جمال حبیب اللە

هۆنراوە

سروەی بەیانی

سروەی بێداریی

شیعری

« بێدار »

جمال حبیب الله

چاپخانەی ارشاد بغداد
١٤٠٥ك - ١٩٨٥ز

بسم الله الرحمن الرحيم

ئەو خۆرە جوانەی کە بە گڕ تێرە

ڕووناکي ئەدات بە مانگ ، ئەستێرە

نەخێر نابێتە بەڵگەی نەبوونی

گەواهی دەستەی شەمشەمەکوێرە ٠

پێشکەش

پێشکەش بە گیانی پاکی نەمری سەرکردەی یەکەمین شۆڕشی دادپەروەرانەی جیهانیی ، ئەو شۆڕشەی کە پێش ئەو باوو و ناوی شۆڕشی وەك خۆی نەهەبوو و نە بیسترابوو کە ئایەکەی هەموو مرۆڤایەتیی بێت •

بە گیانی پاکی سەربازە زانا و ئازا جوامێرەکانی ئا ئەو سەردەمەی و هەموو سەردەمەکانی کەی هەتا هەتایە •

بە گیان و ویژدران و سۆزی ئەو نێر و مێیانەی کە وەك پەروانە بۆ شەم و وەك هەنگ بۆ گوڵ شەیدای ڕاستیی و ئازادیی و بەختیارین بۆ مرۆڤایەتیی •

« لێم ببوورن »

رۆڵە « فضیلە » ، « ماکبوان » ، بێساران
کچم : ئاوێسەر ، کورم ، کۆساران

ئەزانم کە باوك ئەبێ نەرم بێ
کورەی بەزەیی و سۆزی گەرم بێ

ئەزانم ئەبێت هەوارگەی ناز بێ
دەمی بە خەندە و قسەی خۆش واز بێ

بەلام رۆڵە گیان من لە کوێ بێنم ؟
لە کام بازاڕدا بڕۆم بیسێنم ؟

ڕۆژ نییە سەد جار نەچمە شەرای مەرگ
ڕۆژ نییە ڕەنگم نەی گۆڕن سەد رەنگ
رۆژ نییە دە جۆر غەم نەهێنمەوە
رۆڵە ژاری غەم چۆتە خوێنمەوە

جا کە زیز ئەبم ، یان لێتان ئەدەم
خۆیشم ئەزانم راست نییە و هەڵەم

ئەزانن دوایی کە سارد ئەبمەوە
کۆڵێ پەژارە دێتە سکمەوە !؟
قین و ئەشکەنجەی ناو ئەو جەنگەڵە
وەهام لێ ئەکەن بکەومە هەڵە

توخوا لێم مەگرن ، رۆڵە لێم خۆش بن
یاخوا بەختەوەر ، پڕ فام و هۆش بن

ئێوە لە ژەنگی دەروون بە دوورن
ئومێدەوارم کە لێم ببوورن
رۆڵە ! کەم بیە داوای لێبوردن
بە لالانەوە داوام لێ کردن

* * *

« ئەرێ هۆ دڵەکەم »

هەی ئاشوفتە حاڵ ئەرێ هۆ دڵەکەم
وێـڵ و سـەرکەشی زۆر سەر چڵەکەم
بـە سکی نەهاتیی من هەند سڵ ئەکەم
لـە مەنجەڵ بـەدتر کەف و کوڵ ئـەکەم

تۆش ساوایانە گڕوگـاڵ ئـەکـەی
مەیل و ئـارەزووی لیمۆی کاڵ ئەکەی
فوغـانی گۆنـا و خەت و خاڵ ئەکـەی
تاسەی دەسبازیی پـەنجەی ئاڵ ئەکەی

ئـەرێ هۆ دڵەکەم ، ساویلکەی نـەزان
نـەدیـدەی ڕووداو و نـەگەزیای ژیان
تۆ سنگ نشـینی ، تـە نیاو و چۆڵـەوان
خۆت بەس گێل بکە لە گرێ ، لە پەنهان

ئـای ! کـە کوێرانـە دنیـا ئـەبینی
ڕەنـگە لات وا بـێ هـەروا ئەمێنی
داوی ڕۆیین و نیهـان ئـەپسـێنی
هەر واش بە ئاسان بەخت بە دەس دێنی

ئەرێ هۆ دڵەکەم ، بۆچ وا مـەخمووری؟
شەیدای قـەد نـەی و گەردن بلووری ؟
لـە بەر دەڵوەتە(١) هینـدە جەسـووری ؟
یـان وا ئـەزانی تـۆ نـەوزهـووری ؟

---

(١) سامانێک کە بریتی بێت لـە ئاژەڵ .

ژیــان داوێـکی کـــۆنی دێرینــه
قووتدەری سـەد شەم ، لـەیل و شیرینه
دەزانی بۆچـی گوڵشـەن ڕەنگینه ؟
خوێنی هـەزاران شـای سەرزەمینه !

دڵــه ، بۆ هـەوەس ملـم مـەشــکێنه
ڕێی ڕاسـتی ڕوونـم لـێ مەشێوێنه
نەکەی بۆ خۆشیی کورتی چەند ساتێك
خالقــی کـەونـم لـێ مـەڕەنجێنــه

ئای چەند کەس پێش تۆ کەوتە ئەم داوە
ئـەوەی پێوەی بوو کـەوت هەڵنەسـاوە
تاسـەی یەك بـە یەك چوو بە دەم باوە
ئـەو سـەرەی بـردی نـەهاتـە دواوە

ئـادەی دڵـەکەم ، وەڵام بــەرەوە
وەکـو هەقناســـان بیـریێ کـەرەوە
لــە گۆمـی مەسـتیی بێــره دەرەوە
خـۆت مـەخە داوی دەردی سەرەوە

گـەر دنیـا هەموو زێڕ و گەوهەر بێ
مانـگ و ئەستێرە و خۆری لە سەر بێ
دار و دەوەنی هـەمـوو بـە بــەر بـێ
کەس پێی تێـر نابێ باوەڕ گەر نەبێ

ئەرێ هۆ دڵەکەم ، هەی هەرزەی خامۆش
تەنیا باڵــی کۆچ ساتێ بێتــە هۆش
نـازانـی ڕۆژێـك ئـەخزێتـە چاڵێك
تەنیا و دەس بەتاڵ ، خاك و خۆڵ بە دۆش

دڵە ، ڕاچڵەکە ، پاش دوو ، سێ سبەی
ناکام و ماندوو ، پرغــەم ، بێ تۆخــەی
بێ‌تۆشــە ، ناچار ، دوا ئۆغر ئــەکــەی
هاکا ئەجــەل لێــت دەســتی دایــە نــەی

★ ★ ★

« خۆی ئەزانێ خۆی »

ئەڵێن کە ژیان هەناسەیەکە
ئەم و دووکەڵی چەند تاسەیەکە
خەو و خەیاڵی سەراسەیەکە
گێژیی و بەنجێتیی و وەسواسەیەکە

گەردەلوولێکە بە گوڕ و تیژرەو
شەو دەکاتە ڕۆژ ، ڕۆژ دەکاتە شەو
گەوهەر بێڕەواج ، بەردیش بەبرەو
« شێرۆ » هەقسێنی « فەرهاد » لە « خەسرەو »

نەزان و بەدمەس دەبانە ئاسمان
« موسی » ئاوارە و ئەکاتە شوان
« ئەیاز »ی دانا شاگرد ئاشەوان
« یوسف » بە پاکیی ئەخاتە زیندان

دەڕژێنێ خوێنی « مەنسووری حەلاج »
پارەی مەڕشین بێ نرخ و ڕەواج
دیاریی « یەزید » سەری « حوسەین » بوو
هودهود بۆچی چوو کەدی تەخت و تاج ؟

فەرزەندی (حەوا) بە جۆرێ گژان
خوێنی (هابیل)ی بە (قابیل) ڕژان

هەزاران خوێنی بێبەرەم پژان
«مین» و «مەئموونی» بە یەکتر دژان

فیرعەون و سوپای بە دەم شەتا کرد
عومری درێژی (نوح)ی کۆتا کرد
سوپای «هیتلەر»ی تەفر و توونا کرد
لەشکری «فیل»ی بە مەل فەنا کرد

کەللەی «کاوس»ی بە تووتیا کرد
جامی بێوێنەی لە (جەم) جیا کرد
جەنەی (شەداد)ی پەندی دنیا کرد
تیری بە جەرگی چەند شای چینا کرد

چەندان تاقانەی ناو بێشکەی فڕان
چەندەها نامەی پڕهیوای دڕان
چەند سووراحی پڕ مەیخانەی شکان
چەند شۆڕەسواری مەیدانی بەزان

پەڕەی گوڵ دەدات بە مەودای خارا
هەڵماتی تەرزە بە سەر گوڵزارا
گورگی دڕندە ئاهووی تاتارا
قووقووی بایەقوش بە سەر شاشارا

شێری سەفشکێن وا بە سەر دێنێ
هێز و هەڵمەت و سامی نەمێنێ
ڕێوی بە ئاسان جەرگی دەر بێنێ
قەل و داڵ گۆشتی لەشی بڕفێنێ

نەڵێن کە ژیان کوێرە و کوێرانە
کوتەك ئەهاوێ تا لەم جیهانە
بێ سەنگ و مەبەس، گەز و پێوانە
ئەها ئەنجامیش چوون و نەمانە!

دەڵێم بە تەنها ڕووانەت وایە
گلەیی و داوای تۆی بێ ئاگایە
سەنگ و گەزەکەت ئەوەندەی لێ دێ
زوو واز بێنە لەم بەزم و داوایە

ڕوواڵەت بینیت، بێ ئاگای پەنهان
بەرچاوی گرتووی ئاواتی ژیان
پاش هیچ کە یەك هەس حەقیقەتێکە
نایگۆڕێت داوای سەد ملیۆن نەزان

هەر یەك لەوانە چەند پەندی تیایە
هەر پەندێ بەهای بە قەد دنیایە
جەوهەر ڕوواڵەت نییە و جیایە
فامین و زانین بۆ ئاشنایە

ژین نەخشەیەکە بڕ وردەکاریی
مەبەست نیو پەنهان، نیوی دیاریی
بە ڕێبازێکی ڕێك و پێکەوە
ئاتاجیی نییە بە ئامۆژگاریی

ڕیکخەری ژیان نە مسم نە تۆی
تا یاسا و ڕێباز دابڕێژین بۆی
ئەوەی کە بوونی هێنایە کایە
ئەم هات و چوونە خۆی ئەیزانێ خۆی

نەم بوون و ژینە هۆیە نەك مەبەس
چاندنگەیەکە نەك هەڵپەی هەوەس
گەمژە و بێئاگا سوئال کەرێکە
بە پرسین بۆ ئەم ئەو ئەدا لە دەس

* * *

« عەجەب دەستێکە »

ئەم بوونەوەرە میرغوزارێکە
چ ئارامگاھ و چۆن ھەوارێکە!
عەجەب شەھدێکە ، عەجەب ژارێکە
ئای فریودەری چ ھوزارێکە!

پڕ بێشە و لانەی پڕ گورگ و ڕێوی
ئاھووی خۆشڕەوو کەڵ گەلی کێوی
ھێلانەی قومری ، کەو و ھەڵۆ و باز
ئامێتەی یەکتر شادیی ، پەشێویی

لایەك بنیاتنان ، لایەك وێرانی
چەند لا لافاوە ، چەند بێ بارانی
دەمێ ھەرزانیی ، دەمێ گرانیی
ھەندێ شیوەنیی ، ھەندێ سەیرانیی

لە سووچێ گوڵە و خەندەی زاراویی
لە لایا مەلە گەردن خەناویی
ئەدا بە سەریا تەرزەی زوقماویی
واشەی دڵڕەقی چنگ خوێناویی

لە چەند سەرەوە سەھۆڵ بەندانە
بەزارەکێشی غەمزە ڕەندانە
ناوەڕاس ڕەش و وەك ئاگردانە
چەند لای کەی دەریای بێ بنی پانە

گاهێ بەهارە و چرۆ وا ئەبێ
پەپوولەی ناسك پێی شەیدا ئەبێ
گاهێ پاییزە و سیاو وا ئەبێ
وەریین وەك سووتان بێپەروا ئەبێ

لە هەرلا بەفرە تکەی بەفراوە
چووزەی ناسکی چنوور ڕوواوە
زۆر گوزەر سارا ، لم وە دەم باوە
گردۆڵکەی شەرمی ووشکی هەڵداوە

واش ئەبێ شەنە و سووریی خەرمانە
ناڵەی هەورانە ، خوڕەی بارانە
ساڵ ساڵیش وادەی پەڵە و کێلانە
وشکانی ئەشکی دیدەی ئاسمانە

گەردنی ئاسکە ، لوولەی تفەنگە
کوڕنی مێگەلە و نەرەی پڵنگە
نە ڕۆی ڕێکر و زایەڵەی زەنگە
بەخت و نگینە و هاتی دەبەنگە

ئەم دژ و دازە زۆر و زەبەنگە
پڕجووڵەو ناڵەو ئاوازو دەنگە
عەجەب دەستێکە ئەیبا بە ڕێوە
بەم یاسا بەرزە بێوێنەو ڕەنگە

پیشانگەیەکە بێ وەك و وێنە
سەیرە ، دڵکێشە ، دەروون بزوێنە
چەند هەست و سۆزی کڕیار دوێنە !
ئای کە پڕ تابلۆی هاتوو بەزێنە !

لە کونجێ کێچە ، کەنارێ هەنگە
لە چۆڵێ قوشە و بناریێ دەنگە
باغێ ئاهەنگە ، لە شاخێ جەنگە
تاقگە بە هاژە و گۆم کپ و مەنگە

لە گوڵزار بولبول گەرووی خۆش ئاواز
جوانی گوڵ دڵی پڕ کردووە لە ڕاز
گاه بە فڕەی باڵ ، گا بە زێی قورگی
دەر ئەبڕێ ناڵەی پڕسۆزی نیاز

لە هەر لا دانە ، دامە ، تەنراوە
لە هەر دامێکا چەند پۆل گیراوە
لەم هەموو دامە تاڵێك نەپساوە
های چەند پۆلێکە هەر هاوە داوە

لە کۆگایەکدا سەمتوور و سازە
ناڵەی کەمانی بەرزە ئاوازە
لەوی دی گوڵڵەی تازەتەرازە
بە خوێن و بە گیان ئاواتەخوازە

لێرە پیتاکی گەشتی گوڵزارە
لەوێ بێڵ و کێل چاڵی مەزارە

لەو لاوە حیلەی ئەسپی شکارە
لەم لا وا وەیلای کۆچی سوارە
پەپکەی ئەژدیها و گەنجی مەکنوونە
شایی لەیلایە و قۆچی مەجنوونە
شەهدی لێوی ئاڵ ، ئەشکی ڕەنگ‌خوونە
نەشەو وەشەی دڵ ، کزەی دەروونە

هاتن ، چوونەدەر ، وەك خۆی مایەوە
شاڵاوی کڕیار هەر نەبڕایەوە
بێ شەم پەروانەش زۆر سووڕایەوە
ئەوەی چووە دەر نەگەڕایەوە

سەوداش گەرم و گوڕ ، زۆر سەودا زەدە
کەمێ بە ئاگا ، زۆر دەس بەر نەدە
کەمێ پەشیمان ، زۆریش مەیکەدە
یەککو تاکو کەی ئەم‌بگرەو بەردە !

دەستەیەك دەسدار ، سەد دەستە بێ‌دەس
دەژین بە هەوەس ، دەمرن مات و پەس
ئەمان سك‌قوپاو ، ئەوانیش بەدمەس
بە یەکترین دژ ، لە یەکدی وەڕەس

نهێنی بێ‌پەی ، کەمێ دیارە
ڕێکیی بناغەش داشی سوارە
بێ بۆڵەی ئۆستا و خەلفە و کرێکار
بێ‌باکی تانەی هەرزە و ئەغیارە

کارگەیەك هەزار کارگەی تیایە
هەندێ چاودێرە ، هەندێ ئۆستایە
هەندێ پسپۆڕ و زیر و زانایە
کەچی دەوەستێ و کار ئەنجام نایە

ئێمەش ، جێنشین ، شوێنەوار وانین
خاوەنی هەست و زیری و گیانین
ساتێکی داهات بە هیچ کلۆجێ
نە بەی پێ ئەبەین ، نە لێی ئەزانین

ئەم پیشانگەیە ، ئەم میرعوزارە
لەوەڕگە نییە جێی ئەرك و کارە
بە جێ هێنانە ، تەقەللا دانە
بۆ ئارامگاهی ئەولا بوارە

ووردی ، درشتی ، چۆن ئایاتێکە !
یاسا جوانەکەی چۆن خەلاتێکە !
عەجەب دەستێکە سەر و کارێتی
بەدیهێنەری ئای چۆن زاتێکە !

لە خشەی گەلا لە جوولەی میروو
لە بوونەوەر دا چی بوو ، چی نەبوو
لە هەر لادا بوو ، ئاگاداری بوو
زانا بە ئێستە و هەموو داهاتوو

« نامەی پەڕمانات »

نامەی پەڕمانات یاوا وە دەسم
تێر ئـاو بی باغچەی تەژنەی مەبەسم
نیـام بـان دیدەم نەك جارێ سەد جار
دڵ جە جەور و غەم فیرار کەرد فیرار
تەنی بێتینم لواوە توخیان
گاهێ وە ئۆخەی گاهێ وە خەندان
شەوەزەنـگی ڕۆح کەرد وە نیمەڕۆ
ڕۆشنایی واتەی شیرین تامی تۆ
واتـم دەی توخوا بی تا خیر خامـە
بنوویسە بـە کوڵ جواو نامەی نامـە :
شیرین گفتەکەت وە ئەم بی حاڵی
زانام تۆیچ پەی چێش پێسە من ناڵی
پەی ئەو کەردەوەی باخی بێبەروا
ئیسـە وێرانەن بێنـاز و نـەوا
نـە جریوەی بلبڵ ها نە گوڵزارا
نـە چەرەس نـە دەور لانـە و هەوارا
نە قلمەی قلوەز گنو تەپلی گۆش
نـە گوڵزار زائـر ماوەرو خرۆش
هـەوای سـازگارش بییەن سـیاووا
بەرهەمی بەتام بێنرخ و بـەروا

باخەوان ووتەن بێ ئاگا و خەبەر
دزان جــە باغــدا گێلان سەرانســەر
ئانە کەردەنش بانەیچ مەلۆ بــەر
بێ غیرەتیچەن چینەی زیادتەر
ئەها کەون عەبای شەوش وەت جە بەر
ڕۆشن بی دنیا ، زاهر کەرد سەحەر
ڕوشنایی ڕوجیار ڕۆشن کەرد ئاسمان
کار و تەقەلا ئەی وادەش نامان :
کاروانو زانای پیخامش یاوان :
•• وێراني گوناهێن ؛ ووتەی سەد تاوان

* * *

« نەخۆشی پـارە »

زۆر کـەس پربـەدڵ وەهـا دایـنـاوە
خۆشـبـەختي لـە سـەر پارە وەستاوە
مـەردیی ، سـەربـەرزیی وان بـە پارەوە
ئـەوەی پارەی بێ کـاری تـەواوە

هەندێ تـر بیرو بـڕوای ئـەمـەیـە
هـەژاریی و نـەبوون نەگبەتي و وەیە
ئەوەی هـەژار بێ زۆڵـەکی ژینە
پۆخڵـەی بوونـە ، بوونی لـەکەیـە

هەندێ کەس ئەڵێن : ڕاستییەکەی وایـە
پـارە خۆشـبـەختی هـەردوو دنیـایـە
هـەرچی بـە پـارە ڕێك کەوێ و بکرێ
ڕاسـتـە ، جـوانـە ، پاکـە ، ڕەوایـە

هەندێ کە سك زل ، گیان و مێشك پووچەڵ
سـەرو بن پێك وەك یـەکانەی جەنگـەڵ
بیـروبـاوەڕ و خـەو و خـەیـاڵیـان
مـاڵـی دنیـایـە ، پارەیـە و باخـەڵ

هـەنـدێ بـۆ پـارە تـەرازووبـازە
هێشـتا حـەقیقـەت لایان مـەجازە
لای خۆیشـی وایـە زیریی کـردووە
فـەننـەکـەی جـوانو تـازە تـەرازە

تـالآن و دزیی ، کوشـتن و بڕیین
ئاوەڕووتـکان ، لـە دین دەرپـەڕیین
لـــە لای ئـەوانـە ڕەوایـە مـادام
پـاوەی تێـدابێ و بـە خۆشی بژین

هـەنـدێ کـە دز و عەکسە بـەوانـە
ئـەمـەڵ ، خـەواڵـوو ، لـەشیان گرانـە
دەڵێن : خـەوی خۆش ، ساتێ ئیسراحەت
کـەمێ نـان و ئـاو لووتـکەی ژیـانـە

بێبزە و جووڵە ، گوێقورس و کەمگۆ
دەسبەرداری ژین ، بێ (چۆن) و بێ (بۆ)
چی ئـەبێ و نـابێ ئـەوان بێدەغڵـن
بـرام ، بـەمـانـە نـەبـێ دەسـخەڕۆ

هـەر خاکێ ئـەمـان ، ئـەوانـی تیـا بـێ
ئـەبـێ ژیر تیایـا چـۆن دڵنیـا بـێ ؟!
کـارچـاك و زانـا ، ووشـیار و دڵسـۆز
خۆ بـە خۆ ، بێ هەوڵ چـۆن تیا پەیـا بێ ؟

ئـارەزووی پـایە کـە کـەوتە دەمـاغ
چنـگی ئـاژاوە ئـەپێچـرێتـە نـاخ
ویـژدان و گیان ژەنـگ هەڵئەهێنن
ئۆخەی بار ئەکات لە دەس ئاخ و داخ

خۆشـگوزەرانـی ئـەڕوا و ئـەشێوێ
سـەنـگ و ئـەرازووی چـاکـە نامێنـێ

ناپاك و نامەرد شاد و مەردیش مەڕ
قوڕی دووچاریی دۆڕان بپێسوێ

ئەوانەی شەیدای پارە و سامانن
دوور لە ویژدانن ، نەخۆشی گیانن
لە مردارۆبوو سڵ ناکەنەوە
هەر بە ڕەواڵەت ، بە ناو ئنسانن

چەند چاوچنۆك و برسیی و بەدحاڵن
ئەوەندە شەیدای سامان و ماڵن
پۆشاکی هەتیو ، کەفەنی مردوو
بۆیان ڕێك کەوێ دایان ئەماڵن

شێر کە ئاژەڵە و کاری شکارە
دڕندە و کێوی و پەروەردەی غارە
نێچیری مردوو ، هاوڕەگەزی خۆی
ناکاتە خۆراك ، هەڵبەت پێی عارە

براکەم ، پارە هۆیە نەك مەبەس
لە ڕێی ڕەواوە بیهێنەرە دەس
بە زانایانە خەرجی کە و بژی
ڕووسپیی و دڵشاد ، حەساوە و سەربەس

برام ، بەختیاری کەی بە پارەیە ؟
دەردی کۆمەڵمان بێ ژمارەیە
پارە پەرستی بەسە با ئیتر
ڕووکەینە باوەڕ تەنیا چارەیە

باوەڕێك بلوێ لەگەڵ دوو ژینا
لەگەڵ سەدەها ڕەگەز و چینا
لەگەڵ هەزاران چەرخ و سەدەدا
لەگەڵ یەك بە یەك گەردی نابینا

* * *

« ئێمەش »

پەپوولەی نەخشین ، ئنسك سووکی جوان
نەوغونچەی بەهار بۆ لای خۆی فڕان
ڕەنگ و بۆن هەردوو ئارەزووی بزوان
ئێمەش پەپوولەین ، پەپوولەی ژیان

بە سروەی سەحەر غونچە کرایەوە
بە سەد تەرز لە سەر تەرز شۆکایەوە
ئێمەش وا غونچەی گوڵشەن و سەبزەین
بە سروەی پەیام گیان گەشایەوە

جوانی و نازداری گوڵ و گوڵاڵە
دڵی بوڵبوڵیان هێنایە ناڵە
ئێمەش بوڵبوڵین شەیدای جوانین
بەڵام ئەو جوانییەی کە بێزەواڵە

دەمە و بەیانە سەبای پاش تاوە
شەونم باریوە گوڵ ڕووی شۆراوە
ئێمەش چاوەڕێی سەبایەکی واین
کە چارەی سەدان زام و زووخاوە

دەشت و دەر هەموو جوان و ڕەنگینە
گیزەی باڵی هەنگ چەن خەم ڕەوێنە
ئێمەش لەم دنیا چۆرە هەنگێکین
پیشەی مژینە ، بەری هەنگوینە

بەزمێکی کەمان پڕ زیڕەی بە جۆش
گیان و سۆز و دڵ دێنێتە خرۆش
ئێمەش ئاوازێ دەخوێنین سەیرە
بەوریا دێنێ عەقڵ و گیان و هۆش

جریوەی مەل و خشپەی گەڵای دار
ناڵەی گەرووی نەی ، خوڕەی تافگەی خوار
چۆن بەڵگەیەکن لەم هەوارەدا
ئێمەش جۆرێکین لە بەڵگەی هەوار

لە گەردنی بەرز کێوانی خاڵ خاڵ
تەقەی تفەنگ دێت لە دووی شەش ، حەوت ساڵ
ئێمەش ڕاوکەرین بە درێژایی ساڵ
پەیمانی ڕاومان گرتووەتە ئۆباڵ

سەیر کە گەوهەر دۆز شاد و سەرمەستە
ڕوومەت داگیرساو ، گەروو بە بەستە
ئێمەش بەخشندەی زێڕ و گەوهەرین
چاکەخوازیمان پێشە و مەبەستە

ئاواتی ئێمە قووڵ و مەزنە
بەشێکی گەورەی گەونی بێ بنە
ئاسمان و زەوی ، ژیان و مردن
ئێمە و هەموویان ساز و گونجێنە

کوڕنی مێرووڵەی جوانکیلەی چەلەنگ
بە کار شەق ئەکا جەرگی شەوەزەنگ

ئێمەش لە سەر خۆ خەریکی کارین
وەك کێوی بەهێز ، وەکو گۆمی مەنگ
پرچی زێرینی تای خەندەی هەتاو
سەهۆڵبەندانی کرد ئەشکی بەفراو
ئێمەش خۆرێکین تیشکی ئەکۆرێت
لێلایی قوڕاو بە پاکیی گوڵاو

* * *

« ئەم کەونە »

چ بازاڕێکی گەورە و والآیە !
چەن دڵفرێنە ، چەن پڕمانایە !
هەرچی تێدایە ووردی ، درشتی
پێناسەرێکی زاتی خوایە

هەرچی دیارە هەمووی حیکمەتە
جم و جووڵ هەمووی پەند و عیبرەتە
بۆ کوێری دڵو دەروون و گیان
دەرد و مەینەتە ، خەم و خەفەتە

گیان و مێشك و دڵ ئەجووڵێنێ
ژێ پاکەکانی هەست ئەبزوێنێ
لە سەر خۆ ، هێمن ، بۆ بیری سەربەست
بوونی خالقی خۆی ئەدرکێنێ

یاسایەکانی ڕێك و چەسپاون
لەو ساتەوە هەن وەك خۆیان ماون
لە نەخشەی کێشراو نەچوونەتە دەر
بێ گەردە ئەوەی وا دایرێژاون

ڕێکەوت گەر هەبێ جارێکە و ئەروا
بێ یاسا و ڕێباز ، نایەتەوە دوا
هەرچی هەمیشە لە سەر یاسا بێت
یاسادانەری خۆی نیشان دەدا

لە نیگای دڵا دەستێ دیارە
لە عەقڵا دەنگێ دەم بە هاوارە
ئەڵێت : ئەو دەستە یاسادانەرە
دەستی خالقە ، پەروەردگارە

کەونە ئەینوێنێ و تیشك ئەداتەوە
ئەگاتە دڵ و پەنگ ئەخواتەوە
بەو جۆرە هێز و زانایی زاتی
خوای گەورەتان بیر ئەخاتەوە

کەون خۆی لە خۆیا موختەبەرێکە
بۆ بیری سەربەست نیشان دەرێکە
بۆ خالق ناسین سەرنج بزوێنە
بۆ بێ موبالات دەشت و دەرێکە

هەر ئاڵ و گۆڕی خۆی زمانێکە
هەر تەجربەیەك بە ئەنجامێکە
بەرەو ناسینی زاتی خواوەن
وریابوونەوە و چەند هەنگاوێکە

جم و جووڵی کەون بەو یاسا جوانە
بووەتە زاخاو و بەڵگە و نیشانە
بۆ دڵ و دەروون ، بۆ گیان ، بۆ فیترە
بەوەش هەر یەکە مەستی ئیمانە

ئـەم کەونـە سەیرە بێ وەستا نی‌یە
لـەوەڕاگەیـەکی بـەرەڵـلا نـی‌یـە
نـە ئێمـە ئاژەڵ ، نـە ئـەو پـاوەنـە
مەستیی‌و خامۆشیی‌ی تیا ڕەوا نی‌یـە

ئـەم کـەونە جوانـە هەمووی هونـەرە
چـەن هـەستبزوێنـە چـەن کاریگەرە !
چ پـڕ مـانـایـە • چ پێنـاسێکـە !
بـۆ زانستدۆستان چـەن دەرس‌دادەرە !

«گوتی غەریبی» ؟

لـە نـاو بازاڕی کۆمـەڵـەی شـێخان
غـەریبێك لـە نـاو خۆڵا خـۆی ئەتلان
ئەیدا بـە سـەریا لـە تـاو ئێش و ژان
سۆزیـان نەبزووا ، کەس خۆی نـەخوران

بـە دەم ئێشـەوە خۆی توند پێچ ئـەدا
ئـای ، نـای ، هاواری ئەگەیشتە حەوا
کـە سـەیریان ئەکرد بزە ئەیگرتن
یانێ ، مسـکێنە ، بـا بمرێ ، بـڕوا !

هەڵئەساو ئەکـەوت یەکبین = بێ ووچان
لەگـەڵ گیـانکێشدا کـەوتبـووە زۆران
چەند جارێ پەنجەی مەرگ دیدەی قووچان
بۆ یەکەمین جـار ژین مـەرگی بـەزان

کەسـیان ویژدانی زینـدوو نەبووەوە
نیشـانەی مـەردیی نەکەوتە ڕووەوە
دڵـۆپێ ئاویـان لـە بیر چـووەوە
خوویـان وا بـووە هەر لـە زووەوە

چوومە پاڵ سەری ڕەنگ هەڵبرسکاو
لێویم تەڕۆ کرد بە دوو ، سێ قوم ئاو
سەیرێکی کردم گوتی : غەریبی ؟!
تاوی ئەشك پڕی کرد دوو کاسەی چاو

سەراپای بوونم کەوتە شوکرانە
سەرسامیش لە خوو و دینی شێخانە
گەر خوانەخواسە لەوان بوومایە
بەشداریێ ئەبووم ئا لەو تاوانە

«ڕووکەش»

بـرام، ئـەزانـی ئـەمـڕۆ چـی بـاوە؟
کـام بـاو، کـام نەریت زۆر بـەر بڵاوە؟
ڕووکـەش .. بـە جارێ لـە هەموو لایەك
خەڵـك ژینی لـە سەر ڕووکەش وەسـتاوە

شـاهان، ئـاغـایان، لـەم سەرزەمینە
کـە لای مـن و تۆ ژینیان شـیرینـە
لـە هەر لا دا بن، هەر چەن هێزیان بێ
هـەر یەك بـە جۆرێ پەست و خەمگینە

کێیـە بـە بـەزمێ دەردەدار نـەبێ؟
کێیـە بـە گیرێ گورفتـار نـەبـێ؟
کێیـە هـەتیتـەی غـەم قوتـاری کـا؟
کێیـە لـە بەری جـەور بەشـدار نەبێ؟

نی یـە سـۆی ئیشـێ دڵـی نەگوشێ
نی یـە خاتری هـەرگیز نـەڕووشـێ
خـەڵـکی فێڵبـازە و کـاری ڕووکەشە
بـە بەرگی هونـەر شت دا ئەپۆشـێ

ئـەوانـەی کـەوا نیگـاری جـوانیین
پۆشـتە و پـەرداخن، ناسـك، نـازەنین
کـە وەك شـازادەی بـەخت و نـگینن
ئێمـە بـە کـۆرپـەی ژینیـان ئـەزانـین

هەر کە بێ درۆ بێنە گفتوگۆ
داخیان دەربڕن بۆمان ڕاستەوخۆ
پێت ئەڵێن : ئێمەین ئێشی ئێشزادە
ئاواتە خوازن بە من بن ، بە تۆ

ئەو زەردەخەنەی تەڕ و پاراوە
کە بە دوو لێوی ئاڵا ئاڵاوە
نرکە و ناڵەیە ، ئاه و زوخاوە
هونەری چەرخە ڕووکەش کراوە
ئەو لەنجەولارە کە کاریگەرە
کە پڕ لە نازو جوانی و هونەرە
غەمێکی قووڵە ڕووکەش کراوە
دوورە لە دەروون توێژێکی دەرە

ئەو چاوە ڕەشەی گەشە و ئەدرەوشێ
ئەو لێوەی دەڵێی هەر خوێن ئەنۆشێ
خەمە ئەیرێژێ ، ئێشە ئەیگوشێ
کەچی بە ڕووکەش ئێش دا ئەپۆشێ

بەرام ، هاوار و ناڵەی گەرووی نەی
نەشئەی سەرمەستی قومی کۆنەمەی
بە شیوەن شادیی ، بە بەنجیی دەمار
یا حەق خرۆشان ، تۆ حیساب ئەکەی ؟

برام لە سەر چڵ ، غونچەی ئەو ڕەستە
کە ئەگریجەی خۆی بەستووە ، بە بەستە

زاری ڕەنگینی بۆچی وا ئەبێت ؟
زاریی وەرینە ، یا خۆی سەرمەستە ؟

ئێمە لە لیتەی جەهلا چەقیوین
تەنیا دەرەوە و ڕوخسار ئەبینین
ژیریی و حەواسمان هەروا بڕ ئەکەن
چی ئەماندوێتێ ئەوە ئەدوێنین

وام ئەزانی بەس ، خۆم ، هەرامەندەم
خەڵکی گشت شادە ، هەر من گیرۆدەم
چوزانم بزەی لێو و گۆنای گەش
ڕووکەشە کە خۆم مات و بێخەندەم

هیچ کەس تێ ناگات لە پەنهانیی کەس
کەس زانا نییە بە دڵ ، گیانی کەس
زانا بە دەروون ، بە ئاخ و بە هەست
پەروەردگارە ، بە تەنیا ئەو بەس

هەرکەس دیتە گۆ کون کونە جەرگی
بێزاری ژینە و دۆستە بە مەرگی
بەڵام هەر کاتێ بەوە بزانیت
لە بەر داکەنێ ڕووکەشیی بەرگی

براکەم ، سروشت دایکێکە بەسۆز
ژیان مافێکە زۆر ڕەوا و پیرۆز

فەرموو بێ ڕووکەش بە ڕاستیی بژین
بە ووشیارانە ، بۆ یەکتر دڵسۆز

بەرام ، ڕووکەشیی با بەینە دواوە
نەخشەی ئەم بوونە بە حەق کێشراوە
لە ڕووکەشیی و فێڵ با دەس هەڵگرین
بێ ڕووکەش چی بێ ئەوە تەواوە .

ڕووکەش کە لە سەر درۆ وەستابێ
تەمەنی کورتە و ئەبێ کۆتابێ
تاکەی نەریت بێ ، تاکەی باری بێ ؟
خالقی ژیان چی کرد با وا بێ

« لــه باوانه ووس »

سەرەتای خۆشی وەرزی بەهار بوو
گەزمەی جوانیی بووکی گولزار بوو
ساتی سەرنجی بەلگە و نیگار بوو
بـۆ دڵزامـداران کاتـی تیمار بوو

وادەی بەردانی کێو و کەمەر بوو
وەرزی خرۆشی سەودا لـە سەر بوو
کاتی سەردانی یارانی دەر بوو
زیندووکراوە گشت بەختەوەر بوو

وەك دووەی تەمی دڵی غەمگینان
لەکە هەوری سووك لـە سەر یاڵەکان
چەند لام جوان بوو شەماڵ بـە نەرمیی
دەمێ ئەیجووڵان ، دەمێ ئەیفڕان !

بۆ « باوانە ووس » منیش کەوتمە ڕێ
گۆڕستانێکە لـە نێوان دوو دێ
چۆن هەوارێك و ئارامگایەکە !
رەحمەتە بانمی هەرگیز تەواو بێ

شارێکی گەورە کپ و فراوان
سەدەها دەستەی جوامێری خەوان
سەدان « قەیسەر » و « بارام » ی قووت دان
چەند «شیرین» « خەسرەو » تیایدا بووان !

هەزاران نامەی پڕ هیوای دڕان
یەتی ئاواتی چەندەهای پچڕان
باڵی چەند مەلی بەرز فـڕی شـکان
سەدان « ڕۆستەم »ی ئەو ناوەی بەزان

گۆڕ لەگەڵ گۆڕدا پێـکـدا ئـاڵاوە
کێل بەرامبەر کێل قیت ڕا وەستاوە
هەندێ خاکی سوور تـازە نێژراوە
سەدەهاش تەپیوە ، کۆن و ڕووخاوە

شاری خامۆشان ، کپ ، هێمن ، بێدەنگ
بە بێ جیاوازیی گەدا و دەوڵەمەنگ
بێ سروە و جووڵە ، بێ شەڕ و شۆڕش
گۆمێکی وەستاو پڕ لـە ماسی مەنگ

پاش سەیر و سەرنج خورپەی دڵـم هات
هـا ، ڕۆژێکیش دێت سەرەی من ئەگات
کێ بێ لـە دەستی زانای کارەسات
هەڵبێ ، دەر بچێت ، دەرباز بێ ، ڕا کات ؟

چوومە پاڵ گۆڕێ ، کۆنی چەندە ساڵ
لەسەرخۆ زویر ، بە هەناسەی کاڵ
لـە بەر خۆمەوە گوتم : ئای ! کێ بی؟
سەلامت لێ بێ ئەی خەوتووی ناو چاڵ
خۆت و خێڵەکەت توخوا چۆن ئەژیان ؟
پیشەتان چۆن بوو ، کام تۆوتان ئەچان ؟

لەگەڵ یەك چۆن بوون ، ئێوەش ئەجەنــگان ؟
دڵی یەكترتان وەك ئێمە ئەشكان ؟

كێ فرۆشیارە ، كێ خریدمەندە ؟
كێتــان سەردارە قســەی پەسەندە ؟
كێتــان سەربەستە ، كامەتان بەندە ؟
كێتــان بەختیار ، كێتــان دڵمەندە ؟

كێتــان زۆردارە ، كێ زۆرلێكراو ؟
كامتان بــەش خۆرە ، كێتــان بەش‌خوراو ؟
كێتــان هەژارە ، كێتــان دەوڵەمەند ؟
كێ خاوەن زەویی ، كامەتان میراو ؟

ئاخۆ تۆش وەك من شەیدای ژیان بووی ؟
دڵخۆش بــە دنیــا و مەستی سەیران بووی ؟
تۆش وات ئەزانی هەر خۆت بە تەنها
لەم سەر خاكەدا هەوەڵ میوان‌بووی ؟

لــە پڕ یان یەكێ جوابی دایەوە
یان هــەردوو گوێم زرنگایەوە
بەرچاوم ڕەش بوو دڵ شۆكایەوە
یان بێ‌هۆش كەوتم ، سەرم نایەوە

دەنگێ هات گوتی : برای هەواڵ پرس
ڕاستیت پێ بڵێم ، بێ درۆ ، بێ ترس
ئەو ساوە هاتووم بۆ « باوانە ووس »
كپ و حەساوەم ، بارسووك و گوێ‌قورس

بەڵـێ ، یەکێ بووم گەنج و پێکەوتوو
لە بەر خۆمەوە هاوشانم نەبوو
وەهام ئەزانی هەتاهەتایە
وەك من نابێتۆ ئازا و هەڵکەوتوو

ئێستەش لێرەدا تـا بڵێی زۆرین
لە هەمە تیرە و لە هەمە جۆرین
لە شێخ ، لە مەلا ، خوێندەوار ، نـەزان
لە گەدا و رەنگین ، لە بەگ و بۆرین

بەڵـێ ، ناکۆك بووین لـە مێرگی ژینـا
زۆر بێ پەروا بووین لـە خوێن مژینا
ئێستا ناکۆکی و شەڕ و شۆڕی چی ؟
ژینێـکی ترە لـە ژێر زەمینـا

ئا ئەو بەزمانە نەخۆشی ژین بوون
سەنگ و هەوەس و ژەنگی زەمین بوون
هەڵپەی برسێتیی عومرێـکی کورت بوون
هەنەی خەونێـکی مەسی نۆشین بوون

ئـەو ساتە هەر کەس سەری نایـەوە
ئەو ژەنگە پیسەی لێ سڕایەوە
ئەوەی تۆ پرسیت ، ڕۆی ، بڕایەوە
ژینێـکی تازە هاتە کایەوە

چ دەس و چ کەس ، چ زۆر و سامان
چ باغ چ بێستان ، تەلار ، دیواخان

یا یار و یاوەر ، هەموو ، خەوێ بوون
کۆتاییی پێ هات ، لە دەس چوون ، نەمان

ئەمڕۆ ڕۆژێـکە ، سەیری بێ وێنە
ڕۆژێکە پەنجەی شاهان شکێنە
ڕۆژی پاداشە ، ڕۆژی تۆڵـەیە
ئای چ ڕۆژێـکە چەند دادنوێنە
هەرکەس بێشێ هاتن خۆی پێچایەوە
هەر کە گەیشتە جێ پاڵی دایەوە
میواندار بەڕێز هات بە پیریەوە
جێی بۆ خۆش کرد و تیا حەسایەوە

لەمـە زیاتر نابێ بێمە گۆ
برا ، ووشیار بە ، زوو بکەوە خۆ
با وەك بێهۆشان نەبی ڕەنجەڕۆ
خودات لەگەڵ بێ ، دە هەڵسە ، بڕۆ

« برای باخـەوان »

برای باخەوان ، برای باخەوان
هەڵگری ئەرکی سپاردەی ئاسمان
سستی ، تەمەڵــی ، گوێ بە باخ نەدان
کێی بە مەبەست و ئاواتی گەیان ؟

باخت ژێر پێگەی چەندان دوژمنە
داوا و نیازی قووڵ و بێ‌بنە
بەری بە تامی بە تاڵان ئەبات
دووسبەیش ئەڵێ خاك خاکی منـە

بەرژین و شوورەی باخت ڕووخاون
گەلا و لق وپۆپ پێــکدا شکاون
خەریکە ڕەگیش لــە بن دەر بێنێ
پــەس نــاو و شێوەت لــە دەسدا ماون

براکەم ، پەلپی دوژمن گرانــە
گەشت و مامەڵەی کردووە بەهانە
نەخشە و پیلانی چەند سەدەیەکە
دەگینــا مەبەس بوونە ، گیانە

سەیر کە سەرانسەر ڕووکەڵە ، تەمە
گێژیی و گوێ‌نەدان ئای چەن ستەمە !

خەڵـك ورووژاوە ، سەردەمی کـارە ..

چەرخی پەلەیە سەدەی بیستەمە .
ها ، زانست ، هونەر ، بۆ چڵەپۆپەن
تەپڵی تێـکۆشـان بە جۆش لێ ئەدەن
خەواڵوو ، تەمەڵ ، شەو بێدار ئەکەن
ئەها ، کرێاران چۆن مەڵمەت ئەبەن !

هەر کۆمەڵێك هات بەشی خۆی کرێ .
کردی بە مەشخەڵ ، بێ باڵ پێی فرێ
قۆناغی زۆری دووری پێ بری
تۆش هەر فرمێسکی بەجێمان بسرێ

کاکەی باخەوان ، زوقمە ، سەرمایە
سەرماش نەخۆشیو مەرگی لـە دوایە
لـە خەو ڕاپـەڕە ، خۆت بپێچەرۆ
سستی ئەنجامی دەرد و بەڵایـە

هەڵسە ، بجووڵێ ، خۆت ڕاوەشێنە
دەس بە پاچ و بێڵ هونەر بنوێنە
پەژارەی ناوێ ئەوەی لـە دەس چوو
دە تۆو داچێنە ، نەمام بڕوێنـە

برای باخەوان ، ڕاس برۆ .. هەستە
دوژمن بە نەشئەی سەرکەوتن مەستە
منیش براتم ، دەستم لـە دەستنە
بە هێزی باوەڕ مەس بە ، مەوەستە

ئەو هێزەی ملی هێزان ئەشکێنێ
چرۆ وا ئەکات هەم ئەیووەرێنێ
ماوەت ئەداتێ پشت گوێت ناخات
ڕۆژێ هەر ئەبێ تۆڵە بسێنێ

تۆ تینی باوەڕ ووزەی گیانت بێ
ڕاستیساز بە ڕاست پشتیوانت بێ
گەر تێ بکۆشیت بــە ئــاوات ئەگەی
دەبا سەردەمی بێووچانت بێ

« گەلی ئێمە »

زۆر گەل خەریکی گەشتی ئاسمانە
هێزی بۆ ساز ئەکات بە ووشیارانە
گەلی مە خامۆش ، گەمژە و هەوەسباز
دوور و بێ ئاگا و گوێی گرانە

نەفامیی ئێمە قووڵ و ئاڵۆزە
گەنیوی بۆگەن لامان پیرۆزە
خۆشمان بە ژیر و لێزان ئەزانین
« وەی » ئا لەم جۆرە میللەت و هۆزە

ژیر لە ناو ئێمەی نەزاندا وایە :
فێڵباز ، کەشخەچیی ، لووت بۆ حەوایە
خۆپەرست ، خۆناس ، بە هیچ تێر نەبوو
جگە خۆی کەسی بە بیردا نایە

دەسدار بێ ویژدان ، ستەمە کاری
ئەوەش بێ دەس بێ چل مەنە باری
چینی دەوڵەمەند پارەیە یاری
کاربەدەس مەستی پەیك و قوماری

گەنج و لاو قژشۆڕ ، بێ پیشە ، بێ کار
هەر هان لە باسی سپۆرتی ، دڵ ، یار

چینێ تـر بە ناو زانا و خوێندەوار
بە بیر ئەوروپیی ، بە تین نادیـار
ئافرەت نازۆکیی ، بەرەڵـلا و مەستە
هەر ڕۆژ مۆدیلێ ، گوایا سەربەستە
هۆش و خەیاڵی کاڵا و بۆیەیە
هەر ڕۆژ دەستێکی لـە سنگ و دەستە

ئارەزوو ، پارە ، فێڵ و سیاسەت
سامان و کورسیی ، باخەڵی ئافرەت
بیری نابەجێ ، لاسایی عادەت
لەم خاکەماندا بوونەتە نەگبەت

چەند لایەکی کەش چەشنی هەڵماتە
کە گوێی لێ ئەگری بەلاف « سوقرات »ە
بێ بار و بەرهەم ، بێ سۆز و وێژدان
سەر بەو دەستەیە بە دەستەڵاتە

پارە پەرستیی قورس ترین بارە
ئەوەی پارەی بێ لامان « کیبار »ە
هەرکەس هەژارە دووپشك و مـارە
بەم دەردە گەلمـان زۆر گرفتـارە

برام ، میللەتی ئێمە نەخۆشە
نەخۆشی باوەڕ ، نەخۆشی هۆشە
ئەم هەموو دەردە چۆن چارەسەر کەین ؟
سەرانسەر وولات بۆ وا خامۆشە ؟!

میللەتێ ، هەتا ئەوە ڕێگای بێ
نادیی و مەیخانە کۆگا و جێگای بێ
ئەبێ ڕزگاریی دوور لە نیگای بێ
ئەم شەوەزەنگەش سەر ویرەگای(١) بێ

ڕێگای ڕزگاریی قوربانیی ئەوێ
قوربانییش شۆلەی گیانی ئەوێ
ئەمەش پەروەدەی بێ گەردی ئەوێ
ئەمیش دڵسۆزیی ئیمانی ئەوێ

---

(١) ئێوارە .

« بی شوێەی باوەڕ »

ئای ! من دیمەنان گەش و وەشم دی
وەی ! چەن گوراڵەی گەشی کەشم دی
چنوور و شەوبو ، ڕیحان ، بۆ کـەردم
وەرواوی سەردی سەرکاوان وەردم
نەر کسی خومار دەشت و دەرم دی
بنجی بەرزەلنـگ بەرز کەمەرم دی
قاقبەی ژەرەژان سەرکۆی کۆساران
حەیران مەکەرد دڵ تێکڕای ڕاوکاران
جریوەی بڵبڵان شەیدای پەڕەی گوڵ
ئاهووی چەم سیای تیژ ڕەوی گورج سڵ
زڕەی زایەڵەی زەنگوڵەی ئیلاخ
وە ناسك سروەی ئاردەن پـەی دەمـاخ
هەی ، هەی ، سەیرانگەی فێنك و سەردم دی
چەن سەبزە زاران مێرگ و هەردم دی
چەند بەزم و نەزمی ئاهەنگ بەسم دی
غەمزەی بـە لەرزەی دیدەی مەسم دی
خەندەی ڕەنگ خەنەی ناسك لەبم دی
چپە و ئیشارە و گاڵتە و گەپم دی
وەلـوەلەی لوولەی قەد لوولەی شـوان
سەدای تار و عوود ، زریکەی کەمان

بێحەددیی خەیاڵ سەرشاری شەراب
حونجەرەی مطرب بێ باك جە عیتاب
سروەی نەسیمی سەرسوبحی باخان
شەنكەری تاتای بەررە دەماخان

خشپەی خەزانی وەرزانی پاییز
ئاوارەیی مەل وادەی گەڵاڕێز
تەپ و نم كەردەی هەوری دڵسیاو
نامیتەی پرشنگ گەنە وەرەتاو
ئی دیمەنانە هەر یۆشا پای ویش
بەر كیشۆ جە دڵ ڕیشەی ئیش و ڕیش

هەر یو بە تەرزێ خاس كارێگەرەن
هەر یو بە بەزمێ خەمان بەركەرەن
جە كردی خاستەر ساكنیی دڵەن
وە دەس وستەییش خەیلێ موشكوڵەن

جە گرد قازانێ چەمچە ئاساییم
كەچی ساكنیی بە ویمۆ نەدیم
ئەجیام سەرسەختی بەختی سیامەن
خەم و هەم داییم هامدەمی ڕامەن
تومەز نەتیجەی گومكەردەی ڕاهەن
شا ڕا گوم كەردەی مایەش هەر ئاهەن
بێ شووڵەی باوەڕ ژیوای حەیوانین
هەر خەم وەردەیی و هەر سەر گەردانین

« تەمەن »

تەمەن کاتێکی دیاری کراوە
هەرکەس بەشی خۆی پێ سپێرراوە
کورت و بەنرخە زوو بە سەر ئەچێ
چی لێ تێپەڕی نایەتە دواوە

ئەمەی تیا نییە : کەمە ، زۆرە ، بەس
هەرکەس بەشی خۆی لە کەس ، لە ناکەس
هەریەك بە جۆرێ دەیباتە « بازاڕ »
کەم ژیر و ووشیار ، زۆر گەمژە و بەدمەس

کام شا کە دنیای لە ژێر چنگایە
کام کەس هەزاری گۆشەی ڕێگایە
یەك سات تەمەنی کەم و زیاد ناکا
کە کاتی خۆی هات یەکسەر کۆتایە

ژیران ، دەسداران ، سەرداران کوان ؟
تەخت و تاجڕەنگین ، خاوەنی سامان ؟
لە ئادەم تا نووح تاژیان هەبێت
هەر دێن و دەچن ، ڕەك هاتن ، نەمان !

تەخت و تاجداران کامیان مایەوە ؟
بۆچ تەختێ عومری گل نەدایەوە ؟

کام سوپا و سامان تەمەنی هێشتۆ ؟
کام قەڵای پۆلا نەشۆکایەوە ؟

پێوانەی تەمەن « کەیف »ە نەکو « کەم »
کەڵـك و خزمەتە ، هەوڵـدانە و بەرهەم
خوێندنەوەی کەونە ، بیر و سەرنجە
پرشی باوەڕە ، نەك تـاڵی و وەرهەم

دەسمایەی تەمەن زێڕ و زیو نی‌یە
کووپـەو سـووراحی ، ترێی گەنیو نی‌یە
بەجێ هێنانی ئەرکی سەرشانە
تای خەمڵیو نی‌یە ، بەی ڕزیو نی‌یە

ژیان لـە خۆیدا پیرۆز و پاکە
نۆرە هاتووەتە سەرمان ئێستاکە
ئەفسووس سەدئەفسووس ، ژیر و ووشیاربە
تەمەن ژیرانە ، بەکار ، کۆتاکە

جووتیاری تۆوی چاکەی زەمین بـە
لـە کارچاکیدا دەی دەس ڕەنگین بـە
ئاشنای ئۆستای کـەون و تەمەن‌بە
ڕاس‌بیس ، ڕاس‌گۆ ، ڕاسناس و بین‌بە

هاکا پاییزی تەمەن پەیدا بوو
هاکا ڕووی ئاسمان هەوری کەوتە ڕوو
دێتـەوە یادت پاییزی ساڵان ؟
چەند قافڵە هات و چەندەها کەش چوو !

بەفری تەمەنمان کەوتووەتە بەهار
ئەمساڵ تیشکەکەی تیژترە لـە پار
زەویش گەرمیی خۆی هەم دەست، کەوتەوە
بێهوودە چاڵ و لاپـاڵـی نـزار

پێرار ، پار ، دوێنێ ، یەك بەسەر چوو
ناگەڕێتەوە ، ڕۆیی هەر چۆن بوو
سبەی حیسابە و ئاکامی کارە
ووی لـێ تێکنـاچێت خاوەن تەرازوو

« هێزی دەستێکە »

لـە دیار و نادیار لەم کەونە جوانە
ئەوەی گیاندارە ، ئەوەی بێ گیانە
چ بەرجەستەیی ، یاخۆ مەعنەویی
یەک بـە یەک بەڵگەی ڕاست و ڕەوانە

بەڵگەن کە هێزێك پێکی هێناون
لـە سەر بنچینەی یاسا داینـاون
کوێرێتی ڕێـکەوت شـەرمەسار ئەکەن
بێ سەرەتا نین خەلق کراون

بوونی سەرەتاو بەڵـگەی کۆتایی
لـە ڕێـکخسـتندا ڕەنـگی ئۆستایی
نیشانەی بوونی زاتێ دیـارە
نـەک خۆیی ، ڕێکەوت ، نەک بەرەڵڵایی

ئەم کەونە هەمووی ڕێك و ئاوایە
هەموو چەشنێك و جۆرێکی تیایە
هەریەك جێیەك و ڕێیەکی هەیە
هەمووش شایەتی بوونی ئۆستایە

وورد و درشتی سەرانسەری بوون
پەیدابوون ، گۆڕیین ، لە هاتن ، لە چوون

نـە نەخشەی کێشراو لادانیان نی‌یە
لـە هەر دۆخا بن ، چ جووڵـە ، سکوون

چی بووە و هەیە هێزی دەستێکە
تێـکڕا نیشـانەی ویستی هەستێکە
پاکی و بێ گەردیی شایستەی ئەوون
عەجەب دەستێکە ، بەمە بەستێکە !

ئەو خۆرە جوانەی کە بە گڕ تێرە
ڕووناکیی ئەدات بە مانگ ، ئەستێرە
نەخەیر نابێتە بەڵگەی نەبوونی
گەواهیی دەستەی شەمشەمەکوێرە

کام دەسدار ، کام شا ، کام ژیر ، کام زانـا
لـە مێژووی بوونی عومری زەمـانـا
توانی زیندەگیی بدات بە مێشێ ؟
یـا دەس باتـە بـەر دەستی توانا ؟

ئای چەند دانشمەن دەسەوسان وەسـتان !
بەرامبەر کەونی گەورەی بێ یاسان !
عەقڵی من و تۆ چۆن پەی پێ ئەبات ؟
کەمێکی دیارە و زۆری کەی پەنهان

ئای چەندم پرسی و گەڕام کە خۆم چیم !
لـە چاو کەونـا دیم تکەی ئەتلەسییم
دانیشمەندانی سەر ئەم ئەستێرە
هەموو هەر من بوون ، تەنیا من « من » نیم !

ئەو پیرە مەستە نەقارە ژەنـە
داوایـان وایە بوون بێخاوەنە
دەسیان بەتاڵـە ، بەڵـگەیان پووچە
سەرلێشێواویی بـەزم و گۆبەنـە

هەست و ویژدان و عەقڵ و تێفکرین
گیـان و زیندە گیی ، خۆشیی و ترشیی ژین
چۆن بەڵـگەیەکن !! عەجەب دەستێکە
پێ عەرزەی داوا بـە ئێمەی بەخشین !

« ناپاکیی خۆمان »

سروشت دایکێـکە خاوەن هەست و سۆز
لـە جگەر گۆشەی قەد نابێ ئاڵـۆز
ناپاکیی خۆمان باغچەی ژیانی
کـردە وێرانەی پڕ لـە تەپ و تۆز

هەرکەس ئەبینی سەرداریی ئەوێ
بە خەڵکی خستن بەختیاریی ئەوێ
کەسمان دەربەسی کەسی کە نییە
شـوانی ئێمە هەوساری ئەوێ

خۆپەرستیی هات ، ڕەگی دا کوتا
پـەڕ و باڵی گەل هەڵوەری ، سـووتـا
(من) بـە گوڕهات و (ئێمە)ی دەرپەڕان
کەوتینە گێجی رووبـاری پـەتـا

هەر کە دیت « من » هات ، چووە سەر کورسی
بۆ داد و بۆ هەق قەد هیچ نەپرسی
کەمێ بـە زەبر و زۆربەش کوێرانـە
ملشۆڕ ئەکەن و ئەچنە ژێر دەسی

کەچی گلەیی لـە رۆژگار ئەکەین
کوێرانە قەدەر تاوانبار ئەکەین

دەڵێین : بەختی مە ئاویی ئەنوێنێ
دوای تاقیکارییش هەر ئینکار ئەکەین

تـا میللەت بێدەنگ ، وا کاس و مەس بێ
بێباوەڕ بژی و هەروا ژێردەس بێ
تامی شـیرینیباوەڕ نەچێژێت
ئەبێ ژیانی ژارێـکی خەس بێ

« نەبوو وەك قورئان »

زۆر لای دنیا چووم ، بۆ دەرس ، بۆ سەیران
لـە چوار وەرزەدا ، گەرمەسێر ، کوێستـان
بۆ ساکنیی دڵ ، بۆ ئارامیی گیان
نەگەیشتنە سایەی ئارامگەی قورئـان

گوڵ و گوڵاڵـەی گوڵشـەن و بێستان
هەڵاڵـەی باغان ، سەوزەگیای دەشستان
ئای بـە تاسەوە چەندم بۆن کردن !
نەگەیشتنە بۆنی پیتێکی قورئـان

بە ناڵەی شمشاڵ ، زریکەی کەمان
ئاوازەی بولبول ، جۆشی نەغمەوان
هیچکام ئارەزووی ڕۆحی نەشکان
هیچکام وەك قورئان مێشکی نەبزووان

لـە قووڵـی گۆمی وێژە و زماندا
لـە تیژیی و تینی بیری پـەخشاندا
مەلەی زۆرم کرد ، قووڵیی و تیژیـان
چەن هیچ بوون لـە چاو بیری قورئاندا !!

تەمەنم ڕۆیی بـە بەرهەم چنین
زۆر بەرم تام کرد ڕستەی سەرزەمین
هیچکام تاسوخیی قورئانیان نەبوو
بۆ لەش و بۆ گیان ، تامخۆش و شیرین

بۆ چاری دەردان زۆر پزیشك گەڕام
زۆر دەرمانم چەشت ، تامدار و بێ تام
بۆ دڵ و دەروون ، بۆ لەش و بۆ گیان
سەدیەکی قورئان نەیان بوو ئەنجام

زۆر زانکۆی بەرز و قوتابخانەم دی
بیری فەلسەفیی و چەن ئەفسانەم دی
زانست و هونەر ، چەن دەستوورم دی
نەگەیشتنە نەوەی لەم قورئانەم دی

یاسای چەندەها چین و هۆزم خوێند
بیردۆزی قووڵ و پڕ لـە سۆزم خوێند
بە ڕاستم زانین ، هەنە دەرچوون کە :
یاسای قورئانی زۆر پیرۆزم خوێند

زۆر ڕێی ڕازاوەی دنیام گرتە بەر
بەرەو بەرزیی کێو ، نزمیی دەشت و دەر
نەگەیشتمە مەبەس ، گشت فریودان بوون
ڕەنجی چەن ساڵەش ڕۆیی بـە هەدەر

بـە تیشکی قورئـان کەوتمەوە سەر ڕێ
دڵئارام بیرساف ڕێگەی ڕاس ئەگرم
بـە شادیی هەنگاو ئەنێم بەرەو جێ
تاکو ئەو کاتەی ئەجەل دەستی دێ

ئای ئەم قورئانە چەن گیانپەروەرە !
چەن مێشك و دەروون ، دڵ ، زاخاودەرە !
هەرکەس پەروەردەی باخی قورئان بێ
چەندێ سەربەرزە ، چەند بەختەوەرە !

« قــەدەر »

کەسێ عومری هەموو چاکە و خواناسیی بێ
کار و پیشەی لــە سەر بنچینەی ڕاسیی بێ
بۆچ بیدرێتێ لــە کۆتایی تەمەنیــدا
ڕۆڵـەی نەگریس ، ئازاری بـا ، لێی عاسیی بێ ؟!

کۆرپەیەکی ساوای جوان ، ئــازیز ، نەوهاڵ
چاو وورشەدار ، ڕوومەت گەش و هەردوو لێو ئاڵ
بزە تیرین ، نگین نوێن ، تاقەتی ماڵ
هیوای هەوڵ و تاسەی گەرمی چەندەها ساڵ

کەس و کاری ـ دایك و باوکی ـ بە گڕ و گاڵ
وەختە بە دوو باڵی هیوا بینێتە باڵ
بە بێ گوناه ، بە بێ تاوان بۆچی بمرێ ؟
کەڵکی چییە بۆ خاك و گڵ ، بۆ گۆڕ و چاڵ ؟!

خێزانێکی نۆ ، دە ، کەسیی ، ووردی بخۆر
بێ دەرەتان ، بێ دارایی ، چ کەم ، چ زۆر
داڵدەکەیان تەنیا باڵێ بۆچ نەمێنێ
بەچی بژین ، بۆچ بچێژن جەور و ناسۆر ؟!

فڕۆکەیەك ، پڕ لــە خەڵك ، بــە حەواوە
یان کەشتییەك بە دەم شەپۆلی دەریاوە
بۆچ بسووتێ ، بۆچ نوقوم بێ ، بۆچ نەگەن جێ
ئاخر دەیان ـ سەدان ـ بێ تاوانیان تیایە ؟!

پیرێـکی لات و قرخن و زۆر پەك کەوتوو
دەردگرانی چارەنەکراوی لـە دەس چوو
بۆچ چاك بێتـۆ کەچی بمرێ بـە گەندەتـا
گەنجێکی جوان ، دڵپڕهیوا ، پۆڵا بازوو ؟!

کۆمەڵێـکی خواپەرستی خاوەنباوەڕ
کە بۆ خوا مەردانە چوونـە کۆڕی شـەڕ
بۆ بشکێ - بۆچ سەرنەکەوێ ، بۆچ پێڕی گەڕ
لـە مەیدانـا قیت ڕاوەستێ وەك شێری نەڕ ؟!

ئەو کۆمەڵەی خراپەکار و ناوچاو دێزن
لـە ماڵ و گیان ، ماف و ناموس ناپارێزن
جەردە و ملهوڕ ، کە خوێنمژن ، بەدو دزن
بۆچ شای ژیان بۆچ دەوڵەمەن ، بۆچ بەهێزن ؟!

وڵاتێکی ڕازاوەی جوان ،پڕ گوزەران
قەرەباڵـغ ، بێشەڕ و شـۆڕ و ، خۆش ، ئاوەدان
خەڵـکەکەی گشت خەریکی کـار و فرمان
بوومەلەرزە کتوپڕ بۆچ بیکا وێران ؟!
بووکی خنجیلانەی جوان ، تـارا بـە سـەر

بەرەو ماڵی زاوا ڕێیان پێ گرتە بـەر
چییە تاوانی یەکەم شەو ، بە ناکامیی
کڕیاری گیان بەری ڕەنجی ئەکا بێوەر ؟!

هەزاران دیمەنی سەیر سەیر پەی پێ نەبراو
لەم دنیایە نەك بە ئەندێشە ، بـە رووداو

لــە ووشکانیی ، لــە ناو ئاوا ، لــە هەوادا
دلتــەزێنانە ئەبینین بــە هــەر دوو چاو

بۆ هەر یەکە دەیان نیشانەی سەرسوڕمان
بۆ هەر یەکە دەیان سوئالی پڕ گومان
چونکە تەنیا بۆ ئەم دنیا ، بۆ ئەم ژینــە
حیســاب دەکەین بێ ئاگا لــە (قەدەر) ، (پەنهان)

بەڵــێ ، ئەوەی ووتمان راستە ، هەمووی وایە
بشێوبی نی یە « قەدەر »ە ، زۆر ووریایە
وورد و درشت ، لــە هەر لا بێ ، پڕ لــە پەندن
چونکە « قەدەر » ویست و ئیرادەی خوایە

نەنگ و قوسوور لــە ئێمەیە ، ئێمەی بەشەر
زانست ، حەواس ، دیاریی کراو ، پەی پێ نەبەر
سەر دەرناکەین لــە رووداوو لــە پەنهانیی
دوور لــە نەنــگە ویســتی خوا یانێ قــەدەر
هەر وەکو سەرچاوی هەیە دڵ و گیانیش چاویان ئەوێ

بەڵام چاوێك لــە ئاست ڕاستیدا نەخەوێ
پێش دەوروبەر خالقی خۆی باش ببینێت
ئەو چاوە لــە پرس و گومان جا ئەکەوێ

برام ، نە من « مووسا » ، نە تۆ « بەندەی چاکی »
تۆش وەکو من پێ ، حەواس بەسراوی خاکی
تــا بتوانین بۆ هەر یەکە پەردەی پەنهان
هەڵبماڵین ، بزانین هۆی سەراپاکی

« سەداو پەیکەر »

سەدایەك لـە گوێم دەنگ ئەداتەوە
دەرگای دوور بینیم لێ ئەكاتەوە
بەزمی خامۆشیم پێ ئەشـواتەوە
ئاواتی دنیام دوور ئەخاتـەوە

دەنگێ دێتە گوێم سەداكەی بەرزە
ناڵە و فغانی یەكبین یەك تەرزە
ڕەگ و پیشەی دڵ دێنێتە لـەرزە
لەشم بە جارێ ئەكاتە تەرزە

سـەدای دەنگێـكە زۆر بـە پەرۆشە
تیژە ، زوڵاڵـە ، ناڵـەی بەجۆشە
وای نیشمان ئەدا ئاوێنەی هۆشم
ئەم جامەڕێژە ، ئەو جامەنۆشە

چۆن سەدایەكە ؟! ووزە شكێنە
دەمار سووتێنە ح خوێن كوڵێنـە
ئەگریجە و خاڵی ناسك وەرێنە
قەیسەر و كیسرا و ڕۆستەم بەزێنە

سەدای بەزمێـكە ئاهەنگی گەرمە
نەعرەتەی دەنگی پـڕ كاسـەی سەرمە

رام ئەچلەکێنێ ، مژدەم ئەداتێ
بەو کۆچە سوورەی حەتمەن لە بەرمە

دەنگێکی کۆنی ئازا و بەسامە
هەرچی داوا کرد کاری تەمامە
لە پەلاماردا لە هالاویدا
ناپرسێت بەکام یا ناکام کامە !

یەیکەرێکی سەیر دێتە بەر چاوم
هۆش و سەرنجی ئێجگار تێك داوم
نیشانەی سەودای پێوە دیارە
دیومە نایناسم ، ئای بیر بلاوم !

لە ڕووخساریدا کەلاوە دیارە
بە ملیۆن وێنەی شاراوە دیارە
دەستی هەلمەتی ساتێ ناوەستێ
نۆبەش دێتە سەر ئێمە ئەمجارە

چنگی خوێناویی ، جەسارەت بەرە
جەسوور و دلڕەق ، وازنەهێنەرە
بەهێزە دنیا ژێن بەزێنەرە
خاك بەسەر ئەوەی لێی بێ خەبەرە

مۆلەت و پشەوو ، لە لای یاساخن
سامان و دەولەت ، مایەی یەك ئاخن
هێز و پاسەوان ، زانستت و هونەر
پوولێ ناهێنن ، حەسرەت و داخن !

سڵ لە هەڵمەتی ئەکات نەڕەشێر
خۆی پێ ناگیرێت سەد ئوردوی دلێر
برسی و تینووە ، داوای گرانە
بە خوێن و بە گیان مەگەر بکرێت تێر !

ئا ئەو پەیکەرە ، بەو سەدا و دەنگە
پڕ ناڵە و نەوای سەد جۆر و ڕەنگە
سەدای مردنە ، سەمتووری مەرگە
دەنگی ئەدەبی بێسنووری مەرگە

« بازاڕی ئەمڕۆ »

مەزادە ، بەزمە ، سەودایە و گاڵە
سوێنی فرۆشیار ، مەدحی دەڵاڵـە
ئـارەزوو و هەوەس سەنگ و پێوانـەن
مەبەس بە تەنیا دەسکەوت و ماڵـە

خوێندنـگەیەکە پڕ نـاڵـە و هەرا
هەرکەس بە ڕەنـگێ خۆی تیـا دەر ئەخا
هەر باوی نییە ڕەوا و ناڕەوا !!
سەد تاقیکارییت یەك سات فێر ئەکا
قەسەمی ناهەق بێ ژمارەیە
ویژدان قوربانیی پیرە پارەیە
سەودای لـێ زانی فڕوفێڵ گەرمە
بێ فێڵ لای چۆڵ و بە پەژارەیە

برام ، بازاڕی ئەمڕۆ وەهایە
فرۆشیار ڕاستیی بە بیردا نایە
دەستبڕیین ، چاوبەس ـ هەرچی کە بلوێ
بێ پەروا ئەیکەن ئەڵێن . سەودایە
نامەوخوا حاجیی نێریش ئەدۆشێ !
بە مەتر ئەکڕێ ـ بەیارد ئەفرۆشێ
وەك شیری مەمکی دایکی ئەینۆشێ
بە مەترێ مێزەر هەمووی ئەپۆشێ !

هەر زانو تـاڵان ئەبێ لێت بکرێن
تەرکو ناخوونەك هەندێکی ببرن
دووجۆرەسەنـگی جیاوازیان هەیە
بەیەکیان ئەکرێن ، بەوی دی ئەدرێن

بەدەمی تەپروفێڵ و نوکتەوپراز
کێچی خۆیانت لێ ئەکەنەباز
گـەربێتـوو ئـەوان لـە ئێـوەی بکرێن
شەکی دابەستەت لێ ئەکەنە قـاز

لـە فێڵبـازیـدا هـەر زۆر بزێـوون
لـە جیاتی سەدریی چەمپا ئـەپێوون
حازر یەك بەدوو ، قەرز یەك بە پێنجـە
جادوگەر دەڵێی نەتەوەی دێـوون

دەستبڕیین ، ڕەهن ، سوبازیی بـاوە
مەسەلەی سەلەم چاکترین ڕاوە
تەکسی ، دیواخان ، بەڕەنجی خەڵکی
دەڵێی نەوبووکە ، دەقات هەڵساوە

چەپکیان دووچڵ ، ئیرزەم مسقاڵێك
وورگ و کەللەزل ، بێسۆز و خوێنمژ
ئەمڕۆ بازاڕە ، سبەی بن چاڵێك !!

ئەم بەنایەنەی ناو ئەم بازاڕە
ئەم ڕووتانەوە ، ئەم فێڵ و گەڕە

بێ دەستیی حوکمی یاسای ئاسمانــە
نەبوون و کزیی تینی باوەڕە
گیان سەرگەردان و دانەمەزر و بــێ
لە هەر لایەکدا ئەم باوە باو بێ
یاسای ئاسمانیی حوکمی تیا نەکات
ئەبێ میللەتی ناشاد ، ڕیسوا بێ

« سوننەتی ژیان »

هەنگێك بە سروەی ناسکی باڵی
گوڵی دەلاوان ، دەیمژی خاڵی
هەرچەن گیزاندی لێی نەبووتم حاڵی
زەردەواڵە هات باڵی داماڵی

لە ناو باخێکی خۆشی چۆڵ و هۆڵ
ئاسکێکم بینی گەردن ساف و سۆڵ
خۆی ئەتلان لە سەر گیای نەرم نۆڵ
لێی ڕاپەڕی گورگ بەدبەختی کلۆڵ

باخێکی پڕ بەر سەوز و پەرداخ بوو
تیراو ، سێبەر کپ ، نموونەی باخ بوو
کەلا و بەر و لق تەرزە دایکوتان
ئای چۆن باخەوان دووچاری ئاخ بوو !

لە مزارێکدا خاڵ خاڵ و ڕەنگین
چنوور بۆژانە ، بەخشان و چین چین
قاقبە قاقبە بوو ، چەند کەوێکم دین
بازێ بەیا بوو ، ترسان ، هەڵفڕین

دایکێکی دەنگ خۆش هەست نەرم و نیاز
لە ئامێزیدا کۆرپەی ئەلاوان

کەچی چنگی مەرگ لە یەك چرکەدا
دووچاوی کاڵی کۆرپەکەی خەوان

برام : بەژارە و بەستیی پێ ناوێ
هەنگاوی ڕەوتی ناوەستێ تاوێ
چینێ ئەهێنێ ، چینێ ئەنێرێ
سوننەتی ژینە و هەنگاو ئەهاوێ

« لەهەما نشوانە »

لـە سەر تاشێکی کەوتووی کۆنـە ساڵ
ڕار و نیاز زان ، هاو دەمی شەماڵ

دەست بە ئەژنۆوە کپ دانیشتبووم
مەلێکی ڕەنگین فڕی بەرەو ڕووم

خۆر پرچی زەردی خۆی ئەکرد شانە
ئەینارد بـە یادگار بۆ هەما نشوانە

توو و مێو و هەنار ، گوێز و هەنجیر
قەیسی و قۆخ و سێو ، چنار و بی‌ی پیر

هەڵووژە و هەرمێ ، تووترکی بنج چڕ
پوونـگە ، کووزەڵـە ، سەوزە گیای زۆرپڕ

پەلی قەیتەران ، مەستی پرشی ئـاو
ساقی ناسکی لـە بەڵخا گەوزاو

هەریەك بە خووی خۆی بە نەزمێکی جوان
بۆ پەنجەی خالق مل کەچیی ئەنوان

هاتە سەر چڵێ جووتی کرد باڵی
لـە ژێی قورگی ئەو ئەمە بووم حاڵی

گۆشەنشینی نـاو دووریی و چۆڵیی
یەکەم هەنگاوە بەرەو کڵۆڵیی

کپی و ناڵین و سکاڵا و زاریی
پەستیی و بێزاریی دەردی بێبەکاریی
کزیی باوەڕ و سستیی ئەنوێنن
تاو تین و ووزەی گیان ئەپسێنن
شـووشەی شیرینی شادیی ئەشکێنن
دڕك و داڵ لە ڕێی ژینا ئەڕوێنن

هەرچی ڕۆیی ڕۆی ، لـە دەس دەرچوو ڕۆی
غەم و پەژارە تازە ئەخوی بۆی ؟!

ستەم قەد بە غەم جێی بێ لێژ نابێ
بە کولانەوە زام سارێژ نابێ

گەر دەستە ئەژنۆ سەد ساڵ دانیشی
هەناسەی سەردی پڕ زووخ هەڵکێشی

رابووردوو ڕۆیی و ناگەڕێتەوە
بێتوو نەجووڵێی سوێت ئەبێتـەوە

بە تیشکی باوەڕ ، حەوسەڵـەی دەروون
هەوڵ و تێکۆشان ، بە ماندوو نەبوون

بە ڕۆشن بیریی ، بە ئاڵیی خوێن
« گۆڕین » و ئەرکی سەرشان وە دی دێن

مەیدانی ژیان بە دەرەتانە
خۆر بەرزە و ئیتر دەمی فرمانە

لایەك چەكرێ بێت ، سەد لا نەرمانە
وەرزیشن لە بارە و کاتی کێلانە

لە ئێوە هەوڵ و ڕەنج و جوولانە
لە ئاسمان خێر و نەرمە بارانە

فرێ دەن بەرگی پیسی ڕەشی غەم
سستیی و بێ کاریی ستەمن ، ستەم

ڕابوردوو ڕۆیی و پەژارەی ناوێ
سەیر کە داهاتوو و چۆن تیشك ئەهاوێ

هەڵفڕی و ڕۆیی نەگەڕایەوە
گوێچکەی دڵ و گیان زرنگایەوە

تێ گەیشتم ژیان ئەرکە نەك سەیران
هەر بێنە نییە ، بە خشینە و پێدان

« بڕیار ئەدەم »

مێرگی ژیان بسە غەوغایە
هاوار و هەڵپە و هەرایە
خەڵکی هەموو ورووژاوە
پەشۆکاوە و شڵەژاوە
زیندەوەرانی سەرزەمین
ژیرانەتر لەمە دەژین
کۆمەڵ ، کۆمەڵ ڕێك کەوتووە
هەر یەك ڕێیەکی گرتووە
بێشوورە و کوژ و بێپەرژین
بە پێی یاسای سروشت ئەژین
نەوەی « ئادەم »ی ڕێزگیراو
شپرزەیە و سەرلێشێواو
ڕەوشت و تەبع و ڕێشازن
بەد و چەتوون و فێڵبازن
نێچیری کاری نەگبەتین
دووچاری دەردی سەغڵەتین
هەرچی جۆرێ سەرنج ئەدەم
ئەم دژ بە ئەو ، ئەو دژ بە ئەم
ناکۆكو خوێنخوری یەکن
گورفتاری جەوری یەکن

گوزەرانیان گشت زووخاوە
کاروپیشە داوو ڕاوە
بە ناو مرۆڤ بە خوو کێوی
باوکی گورگ و کاکەی ڕێوی
ئەم دنیا خۆشە دڵگیرە
بە دەسیانەوە زویرە
منیش بە دڵ ، بە هەست و گیان
بڕیار ئەدەم ، ئەکەم پەیمان
تا میوان بم لەم ژیانە
نەکەومە هەنەی ئەوانە
بیرم لە هەڵە بژار کەم
نەخۆشی گیانم تیمار کەم
بە هیچ چینێ هەڵنەخڵەتێم
بە ووشیارانە بگرم ڕێم
ڕێم ڕێیەکی بێهاوتا بێ
لەگەڵ بوونەوەر ئاشنا بێ
لەگەڵ فیترەدا بگونجێ
خالقی خۆم لێم نەڕەنجێ
ئامانجی ڕاس و بێغەش بێ
ڕەنگی ڕێبوارانی گەش بێ
زەوی و ئاسمان بگرێتەوە
بیانبەستێ بە یەکەوە
لەش و گیانی لا یەکسان بێ
چرای شەوانی ویژدان بێ

هێز و پارە سەردار نەبن
جەردە و ملهوڕ سەرکار نەبن

سامان و سوود و ئارەزوو
نەبنە پێوانە و تەرازوو

ئاغا و نۆکەر ، شێخ و مسکین
ڕەش و سپی ، یا یاسای چین

داویان نەبێ و بوونیان نەبێ
کەسدار و دەسدار چینیان نەبێ

بە فێڵ و ساختە و دەمبازیی
دزی تیا نەکرێتە قازبی

بەرامبەر ستەم بوەستێ
پردی دادوەریی ببەستێ

قیاس تەنیا کارچاکیی بێ
لە خوا ترسان و پاکیی بێ
تەرقەنە و هەرا و دژواریی

بگۆڕێ بەرەو هاوکاریی

نەشارێتەوە بەدڕەسەن
کپ کاتەوە زوڕنای گۆبەن

مللەتانی دنیا چی هەن
بکاتە ئەندامی یەك تەن

هەست بە دژواریی یەکتر کەن
هەست بە ئازاریی یەکتر کەن
گێرە و کێشەمان نەمێنێ
هەق ملی ناهەق بشکێنێ
لە سەرانسەری سەرزەمین
وەکو خێزانێك شاد بژین
تا کۆمەڵگەی خواپەرستیی
هەڵکا بەیداخی سەربەستیی

« ئیسلام یاسایە »

برای زانا و تێگەیشتووی ژیر
زانستیاری بـە هۆش و بیر
ئەی خاوەن چەك ، چەکی پێنووس
ئەی کەشتی یەوانی ئۆقیانووس
برای بوێژ ، کاکی نووسەر
ئەی مامۆستای پیشەوهونەر
خوشکی بەڕێز ، کارگەی ئینسان
هەی سەرباسی سوورەی قورئان
هەی برای گەنج ، ئەی خوشکی لاو
مۆدیل گۆڕانی بەزم و باو
ئەی ئەو کەسەی ناپەیجووری
کە لـە یاسای ئیسلام دووری
وا مەزانە ئـەم ئایینـە
هۆش تێکدەر و بیر ڕوخێنە
وامەزانە سۆفیی و دەروێش
دەف و تەسبیح و یالی درێژ
جامـەدانـە و چلك و مێزەر
پیر و پەك کەوتووی بێ‌هونەر
درۆی قووڵی بێ سەر و بن
بیری پووچەڵی پیرەژن

نوشته و مەکر و سیحر و جادوو
دێو و شەوە و گیانی مردوو
زەرگ و شیر و حوحوی دەروێش
هیممەتی شێخی کەمەندکێش
ئاه و گەدایی و هەژاریی
خەو و تەمەڵیی و بێکاریی
گەردن کەچی یان ئەسیریی
چۆڵنشینیی ، گۆشەگیریی
کاروپیشەی ئەم ئایینەن
ڕەگ و ڕیشەی ئەم ئایینەن
ئیسلام یاسایە ، ڕێبازە
بۆ هەموو چەرخێکی تازە
یاسای هەوڵ و چالاکیی یە
چەمەی تیشکی ڕووناکیی یە
لەگەڵ عەقڵ و دڵ و سۆزا
لەگەڵ هۆشی زۆر بیرۆزا
لەگەڵ هەموو بوونەوەردا
لەگەڵ زانست و هونەردا
ڕێبازەکەی دۆستکاریی یە
دەسمایەی خوێندەواریی یە
بەرنامەی هەموو نەفلاکە
ئامانجی بێگەردە ، پاکە
مەبەستی کار و زانینە
ڕێکخەری چاکترین ژینە

نرخی مرۆڤ مەبەستییە
فەلسەفەی دادپەرستییە
هیوای دیار و ڕوون و گەشە
پاك كردنەوەی گیان و لەشە
گیانی ئەم ئاینە وایە
بێ شێخ و خان و ئاغایە
ئەو بەزمانە بێ بەرییە
دژی بەندیی و نۆكەرییە
دوورە لە چین و چینبازیی
هەرگیز دز ناكاتە قازیی
ئەوەی ئەمڕۆ هەیە ، باوە
دوژمن نەخشەی بۆ كێشاوە
كاری دەست و بێدەستییە
هەوای هەوەس پەرستییە
برای ئینسان ، خوشكی ئینسان
ڕێبوارانی سەدان سەدان
ئیسلام هاوارمان لێ ئەكا
بە دەنگێكی پڕ بە دنیا
ئێوە لە یەك ناخ كراوون
یەكسان بۆ ژین بەردراون
هەموو ڕۆڵەی ئا ئەم خاكەن
وەچەی ئا ئەو نەفسە پاكەن
بژین ژیر و برایانە
مافی ژیان بۆ هەموانە

هەی ئەو خوشکەی کە نەزانی
ئەو برایـەی بـە گومانی
ئەگەر هۆشت بێ ئاگابــە
مێشکت شتی کەی تێدایە
گەر لـە خۆت ، لـە بوونت ڕازیت
گەر ڕاست ئەکەی ڕاستیی خوازیت
وەرە بۆ دنیای ئەم دینــە
یاسا و دەستووری بینــە
دڵ و مێشك و بیر و گیانت
علم و تەجریبەی ژیانت
یەك یەك هەموو بە کار بێنــە
ســەد یەکی ئیسلام بخوێنە
تـا خۆت حەقیقەت بزانی
نەك بــە زەحمەت بــە ئاسانیی
تـا تەواو بوو جـا ڕا کـە لێی
بێ وێنــە بوو باوەڕ کــە پێی
دوور پەرێزیی و ڕ خنەبازیی
بەڵگەی نەزانین ، لاوازیی

« تافیکاریی »

بـە دنیا ئەڵێن : کەلاوەی وێرانَ
ئەڵێم : وا نی‌یە ، ئێوە نابینان
دنیا چاکترین قوتابخانەیــە
ژیــان سەرانسەر هەمووی وانەیە
چ ئەم و چ ئەو ، تاقیکاری‌یە
بەڵام پێویستیی بــە زانیاری‌یە
هەرکەس پەیجوور بێ فێربوون ئاسانە
دنیای لــە بەر چاو نابێتــە کولانــە
خۆشبەخت کەسێکە ژیر و ووشیار بێ
زانــا و تێگەیشتوو ، تەجریبەکار بێ
هەزار ساڵ بژین ، بخوێنین ، هەوڵ بەین
بێ تاقیکاریی بە ڕاستیی ناگەین
ڕووداوی ژیان وورەی نەبردووم
ژیان تەجریبەی زۆری فێر کردووم
شریتی مێشکم تۆماری کردوون
باس و سەرباسی دیاریی کردوون
فێر بووم : خووی خەڵکی چەند خوار و خێچە
دەروونی چەندێ پر پەنــا و پێچە
دەرکەوت : ئەوانەی خۆرەی ژیانن
ئەوگارەکانی نەخۆشیی گیانن

نــە لای ئەوانە ، چاکە ، پیاوەتیی
یانێ نەگبەتیی ، یانێ ، سەرسەختیی

بۆم دەرکەوت خەڵـکی خەریکی ڕاوە
بەشێ زۆر پیشەی تەنینی داوە

بەشێ کە نێچیر ، بێچار ، گیراوە
قورگ تاساوە و جووڵـەی بڕاوە

مرۆڤ ڕاوکردن لای هەندێ بەرزە
لــە سەر هەزاران هەر ، بەڵێ ، فەرزە

ئەم بەزمە ئێستا پیرۆزتر کراوە
ڕەنگێ نوێی سەدەێ بۆ داڕێژراوە

ستەم و درۆ ، تەڵەکە پیلان
کوشتار ، خوێن مژیین ، سەر لێکتر شێوان

تاڵانی سامان ، هەتکی ئاوەڕوو
بەجێ هێنانی تاسە و ئارەزوو

کاڵایان ، ناویان ، سەیرە ! گۆڕاوە
بە پێی باوی چەرخ نەخشە کێشراوە

لــە ژێر زۆر ناوی بریقەدار دا
نجبەست و باون لــە گوند و شاردا

خەڵك بــە فەخرەوە خۆی تێکەڵ ئەکا
توێشووی کۆچی دوور بڕ گیچەڵ ئەکا

دنیای پان و پۆڕ ، تاقیگەی ژیانم
بە تاقیکاریی چاك تێی گەیانم

تەجرِبە هەر چیم بۆ ئیسپات بکات
بیکەمە مەشخەڵ بۆ ڕێگەی ئاوات

عەیاریی ، ساقیی ، لۆمەی سەرخۆشان
کۆڵم پێ نادەن قەد لە تێکۆشان

« ئەمەوێ »

مەفتوونی باڵای چەشنی عەرعەر نیم
پەستی بێمەیلیی و سەردیی دڵبەر نیم
من داوای ڕاستیی و هەق و داد ئەکەم
ئاواتم هەقە و هەر ئەم یاد ئەکەم
شەیدای ئەگریجەی من عەترڕێز نیم
مەستی ڕوومەتی قەد نیگا خێز نیم
ئەمەوێ مرۆڤ زیندوو بێتەوە
سوپای نەفامیی تێك بشكێتەوە
شێواوی چاوی پڕغەمزە و ناز نیم
پێكراوی تیشكی دیدەی بەراز نیم
من دەرددداری سەودای بازاڕم
سۆز خرۆشاوی چینی نەیارم
خومماری قەد و قۆڵ و باسك نیم
تینووی خەندەی سەر لێوی ناسك نیم
تووڕەی خوێڕێتی بە ناو سەربەستیم
وەڕسی بەهانەی ذیلیی و ژێردەستییم
پێكراوی تیری لەنجەی تاوسیی نیم
كپ و سەرقورسی كەڕیی و كاسیی نیم
ئەمەوێ ئاسۆی تازە دەركەوێ
تیشكی زێرینی پاكیم بەركەوێ

مەدهۆشی گەردن ، سنگی مەرمەڕ نیم
بێنازی جوانیی ڕوخساری تەڕ نیم
دژی دروشمی بریقەدارم
دژی زستانی بەناو بەهارم

بێ هۆش و خەوی پارە و سامان نیم
بە تەمای « خان » و « ئاغا » و « قوربان » نیم

ئەمەوێ فێر بین ، تەواو تێ بگەین
نە ئێوە ئێمە و نە ئێمەش ئێوەین

بەهۆی ژانی مێشك عەودالی هەرد نیم
بە ئێشی لەشم كز و ڕەنگ زەرد نیم

بێڕەنگیی لەنگی قەزای قازییمە
ماتیی و لاوازیی یاسا بازییمە

قەد گورفتاری ئەندێشەی خاو نیم
پەندە و ملکەچی عادەت و باو نیم

ناڵەمە لە دەس « من بۆ تۆی ئەکەم »
ستەم ئەیەوێ لابەرێ ستەم !
تاسەی مەیخانە و سەما و « نەی ناکەم
ئارەزووی تاج و تەختی « کەی » ناکەم
ئەمەوێ تاقی « فیرعەون » تێك بدەم
فیرعەونی گشت لا ، فیرعەونی گشت دەم
ئاوارەی وولات ، دۆس ، کەس و کار نیم
پەرۆشی ڕاو و گەشتی گوڵزار نیم

خولیای بڕینی تاریکیی شەومە
سکاڵای سستی و ووڕێنەی خەومە
هەڵاتووی دەستی دوژمنکاریی نیم
گێژ و خەواڵووی شەو بێداریی نیم

دەرد دەربڕینم کردۆتە کاوم
ئەمەوێ میللەت بدات دەسبارم
سەرسامی مۆدە و مکیاجی شار نیم
لە بیری کەیفی تەکسیی و تەلار نیم

ئەمەوێ ڕۆژێ خۆرێ دەرکەوێ
زاممان ساڕێژ بێ ، ئێشمان بسرەوێ
مێشک و گیانم کەوتوونە خەبات
با ڕێگا سەخت بێ ، ئەگەین بە ئاوات

ئەمەوێ شاڕێی ژیان بزانم
جێبەجێی بکەم ئەرکی سارشانم
چنگ تیژیی دوژمن کۆڵم پێ نادات
زیندان و زنجیر وورەم قەت نابات

داوی ناحەزان ئەبێ بشکێنم
نەمامی هیوا بە ڕەنج بڕوێنم
ئەوەش نەزانە ، یان نابینایە
لە خەو ڕاپەڕێ و بێتە ناو کایە

گەردن کەچ ئەکەین ، عادەتمان وایە
ئەڵێین : لێی گەڕێ ، ڕەزای خوایە !

لەم پەندە هەڵدە ، بەدە ، نەگبەتە
« زمان بهێڵێت سەر سەلامەتە
چۆن بێدەنگ ئەبم لەم دەردو ژانـە ؟
دەنـگم هەڵئـەبڕم ، ئەمە کەی ژیانـە ؟
میللەتی ملکەچ سووك و ڕیسوایە
پێچی قانوون و ئوفتی خوایە
چەکی خەباتم تینی ئیمانە
چرای ڕێی ڕەنجم شۆڵەی گیانـە
ڕێـگە هەر چۆن بێ ناوەستم ، ئەڕۆم
بۆ هەموو گیتییی ، نەك تەنیا بۆ خۆم
ئەمەوێ ببین ، ئەمەوێ بژین
یەك بگرێتەوە ئاسمان و زەمین

« خولیای من »

خالقی ژیان ئیرادەی وا کـرد
ئەو ساوە دنیای پێمان ئاوا کرد

تێکڕای گیانلەبەر زیندەگیی تیـا کـرد
لەگەڵ گیانیدا ئاواتی پیا کرد

هەر یەك بـە یەکیان ژین ئەباتـە سـەر
بـەرەو هیوای خۆی ڕێ ئەگرێتە بـەر

مەینەتی مەبەست ئەیخاتـە خەتەر
تاکو ئەجەل دێت ئەیکاتەوە دەر

منیش نۆرەمـە هەواریی ژیانم
یەك ئاوات دووئاخ ئەچێژێ گیانم
هەر یەك بە یەکێ یا دوو ، سێ چوارێ
شانی داوەتە بەرقورسیی بارێ

بولبولی دەنگ‌خۆش ، شەیدای جوانیی گوڵ
بۆ خەندەی غونچە ئەناڵـێ بە کوڵ
هەنگی ئێسك سووك هاتۆتە ناڵە
بۆ گیانی پاکی شیلەی هەڵاڵە
ڕۆشنایی جوانی شەمعی شەوانە
ئەکاتە قۆچی گیانی پەروانە

خولیای شەونم و سەبای پاش ئاوە
میرغوزار ڕەنگی هەڵبزرسکاوە

شەیدا کە ڕەنگ‌زەرد ، یا لێو بە بارە
بەزارەی دووری و بێ باریی یارە
ڕاوچی دڵتەنگ و پەست و زویرە
عەودال و ماندووی ڕاوی نێچیرە

وەجاخ کوێر ژینی لا ترش و تاڵە
تینووی ناسکیی خەندەی منداڵە

عەلافیش خولیای گرانیی و شەڕە
باران نەبارین ، بۆی خێر و فەڕە

جەردەش ڕێگریی کردە خولیای خۆی
تا ڕێبوار سەر و ماڵی بەرێ بۆی

دەلاڵ فرۆشیار ، خێڵی قازانجن
نە خولیای فێڵ و هەلی ڕەواجن
کوێر هەتا ماوە بە ئاخ و داغە
چونکە لە خولیای دوو چاوی ساغە
هیچکەس بێ داغ و بێ‌خولیا نی‌یە
بێ‌ئاوات هەرگیز لەم دنیا نی‌یە
زەحمەتە شایەك ساتێ بێ‌غەم بێ
نەترسێ خۆشیی تەختی لە دەس چێ
خۆشیی کرێکار لە تەمەنێ چوونە
ماندووە و هیوای ڕۆژ ئاوا بوونە

جووتیاریش چاوی ئەبڕێتە ئاسمان
بۆ تەمێ ، هەورێ ، تاوێکی باران

سۆفیی ملدرێژ ، تازە گڕ و گاڵ
خولیای سەریەتی کەشکۆڵ و بەرماڵ

دەروێش هیوایەی زەرگ و شمشێرە
لە ڕاوە ماردا ئازا و دلێرە

شێخ و بەگ خولیای زەوی و زار و باغ
کوشتن ، بڕینی ، ئەخاتە دەماغ

ئەی لای پیرەژن چی بۆتە وورکە ؟
تەشیی و مەرەز و موو و خوری و کورکە

خولیا و ورکەی من خوێندەوارانن
خوشکانی گەنج و هەرزەکارانن

سروشتی تووتییان کردۆتە پیشە
کاریان مکیاج و لا جانگ و ڕیشە

هەر کام ئەدوێنی بیروڕای وایە
بە تەنیا ئەوو ، ڕێی ئەو ڕەوایە

منیش گومڕایی چینی خوێندەوار
لێم بۆتە دەردێك ئەوگارم ، نەوگار

خولیامە ، خولیای دڵ و مێشك و گیان
ڕیشەکێشی کەم بەشێویی ژیان

ئەمەویٚ مرۆڤ بخەمۆ سەر ڕیٚ
خێزانی زەمین هەمووی ڕزگار بیٚ

جەنگەڵ سووتێنی بیری ئاڵۆز بـم
ڕێـگە چاککەری میللەت و هۆز بـم

خولیای ئەوەمە تۆویٚ دا چێنم
ڕاستیی ، یەکسانیی پیٚ بە دی بێنم

شوورەی جیایی و دووریی بشکێنم
قـەڵای پۆڵایی سـتەم بڕمێنـم

بەڵام خولیای من تینی بڕوایـە
مەیدانی هەوڵـم ڕێگای خوایـە

« هەورامـان »

بەهەشتی ڕووی سەرزەمینە ، مایەی شادیی و خۆشیی ژینە
لـە جێی سـەد لەیل و شیرینە ، هەورامان خۆش و ڕەنگینە
ئاوی شیرین ، ڕووان و کاریی بەڵـە بەفری لای نزاری
شەماڵی کێو و دیاری ، تیماری زام و برینـە
تاشە بەردی سەرە ڕێگەی ، قاز و مراوی ناو جۆگەی
کار و بەرخی باغ و کێڵگەی ، شاد کەری دڵـی غـەمگینە
سەدای بلبلی گوڵزاری ، خشپەی نەرمی گەڵای داری
قاسپەی کەوی کۆ و نساری ئاوازەی مۆسیقای ژینـە
جریوەی باڵـداری قەشەنگ ، گیزەی نەرم و نیازی دەنگ
لـە دەور و پشتی گۆمی مەنگ ، لـە جێی تار ، نەی و کەمانیە
بۆنی هەرمێ ، هەنار و سێو ، شیر و هەراڵ ، وەنەوشەی شیو
هەراڵـەبرەمی شاخ و کێو مایەی بەهێزیی ئیمانـە
سوورەهەراڵەی ناو خڕی ، کەما و لۆی زۆر سەوز و پڕی
گوڵ سۆسەن و لولوپەڕی یەك بە یەك بەڵـگەی یەزدانە
قاچك و گەبڵە و سەیاران ، تاڵێندۆس ، پینجەی لا باڵان
دەم و چاو شۆراوی باران هەزاران دڵیان شەیدایە
بەڕەزای نەوڕەستەی کەمەر ، بوو کڵە چنووی خۆش‌مەنزەر
شەوبۆ و بەرزەڵنـگی دڵبـەر بەرامبەر هەموو دنیـایـە
بۆژانە و پیژووکی سەرخڕ ، گاوگۆراڵی ڕەقیی‌پڕ
نێرگس ، هاوشێی زەمبەقی پڕ لـە جێی « زلێخا » و « لەیلایە »
تەرزی لاولاو ، چڵی ڕێحان ، گاواسپووك ڕستەی نەرمان
کرۆزرۆ و کنگری جوان‌بەو خاکە چەند ئاشنایە

کەفی ئەڵبەزەی زێڕینی ، هاژەی تاڤگەی بەفراوینی
پرشەی کانی دڵڕفێنی ئاوازەی خۆشی نەوایـە
سەیرانگەی ناو مێرگ و باخی ، پێقەی کەڵی سەختیی شاخی
شنگ و هاڵەکۆکی زاخی نیعمەتی پاکی خوایـە
سەوزەگیای دەشت و غوززاری ، ڕەنگینی وەرزی بەهاری
سێبەری کپی ژێر داری دڵی ئینسان حەیران ئەکا
بلاڵـووکی وەکو و بووکی ، پەپوولەی زۆر ئێسك سووکی
وورپایی گەورەی و بچووکی دەردی دەروون دەرمان ئەکا
کەو و سوێسکە کـاتی چینە بیر و خەیاڵ ڕەوان ئەکا
دارەکەوە و هەنگ‌بچینە ، سەدای ئاهەنگی غەمگینە
قاز و قومری ، قوڵتەی کەمەر ، گیزەی باڵی هەنگی مێشن
هۆش دەبەن بۆ دەریای بێ بن ، کامی کامی بە ژیان ئەکا
گەورەیی گوێز ، بەرزی چنار ، تەقە و ناڵەی شەنی شەنیار
زەردیی قەیسی ، ئاڵیی هەنار ، ئا ، موعجیزەی کردگارە
بۆنی گۆییژ ، تـەڕیی بادام ، ترێی هەموجۆری بەنام
زەردیی بەهێ و سافیی نەمام کار لە خوێن و ئێسقان ئەکا
پاییز کاتی گەڵاڕێزان ، نمەی باران ، خشپەی خەزان
ڕەشیی بەری پاکی ڕزان خوایە چەن جوان لـە دووو دیارە
بەڵـێ ، بیر و بڕوام وایە ، تا میوانم لەم دنیایـە
هەموو سەرزەوی یەکێکە ، بۆ هەموو لامان ڕەوایە
بەڵام بۆیە بـە تەنیا ئەم هاتە نێو فەردی شێواوم
زێدمانـە و شارەزای ئەمم ، سی ساڵێکە لەوێ ژیاوم
تێیدا گەشاوە دەروونم ، کیۆانی بوونە بێستوونم
دیمەنی زۆر و زەبەندەی نەخشن لـە سەر دیدەی ڕوونم

« ڕۆڵە بێساران »

ڕۆڵە « بێساران » ، گەر مەردییت ئەوێ
ئازادیی گیان و سەربەرزییت ئەوێ
سوننەتی ژیان وا پێویست ئەکات
ئەبێ بێدار بی نەخەوی شەوێ

ڕۆڵە ، نەبیتە پیاوی ئارەزوو
نەکەیتە زارت ڕەش هەڵقەی ڕەشوو
ئای چەن نازداری بێشەی ژیانی
هەر بە سەرپێیی ئاسان دا بە شوو !

ڕۆڵە ، هەوڵ مەدە بۆ شکستیی کەس
بە خەندە نەبیت بە دڵپەستیی کەس
گەردەلوول هەر ڕۆژ ڕوو لە لایەکە
کێ ئەڵێ بێ گاز ئەتکا مەرەخەس ؟

ڕۆڵە گیان ، تۆوی ڕەوشت داچێنە
بۆ ناموسی کەس چاو هەڵمەهێنە
ویستت سوزنێک بە هەر کەسا کەی
دڕکێ بە خۆتا دا بچەقێنە

ڕۆڵە ، داردەست و هەڵنەگۆش مەبە
ئامان ، بۆ تەماع خاکفرۆش مەبە

ڕەنجنای دۆستان ، لاونای بێگانە
نە بەم سەرخۆش و نە بەو دلڕێش بە

ڕۆلە ، چاوچنۆك سووك و بێ سەنگە
چاوشۆڕ و ملکەچ ، جێی تانەو نەنگە
بە فێڵی ناحەز ، بۆ تەماع ، هەوەس
برا بۆ برای دەس بە تفەنگە

ڕۆڵـە ، ئـەم تـەم و دووە سـامناکـە
کـە ڕۆشنیی خـۆری گرتووە لەم خاکە
تـۆز و غـوبـاری دوو بـەرەکـی یـە
فێـڵ و پیـلانـی دەسـتی ناپـاکـە

ڕۆڵـە ، سـوپەری مەیدان برایـە
برایـەتیی تەنیا قـەڵای پۆڵایـە
چـاکترین نیعمـەت یـەکترگرتنـە
من هەڵبەس نی‌یە ، فەرمانی خوایە

ژیـان بـێ بـاوەڕ نـەفـامـانـەیـە
هـەنگاو بـێ سـەرنـج سـەرشـێتانـەیـە
ڕۆڵـە ، کورت بینی چاوتیژیی نـی‌یـە
بـۆ چـاوی عـەقڵ و گیـان تـانـەیـە

ڕۆڵـە ، مـەردێتیی خـۆڕایـی نـی‌یـە
سـەربەستیی مـانـای ئـاغـایـی نـی‌یـە
دووچـەکـی نـەوێ بـاوەڕ و زانین
بـە دەوڵـەمـەندیـی و گـەدایی نی‌یـە

ڕۆڵـە ، دووربـین و بیرفراوان بـە
ئەشناسی هەردوو مادده و گیـان بە
دوورەپـەرێز و خۆپـەرسـت نەبی
کەسێکی ئوسرەی گەورەی جیهان بە

ڕۆڵـە ، وەسیەتم باش لـە گوێ بگـــرە
دەستت لـە کـار بـێ ، گیانت پـڕ ووره
ڕێی ڕاستـی خـودا بـەر مـەدە و بـڕۆ
بـە سـەبر و سـەرنج هـەنگاو هەڵگره

« ئەبێ وابێ »

لە کاتێکا شەوەزەنگی نەزانیی پڕ لە غەوغا بوو
شەڕ و خێڵبازیی و خوێنڕشتن ، جەردەیی و تاڵان ڕەوا بوو

کەس و دەست و هۆز و ستەم یاسا و باوی هەموو لا بوو
یاسای برایەتیی و عەداڵەت بە بێ داخوازیی پەیدا بوو

لە کاتێکدا هەموو عالەم مۆڵدرا بوو وەکو پێنج ڕان
لە هەر چوار لاوە شاڵاوی ئەهێنا بۆی گورگی ژیان

لەم لا و لەو لاشەوە بێترس چەقەڵگەلی شەو ئەیقوولان
یاسایەك هاتە سەر زەمین کۆزی ئەو مۆڵگەیەی شێوان

لە کاتێکدا دەردی عالەم بێ پزیشك و بێ دەوا بوو
بێدەس و بەندە ، نێر و مێ گەردن کەچ و بێ هیوا بوو

لە هەموو لای سەرزەمیندا یاسای دراستان یاسا بوو
مافی ژیان و سەربەستیی بە بێ تێکۆشان هاتە ڕوو

شوورەی دەسکردی نێوانی بەندە و ئازاد ، ئاغا و نۆکەر
ڕەنگ و ڕەگەز ، چین و زمان ، بیر و باوەڕی ڕووخێنەر

وەها کەوتە لەرزە و ڕووخا چوو بە ناخی بن زەمیندا
خوێنی تێ زا ڕەگی شان و بازووی سەدان کیسرا و قەیسەر

نە یەك کۆبوونەوە پێکهات ، نە خۆدەرخستنێ سازا
نە هاوار بۆ وولاتێ بۆ پسپۆڕ و زانا و شارەزا

نسە « هلال » و (سەلیب) ی سنوور نە جارێ قمەیەك بەسوا
یاسایەك هاتــە سەرزەمین ، فترە لێی ڕازی و پێی ڕازا

بێ ئیحتیاج بە بڕیار و کۆبوونەوەی عەسبەی ئومەم
بە بێ ئینزار و سارووخ و قونبولەی « شەرق » ی پــڕ ستەم

بێ فێڵ و ماڵی (سەهیونی) و (سەلیبی) و غەرب و ئەمریکا
خودا ئاینی ئیسلامی خەلات کرد بە نەوەی ئادەم

لــە گەرمەی خەوی مەستییدا قەشە ، پاپا ، پرخەی ئەهات
نــە خوێن ڕژرا ، نە مان گیرا ، بە بێ شۆڕش بە بێ خەبات

نە نوێنەرێ چووە جنێف ، مافی مرۆڤ ئیعلان کرا
خۆری زێڕینی ئازادیی دنیای ڕۆشن کرد و هەڵهات

سەورەی فەرەنسا ، ئۆکتۆبەر ، نە دەمی بوو ، نە ناوی بوو
ئەتلەسیی و سەنتۆ و ڤییەنــا ، کەی خورەم و لێشــاوی بوو ؟

نە واشنطن نە وارسۆ بوو ، نە ڤیتۆتێن و تــاوی بوو
نە عیصابات نە ئیختطاف ، نە دبلۆماسییەت بــاوی بوو

جاڕی ئازادیی نێر و مێ بە جۆرێکی وەها درا
بۆ یەکسانیی هەموو مافێ شانە و دانەی دەسوور کرا

یەکیەتیــکی وەهای چەسپان دوژمنانی کردە بسرا
خێزانێکی لەش ئاسایی گەورەی جیهانیی ڕێکخرا

نە پارتی بازیی کاتی بوو ، نە نەتەوە پەرستیی بوو
نە شەڕی سارد ، نە دانشگە ، نە ئیسلام هێز و دەستی بوو

شۆڕشێك كەوتە ڕووی زەوی جیهان چاوی كرایەوە
عالـەمی وا هێنـایـە جۆش خولیای ببێتـە سـەربەستیی

بەڵێ ، ڕزگاریی ‌و سەربەستیی ، یاسا ، ڕێبـاز ، ئەبێ وا بێ
ئەرك و مـاف و بوون و ژیـان بە بێ جیاوازیی ڕەوا بێ

لـە هەر لادا بیچ دا كوتێ ستەم تەمەنی كۆتا بێ
یاسادانەر ناخ شوناس و بەبینـا و تەنیا و دانـا بێ

لـە سەرانسەری دنیادا سەدد و سنووری بۆ نەبێ
لـە سایەیدا دڵ و دەروون ، ژیریی ، گیان ئاسوودە بێ

تەختی ستەم ، قەڵای ناهەق ، دەردی چاوبەس ، فڕ و فیشـاڵ
وێران كرێ ، تێـك شكێنرێ ، بێڕەواج و نابوودە بێ

« نا تەبعی تووتیی »

وەی گەلی ئێمە چەند دەردەدارە !
چەند سەرگەردان و ژیان دژوارە !
چەند بار کەوتەیە و چەند بێ دەسبارە!
خۆیشی نافامێ بە چی ئەوگارە !

هەرچی ئەبیسین بڕوای پێ ئەکەین
هەرکەس دیار بێت پەنای پێ ئەبەین
لە کوێدا ڕێك کەوت باری لێ ئەخەین
چیمان دەرخوارد دەن گورج قووتی ئەدەین

هەرچیمان فێرکەن منەت بە گیانە
هەر فەرمانێ هات بەڵێ و قوربانە
ئەوەندە بیر و حاڵمان وێرانە
ژاری کوشندە لامان دەرمانە

شەیدای شەهدێکین ناوەکەی ژارە
لە بەر نەزانیین ڕۆژمان شەوگارە
فرۆشیار چەتوون ، کڕیار هەژارە
چۆنی بفرۆشێت داشی سوارە
پاك و ڕەوامان لێیان بێزانین
چی ڕێکخرا بوو پێیان ڕووخانین

بە جۆرێکی وا لێیان شێوائین
وامان هەست ئەکرد نیمچە ئینسانین

هەنگاو هەڵگرتن گشت کوێرانەیە
تووتیتیی شوێنی ئەوروپیانەیە
وای لێ تێ ئەگەین پێشکەوتووانەیە
لە کۆن دەرچوون و داێرانەیە !!

واین بۆیە ڕەنجیش بە پێچ دێتە بەر
دنیاش دووکەڵە بە مەددی بەصەر
هەر وەکو بەرغەل ئەماندە نە بەر
گورگ و چەقەڵیش ئاگاداری کەر

مان و ژیانمان دەردی سەریە
هەر دواکەوتە هەر نۆکەریە
هۆش و هەنگاو و هەڵس و کەوت هەمووی
دوور لە زانستە، چاو لێکەریە

گەل هێندە شەیدای چاو لێکەریە
هێندە ئەوگاری کار تەوەریە
هێندە پەرۆشی باوی ئەوروپان
کێ فرۆشیار بێ ئەو موشتەریە
سەهیونیی جیهان کە لەمە گەیی
گەیشتە ئاوات و لووتکەی ئۆخەیی
بە ئەوروپاوە بۆ ئەم دەردەمان
بە هەزاران داو ڕێی چاریان تەنی

تا چاولێگەریی باوی ئاومان بێ
هەتا ئەوروپا ڕووگەی چاومان بێ
هەتا چەمەی خوو وا ئەمریکا بێ
بوون، ژیان، ئەبێ بە زوخاومان بێ

تا تەبعی تووتیی تانی کارمان بێ
تا چاولێگەریی لە دێ و شارمان بێ
ژێردەستیی، کزیی، دەردی دواکەوتن
ئەبێ بەشمان بێ، کۆڵ و بارمان بێ

« سەگێکی گیراو »

شـڵپەی تێلا و قووزەی سەگ و قیژەی منداڵ
هەڵیساندم ، ڕاپەڕاندم ، چی بێ هەواڵ ؟!

خـۆر لـە دەم کەل هەڵهـاتبوو ، باڵنـدەکان
بـە بێ ئارام وەکو بگرین ، ئەیانچریکان

سی ، چل دەنگێ ئەهاتنە گوێم ، تو خوا مەکە
خاڵـۆ حاجی توخوا بەسە ، ئۆف لێی مـەدە

چوومەدەرێ بـە پێخاوسیی ، شڵەژاویی
سەگێـکم دی ، تەڵە لە قاچ بە گیراویی

تێلای حاجیی تەڕی تووین ، لکلکاویی
درێژ ، دوولەپ ، بەهێز ئەستوور ، خوێنـاویی

بە گشت هێزی ، بێ بەزەیی ، چۆن لێی ئەدا !
قووزە و نووزەی ئەو بەدبەختە گەیشتە حەوا

هەموو لەشی تێکهاڕی بوو ، بەڵێ وا بوو
ددان ، زمان ، سەر و کەللـە ، چۆن شکا بوو !

کلك و لەشی بە ڕەنـگی سـوور ڕەنـگ کرا بوو
نـەك لـە قوڕاو ، نـا ، لە ناو خوێنا گەوزا بوو

گوتـم ، توخوا خاڵـۆ حاجیی بەسەزمانە
چوارپێیە ، ئەو سەگە ، سەگ ، نۆف ، حەیوانە

عەقڵی نی‌یە ، بەو شێوەیە دەی گەی ڕاسە ؟
بـا بەسی بێ ، دەی بەری بە ، خوا بناسە

ئـادەی بیڵێ زیانەکەت ، تۆ گیانی خۆت
بەرەڵلای کە من بە دووقات ئەیبژێرم بۆت

بـە تووڕەیی ڕووی تێ کردم ، تێـلای دانـا
باغچەکەی خۆم نەخێر نادەم بە گشت دنیا

ئاخر ئێمە بـە پێی شەرعی خوا و پێغەمبەر
موسڵمان نین ؟! هەقی خۆمە داویەزەرەر

بە هەردوو دەست لە پەستییدا دام بە سەرما
کام شەریعەت ؟ کام پێغەمبەر ؟ کورە کام خوا

جا دووبارە خۆی کردەوە بە هاوشانی
تـا بە تێلا دەری هێنـا ڕیشەی گیانی

باوەڕ شڕی دوور لە خوا ، تیرەی گۆبەن
بۆ شتی پووچ بە شێتانە خوێنێ ئەکەن

لـە نەزانیی و نەناسینی شەرعی خوا
بەدکردارن لە ناو خەڵکا پەند و ڕیسوا

ئارەزووی دنیا پەرستیی کوێری کردوون
پارە و باغ و زەوی و سامان هۆشی بردوون

هەوەسباز و ویژدان مردوو ، بەد و بەدکار
لـە یاسای خوا تێ نەگەیشتوو ، دوور و نەغیار

ئاخ ! نازانم پێرِی ناحەز ، هەرزە و نەفام
هەر کــە دەکەن باسی خوا و دینی ئیسلام

بۆچ ئەوانە بە موسڵمان ناو ئەهێنن ؟!
بەو نیازەی سومعەی پاکی دین بشکێنن ؟!

دینی خوا نە ئەمانن ، نە ئەوانن
خۆرەی ژینن ، با هەر دوو لا باش بزانن

«هیوای ئینسان»

بێج لــه زەوی ، بێج لــه دەریا ، ڕووه و ئاسمان
وەکو برسی ، وەکو تینوو به پەل کوتان

پەیتا پەیتا ، به پەرۆش و به بێ ووچان
بەر ئەبێته لەش و مێشك و دڵ و گیان

به گوڕ و جۆش و بەلێشاو ، بێ بن و پەی
ئێجگار به تین هەزاران سنوور ئەکا تەی

پڕ بوونەوه و ووشك بوونەوەی وەك بۆ نەبێ
نه به ئەمڕۆ ، نه سبەینێ ، نه سەد سبەی

ئاگرێکــه پڕبڵێســه ، نەزان ئامان
کڵپەی گڕی بەر ئەبێته لەش و گیان

دامرکان و کوژانەوەی وەك بۆ نەبێ
بێ پایانه ، کۆڵنەدەره ، هیوای ئینسان

هەڵپــه ئەکا بۆ ژینێــکی بێ کۆتایی
بۆ هێز ، سامان ، مان و نەمریی ، تەختی شایی

سەربەستیی و کەس ، گەشت و فڕین ، بێ چۆن و بۆچ
بەختەوەریی ، بێ هاوشانیی ، بێ هاوتایی

نازو ناوبانگ ، خانم ، تەلار ، بزەی شیرین
بەچە و وەچە ، ئاسوودەیی ، هات و نگین

تافی گەنجیی ، سەر کردەیی ، ژیریی و ساغیی
ڕاو و شکار ، بۆن و مژیین ، عەیش و نۆشیین

بەڵێ ، وایە هەوڵ و هەڵپەی هیوای ئینسان
ئەیەوێ بیگرێتە باوەش بووکی ژیـان

بەری نەدات هەر بیگرێت ، هەر بیگوشێ
بە شەیدایی ، پڕ بە تاسە ، مەست و حەیران

هەرچەن جارجار دەرد و دژە ، یان گەنتـە تـا
چپەی « ووریا بە » ی دەدات بە بیر و گوێدا!

باغچەی وێران ، کەلاوەی کۆن ، تەختی کاول
بە هەردووچاو ئەیانبینێ لـە سەر ڕێدا

هەروەك ئەبینێ هەمیشە قەدەر پەی پەی
هەپروون ئەکات سووراحی ، پەیکی پڕ لە مەێ

هاوچەشنانی لەم هەوارگە دێن و ئەچن
بە بێ ئەوەی سەرکەونە سەر لووتکەی نۆخەی

ئەهریمەنی ڕەنج بەبادچوون خۆی ئەنوێنێ
غونچەی سەدان تەرزی تازە ئەوەرێنێ

کەچی مەلی هەزار باڵی هیـوای ئینسان
هەر بێ باکە و پەرێکی خۆی ناجووڵێنێ

هیوا چنگی لـە ڕەگی ناخ هەر کە گیرا
باکی نییە لە ژێر مەودای شیر تیرا

تاسه ، گەیشتن ، شادمانیی ، نەك ژێرکەوتن
نەك ناکامیی ، دێت بە تۆ و لۆی هەست و بیرا

بەرهەڵستیی لــە مەترسیی ، لــە بێ‌بەشیی
خۆپاراستن لــە ناخۆشیی ، لە ڕۆژڕەشیی

ماندوو نەبوون ، یا کۆڵنەدان ، پەلەقاژێ
لــە هیواوەن دەهاوێژێ پرشی گەشی

ئەو تەکانەی بەرەو مەبەست ئینسان ئەیدات
گەر سەرکەوێ ڕێ بۆ سەدی‌کە خۆش ئەکات

حەددی نی‌یە « بەس » نازانێ ، هەر تێر نابێ
سوپای برسی و ڕۆژگاریی هیوا و ئاوات

شەست ، حەفتا ، ساڵ بــە بێ وەستان بەرەو ئۆخەی
هیوای ئینسان پەل ئەهاوێ تا دەی ، سا کەی ؟

تا کتوپڕ بە ناکامیی ، دەڵێت : « بەسە »
کەچی ئائەو بگرە و بەردە بەردەوامــە

گەرچی پڕ دەرد و مەینەتە و زۆر بە سامە
چونکە سەرچاوەکەی بلێسەی هیوایــە

هەمووی خۆشە پڕ لەزەتە هەر بەتامە
شێری مەیدان و شێر بەزێن ئەو شێرەیە

لــە هەنگاونان بەرەو هیوا بێ وەی وەیە
لــەو سنوورەی بۆی کراوە قەت لا نەدات

گەیشتن و پێ نەگەیشتنی هەر بزەیە
تاسە و هیوای بێ سەر و بن و جۆر بە جۆر

دوور ، بێ شومار ، بە قەد تاڵی ئەندێشە زۆر
مەحاڵە بێنە دی هەموو لەم دنیادا

چ بۆ بزان ، چ بۆ نەزان ، لە بەگ و بۆر
جا کە ژیان تا لێرەدا وا کۆتا بێ

گەنجی ڕەنجیش بە تەنیا هەر ئەم دنیا بێ
ئای کە ترشە ، پڕ لـە جەورە ، گەر بە تەنیا

هەر هیوا بێ ، بێ تۆڵـە بێ ، بێ جەزا بێ !
چەن بێگەردە چەن بەدادە ، چەن زانایە

ئەو دانەرەی ژینی بەخشی ، چەن تۆسایە !
بەس چاندنی خستە ئەستۆی گرۆی مرۆڤ
لەم دنیایە کەچی « خەرمان » لـەو دنیایـە

« پێم ئەڵێن »

پێم ئەڵێن : کپ و مات و مەلوولی ، بۆچی وا ئەکەی ؟
تەواو گۆڕاوی ، شێواو ، شڵەژاو ، لە ژین را ئەکەی
ژیانت باشە ، ماڵ و مووچە ، زانست ، لە شی‌ساغ
چیت ناتەواوە ، ئاتاجییت چی‌یە ، چی داوا ئەکەی ؟!

پێم ئەڵێن : بەخت و نگینت هەیە ، دەست و کاسەپڕ
گەنجێتیی تەمەن ، ژیان و دنیا مەلێکن زوو فڕ
لـە دەستی خۆتی دەرمەکە ئەفسووس ، فڕسەتە ، فرسەت
بمژە و بخۆرۆ ، بدرە و بپۆشە ، بە جۆش و بە گوڕ

ئەڵێن : نیشانەی بێ هێزیی ، پیریی هـەر لـە ئێستاوە
ڕوویان تێ کردوی ، ڕەنگت ژاکاوە شێوەت گۆڕاوە
ئەها سەر و ڕیش وەك ماش و برنج بە خۆت ئەزانی ؟
سێ گرێت پچڕاند ، وەرە تێـکەوە ، یەك دوو یەك ـماوە

خەڵك ملی شکا ، چی ئەکەن ، ناکەن چاڕ بە جەهەننەم
ژین هەر خۆی تاڵە ، ئێشە و ناڵە و غەم ، هەر جەورە و ستەم
تۆ چیت پێ ئەکرێ ، بۆ خۆت تێك ئەدەی ، خەڵکی بە تۆ چی ؟
بۆ خۆشبەختیی خەڵك گیانی شیرینت بۆچ ئەکەی بەشەم ؟

وەڵامی گیانم ئەڵێ : وا نی‌یە ، ڕاستیی ئەمەیە
ئەو ڕەنگە زەردەم ، ئەو بێ‌هێزی‌یە ، ئەو بێ‌دەنگی‌یە
ئەو شڵەژانە ، ئەوەی ئەیبینن ، ئەو شێواوی‌یە
سەر ، ڕیش و سمێڵ کە بە گەنجێتیی زۆربەی سپی‌یە

هەر یەك لەوانە ، وەك سروە ، سەما ، وەك بزە ، ئەسرین
یـا وەك نـاڵـەی نەی ، ئاهی کاڵی سەرد ، بەرگی ڕەشپۆشین
ئێوە نەفامن هەر یەك لەوانە زمانی حاڵـە
بەڵام هـەر یـەکە بێ گوفت و واتەن ، سەیرو تایبەتیین

« پێی مەڵێن مردوو »

پێی مەڵێن مردوو گوناهە ، زیندووە ، نەء نامرێ
رزق و رۆزیی لای خوایە و هەرگیز ئینکار نەء ناکرێ
بێقوربانیی و بێڕژانی خوێنی بە نرخی گەشیوی
بێ بەر و بێ خێر و بێرە ، بێ رووناکییە سەرزەوی
هەر دڵۆپێك لەو خوێنە گوڵێکی لێ پەیدا نەبێ
مەلایین مەرد و هەقناسی بە دڵ و گیان شەیدا ئەبێ
گوڵی باغ و جوانیی شەفەق ، هەراڵە برەمی پاڵ کێوان
سوورەهەراڵە ، گوڵەنار ، شیر و هەراڵ و ئەرخەوان
دەزانی بۆچ وا قەشەنگ و دڵڕفێن و گران بەهان ؟
هەریەکەیان دڵۆپێکە لە خوێنی پاکی شەهیدان
زەمبەق و سۆسەن و هێرۆ ، ئاووگوڕاڵ ، گوڵی ژاڵە
هەموو خوێنی شەهیدانن بۆیە ڕەنگیان وەها ئاڵە
لە هەرلایەکدا ڕژا بێت سەیرە ئەگەر گوڵزار نەبێ !
میللەتێ بێ قوربان بێ سەیرە ئەگەر ئەوگار نەبێ !
لەبەر ڕێزی شەهیدانە جریوەی ئەستێرەی ئاسمان
شەهیدانی ڕێی سەربەستیی ، قوربانیی ڕێبازی قورئان
هەڵگری ئالای خواناسیی ، یاسای برایەتیی ئینسان
شاخ و دۆڵ و دەشت و سارا ، هەموو لایەك ، کونج و کەنار
مژدە بێ هەموو بە جارێ ئەبنە سەبزە ، ئەبنە گوڵزار
چونکە شەیدایانی ڕێگەی ڕاستی ئازادیی و ڕزگاریی
بێ ووچان وەك شێری مەیدان ئامادەن بۆ فیداکاریی
پێی مەڵێن مردوو گوناهە شەهیدی ڕێگەی خوایە
بۆ شۆڕشی ڕاستەقینە کەفنی ئاڵی ئەو ئالایە

« هەر یەك لە ئێمە »

هەر یەك لـە ئێمە دارێك برووێنێت
لـە جیاتی ئەوەی لقێـك بشكێنێت
لـە دوای چەند ساڵێك جیهانێكی تـر
پڕ لـە دار و بەر بە دەست ئەهێنێت

هەر یەك لە ئێمە تۆوێ داچێنێت
هونەری چاكەی تێدا بنوێنێت
سوپای برسێتیی خۆی پێ ناگیرێت
هێزی هەرزانیی بە چۆكیا دێنێت

لەو دڕك و داڵـەی ڕێـگەی ژین ئەگرێت
هەر یەك لـە ئێمە دڕكێك لا بەرێت
لـە دوای چەند ساڵێك ڕێبازی كاروان
هیچ دڕك و داڵی تێـدا نامێنێت

هەر یەك لـە ئێمە بەردێك دەربێنێت
لـە جیاتی ئەوەی خشتێك دابنێت
لـەدوای چەند ساڵێك قەڵای زۆرداریی
ئـەو كـارە وورده سووك ئەیرووخێنێت

هەر یەك لـە ئێمە د رگای خۆی داخات
یـا نیهای ڕێگە بە ناكەس نادات
لـە دوای چەند ساڵێك دوژمن و جەردە
مـەر قوڕ بپێوێت ، خۆڵ بە سەریا كات

ئەو زار فرۆشەی کەلیمان ئەچرێت
هەر یەك لـە ئێمە زاری لێ نەکرێت
لـە دوای چەند ساڵێك بێ هیوا ئەبێت
لـە بێ بازاڕیی سەری هەڵئەگرێت

ئەو گۆماوانەی جێی خۆرە و گەران
هەریەك لـە ئێمە وەك مشوورخۆران
سەرو بەردێکیان فڕێ بەینە نـاو
لـە دوای چەند ساڵێـك ئەیانـکەین وێران

ئەو جەنـگەڵانەی پڕ دەعبای کێویین
شـاو کاربەدەسیان چەقەڵ و ڕێویین
هەریەك لـە ئێمـە چڵێك هەڵـکێشێت
بۆچ گورفتاری ترس و پەشێویین ؟

هەر یەك لـە ئێمـە یەکێك فێربکات
لـە ڕەنج و کۆشش بێتو کۆڵ نەدات
لـە دوای چەند ساڵێك لـە نەفام ، نەزان
پـاك ئەبێتەوە سەرانسەر وڵات

مێشکی بێ بیر بێ ئەپووچێتـەوە
خوێن بە جووڵـەی لەش پاك ئەبێتەوە
کێڵگەی بێ بژار ئەبێتە جەنـگەڵ
ڕێ بێ ئامۆشۆ کوێر ئەبێتـەوە

گەر ڕاستییت ئەوێ ئەبێ وەهابێت
هەنـگاو هەڵـگرتن بـە پەلە نابێت
هۆ هەر وەك مەبەس ئەبێ ڕەوابێت
بۆ ڕێـگاش باوەڕ تەنیا چرا بێت

ئەو شەوەزەنـگەی ئەمشەو ئەیبنین
هەر یەك مۆمێـکی بۆ داگیرسێنین
ڕۆژێـکی ڕوونی بێـگەرد وەدی دێت
سەد شەوی تاری وای پێ ئەفرێنین

ڕێی چاکەخوازیی دوورو درێژە
کرداری ئەوێ نەك ووشە و بێژە
ئەگەر ڕاست ئەکەی ڕزگارییخوازی
هەنـگاو هەڵـگرە ، عەرەق بڕێژە

« لەم شەوەدا بوو »

لەم شەوەدا بوو ، تاریکیی جیهان
کە چەند سەدە بوو دیدەی ئەنووقان
ڕۆیی ، ڕەویەوە ، خۆری نوێ هەڵهات
خێر و بێر کەوتە ناو کێڵگەی ژیـان

لەم شەوەدا بوو ئەستێرەی ئاسمان
خۆیان بـە وورشــە و پرشەوە ئەنووان
بە جۆرێـکی وا لیۆی بارگرتووی
ئەم سەرزەمینەی یەکسەر ئەبزووان

لەم شەوەدا بوو تەم و دووی بێ بن
کە بە مێشك و گیان دوژمن بوون ، دوژمن
ملی کەچ کرد و خۆی پێ نەگیرا
کـە زانی هەڵهات خۆرێکی ڕۆشن

لەم شەوەدا بوو ڕەشێتی مێژوو
کە ئاشنای هەموو ڕووی سەرزەوی بوو
سپێتی هات و جێگەی گرتــەوە
گومرایی ، وێڵیی ، چەرخی بەسەرچوو

لــەم شەوەدا بوو سەدان دنیـاوەر
گورگانی گیانی گرۆهی بەشەر
کەڵبــەیان کول بوو ، قورگیان گیرا
بە بەرزیی ناڵەی « اللهُ أکبر »

لەم شەوەدا بوو بە پەنجەی قەدەر
تەختی سەدەهای وەك (کیسراو قەیسەر)
وەك بوومەلەرزە هێنانیە شۆکە
ناڵە و ئاوازەی : « الله اکبر »

لەم شەوەدا بوو لە ڕووی زویرا
ئالآی تاغووتی یەکسەر داگیرا
ئالآی برایەتیی و ڕەوایی ژیان
لەسەر زویدا بڵند هەڵکرا

لەم شەوەدا بوو گرۆهی حاڵزار
چینی چەوساوەی ژێر دەستی زۆردار
نێچیری چنگی دڵڕەقی خوێنخوار
مژدەی ئازادیی لە بۆ هاتەخوار

لەم شەوە دا بوو ئاڵ و گۆڕ کرا
دادپەروەریی هات ، ستەم داخرا
جاڕی یەکیەتیی و یەکسانیی مرۆڤ
لە سەرانسەری جیهاندا دوا

لەم شەوەدا بوو بەندیی توایەوە
یەك بە یەك هەڵقەی کۆت کرایەوە
گوڵی ژاکاوی گولزاری ڕاستیی
بە ئاوی ڕەحمەت هەم گەشایەوە

لەم شەوەدا بوو بوونەوەر یەکسەر
لەگەڵ فریشتەی فەرمان جێهێنەر
دەنگیان کردە یەك هەموو بە جارێ
ئەیانگوت : « **الله ٠٠ الله اکبر** »

لەم شەوەدا بوو لەلایەن خواوە
دەروازەی هەر حەوت ئاسمان کراوە
چونکە پێشەوای ئازادییخوازی
تیکڕای گیانلەبەر هاتە دنیاوە

ئەم پارچە هەڵبەستە بە یادی لەدایكبوونی پێغەمبەری ئیسلام محەممەد ـ صلی الله علیه وسلم ـ دانراوە :

« ئاوەزیان نەبوو »

کۆمەڵگەیەکی جیهانیی دژوار
پڕ گێرە و کێشەی سەختی ناهەموار
شیرازەپچڕاو ، پڕ فێڵ و ساختە
گیرۆدەی ڕاوی دەملووسی بەدکار

هەرگاهـ دەستەیەك دەنگی هەڵئەبڕێ
دەلاڵ ئاسایی لە خەڵکی ئەچڕێ
بە فێڵ و جادوو بە زۆر بە سامان
کورسی ڕابەریی و سەر کاریی ئەکڕێ

پڕوپاگاندە سەدای زولاڵە
کۆڕ و بازاری خستۆتە ناڵە
هەر لا یەنێکیان زار ئەکاتەوە
چارەی لای ئەوە ئەم حاڵە تاڵە

گوربە بە مشکان ئەڵێ یارانم
ئەی هاو دڵ و گیان ، هەی هاوکارانم
گەر بێتوو بمکەن بە «گچکە»ی خۆتان
هەر دڵسۆزەکەی هەمان جارانم

مێشووله‌ش بـه‌ ده‌م سـۆزی نزاوه‌
ڕووی کرده‌ خوێن و نوزا و قووزاوه‌
هه‌واتته‌ ناتده‌م بـه‌ ده‌م قـه‌زاوه‌
خـۆم نه‌تپارێزم کـار ترازاوه‌

پاییز له‌ سه‌رخۆ ڕووی کرده‌ گه‌ڵا
لـه‌ سه‌وزیی و گه‌شییت هه‌زار ماشاڵلا
کام دڵسۆز وه‌ك من تۆ ئه‌پارێزێ
لـه‌ زه‌رده‌هه‌ڵـگه‌ڕان ، لـه‌ ده‌رد و به‌ڵا ؟

ده‌می کرده‌وه‌ گورگی خوو « شیرین »
هه‌ردوو دیده‌ی خۆی پڕ کرد لـه‌ ئه‌سرین :
هـه‌ی کـار و به‌رخه‌ جگه‌ر گۆشه‌که‌م
خۆ (ئێمه‌) و (ئێوه‌) لێکتر جیا نین

سوون دای لـه‌ باڵی گیزانی : زم زم
ڕێز و دڵسۆزیی نواند بۆ گه‌نم
دانت پێ ئه‌گرم ، قه‌ڵه‌وت ئه‌که‌م
خۆم پاسه‌وان و نیگا بانت بم

ماڵبراو ئه‌یگوت : هه‌ر چیم بوو دزرا
دز ئه‌یگوت : ووس به‌ ، خه‌م نه‌خۆی ، برا
سبه‌ی لـه‌ (....) وه‌ره‌ بۆ لای خۆم
ئـای چه‌ن باری وا به‌ خۆم بار کرا !

دەشت و دەری گرت دووە و هەور و تـەم
چاوساغان ڕێیان گوم کردەوە هـەم
لەولاوە کوێرێ ، گۆچان لار و خوار
ئەیقیڕان : بێنۆ ڕێتان نیشان دەم

هەرکاتێ خەڵـکی لـە ڕاستیی لای دا
هەر بە ڕۆژی روون هەر لەم دنیای‌دا
ئەبێتە بەندە و ژێر پێی ناحەزی
کە ڕۆی نەفرینیش ئەچێ بـە دوای‌دا

نـە مشك و بە خوێن ، گەلا و بەرخ و کار
گەنم و ماڵبڕاو ، چاوساغی ئەوگار
ئاوەزیان نەبوو بڵێن خۆ ئێوەن
سەرچاوەی بەلا و دەرد و بار و ژار

« مەرخۆی بزانێ »

ئەو شەوو ڕۆژەی بە دوای یەکدا دێن
بــە پێی وەرزی ساڵ کرژ ئەبن ، ئەکشێن
چۆن وا هەمیشە ڕێك و بەیاسان
بۆچی نەبینران جارێك بشێوێن ؟!

هەموو بەیانێك خۆر پەیدا ئەبێت
لــە غونچە جوانتر زاری وا ئەبێت
بۆچ نەبوو هەرگیز ڕۆژێك هەڵنــەیەت
هەر ئێوارە هات هەم ئاوا ئەبێت ؟!

بۆچ مانگ هەر شەوێك لــە تافێکایە
جێــگای جوانیی ، قیبلەی نیگایە
خەندەی زیوینیی بۆ تەواو نەبوو
بۆچی تێکناچێ و کۆتایی نایــە ؟!

ئەو ئەستێرانەی ئەڵێی ملوانکەن
بــە ئاسمانەوە ئاهەنگ ساز ئەکەن
کێ ڕایگرتوون بێ پایە و هەڵــگر
بۆچی ناکەون ، بە یەکدا نادەن ؟!

ئەو تۆوە ڕەقەی ئەخرێتە ناو گڵ
چەکەرە ئەکات ، دێتە دەر بە کوڵ
چۆن هاتە دەرێ ، کێ پێی ئەبەخشێت
چرۆ ، هەڵاڵە ، گەڵا ، بەر ، بۆن ، گوڵ ؟!

بۆچ هەوا هەمووی نەبووە ئۆکسجین
بۆچ مانگ ئەوەندە دوور بێ لە زەمین ؟
کاربۆن ڕێژەکەی بۆچ زیادی نەکرد ؟
بۆچ ئەم گوڵ ئاڵە ، بۆچ ئەوی دی شین ؟!

ئەو ماددە ڕەقــە بێ گیانــە کـزە
مردووی پڕ جووڵـەی بێچرپە و بزە
بۆچ ، چۆن ، لــە بەر چی وەها ئەگۆڕێت
لەم دۆخ بۆ ئەو دۆخ ، ئەبێت بــە ووزە ؟!

کاروباری لەش ، گیان و ژیریی
ژیان و مردن ، گەنجێتیی و پیریی
کێ هێنانیە بوون ، چین یا خۆ بۆ چین
ئەی ئەسرین ، خەندە ، شادیی ، زویریی ؟!

هــەوا ، ئـاو ، ئاسمان ، هێزی ڕاکێشان
ڕووەك ، باڵندە ، ئاژەڵ و ئینسان
بونەوەر ، بەهرە ، هەست و بیر و هۆش
لەچی هاتنە بوون ، کێ پێکی هێنان ؟!

ئەو سوورِ و گەشتەی کەون لـە بەریەتی
ئەو یاسا ڕێکەی کە لـە سەریەتی
ئەم بوونەوەرە عەجیبە گەورە
کێ دانەرێتی ، کێ ڕابەرێتی ؟!

بۆچ جارێك پیرێ گەنج نابێتەوە
بۆچ ئەستێرەیەك ناتەقێتەوە
ئەم زەویەی نـاو ئـاو ملیارهای ساڵە
چۆن هەرمایەوە و ناتلیسێتەوە ؟!

ئەو یاسا جوانە سەیرە بێوێنە
ڕێك و گونجاوو سنوور نەشکێنە
ویستی دەستێکی وەها ئەنوێنێ
حەواس و مێشك و ژیری بەزێنـە

لـە گەردیلەوە دەس پێ کـە ، بیگرە
هەتاکو مانگ و خۆر و ئەستێرە
خۆیان و سەرپاك لـە یاسا و ڕێباز
ناوازە و جوان و ڕێك و دڵـگیرە

ئەم ڕازانەوە بەرزە گەورەیـە
دوور لـە تواناو ووزەی ئێمەیـە
ئەو پێکهێنانـە ئەو تاووتووە
بێ سەرپەرشتیی و کوێرانە نییە

ئەوانە هەموو نیشانەن ، بەڵــگەن
بۆ دڵ و گیان و زیریی پیشانگەن
هــەر کامیان ئەگریت بــە زمانی حاڵی
بۆ بوونی « زاتێك » گەواهیی ئەدەن

زاتێکی گەورەی شنەفتەی زانا
تەنیای بێوێنەی دانا و تەوانا
بێهاوەڵ ، نەمر ، خالق ، سەرپەرشت
بوونی لــە نەبوون بە « ببــە » دانــا

مــەر خۆی بزانێ تێکڕای پەنهانیی
بوونی لــە بەر چی و بۆچی پێکهانی
پاکیی و بێگەردیی بۆ ئەو زاتەیە
ئەو یاسا جوانەی کرد بە گیانی

« سەرم سوڕ مابوو »

سەردەمێ بوو بە ئێجگاریی سەرم لــە سرِڕی سوڕما بوو
ڕۆح و بیر وعەقڵ و هۆشم بە جارێکدا پەشۆکا بوو
چۆن ماوە ، چۆن نەفەوتاوە ؟ سەیرە هەر لە گەشەشدایە !
کەچی دوژمن دەستە دەستە بێدەس و کز و ڕیسوا بوو

لــە دەرەوە و لــە ناوەوە هێرش و هەڵمەت بەردەوام
هەزارەها سوپا و ئوردووی پاشا و دامودەزگای نەفام
بە بێ ووچان تێ ئەکۆشان ڕەگ و ڕیشەێ لــە بن بێنن
هەمووی بــە ناخی خاکا برد ، سەریان نایەوە بێ ئەنجام

ڕۆژان وەك هاتن تێپەڕین بە صەدان « ئەبووجەهل »ەوە
بــە سەرباز و جەنگاوەری دەم و کەللە و سەرزلەوە
شەڕ و شۆڕی خۆیان کرد و هێزی بازووی خۆیان نووان
شاڕێی ژیان هەر مایەوە بــە گیانی پڕ لــە عەدلەوە

ڕاوێژ و ڕێ ، چەك و ئامێر هیچکام نەما ، نەخرێتە کار
لــە ڕۆژنامە و تەلەفزیون ، لە پەڕاوو ڕادیۆ و گۆفار
تەکنۆلۆژیا و زانست و فەن ، شێوازی زۆر و بێوێنە
گەنج و سەرکەش لە نێر و مێ ، نۆکەر و داردەس بێ شوماو

کەچی ئەم لــە چیا چاکتر ، دامەزراو ، وەك خۆی مایەوە
بــە گەردەلوولی سەرومڕ موویەکی نەشۆکایەوە
گیانی نەمر ، ئاسۆی ڕۆشن ، خۆر و ئالآی گەش و بڵند
سەری سەدان (ئەبووجەهل)ی دەیان سەدەی کوتایەوە

ئای ! چەند لــە خۆمم ئەپرسی : بە ڕاستیی سەیرە چۆن ما بێ ؟!
بــە چ هێزێ ، بە چ چەکێك ، بەرامبەر دوژمن وەستا بێ ؟!
هەتا یار پێی ووتم : کاکە ، نەزان و دوور و بێ ئاگای
بە چی خامۆش ئەبێ شەوقێ کە پارێزگاری خودا بێ ؟!

« ژیــان »

گومان ناکەم کە خولقاوە ، بەڵام ئەمیش دروستکەرە
لــە گەردیلەی ئاو و هەوا و خاك و تیشکا پێکهێنەرە
لــە سەر یاسا و ڕێبازی کەون بەرەبەرە ئەخاتەوە
بەڵــگەش فەرموو ، تەماشا کە گشت ڕووەك و گیانلەبەرە

لــە زایینیدا بە پیتە کەچی زەبتی بەچەی ئەکات
هەر جۆرێکی تــا ڕادەیەك ، چینێ دێت و چینێ ئەڕوات
تەیهێشت یەکیان ملهوڕیی‌کاو ئەوانی کە لە ناو بیات
گەرچی گیرە و کێشمەش هەیە و زۆر جار بەهێز بێ‌هێز ئەخوات

هەموو کارێکی ڕێك و جوان لــە ڕاستییدا بەهونەرە
بەهاری ئارایش دراو ، چ بووکێکی بوونەوەرە !
ڕەنگی گەڵا ، ڕەنگی گوڵان ، پەڕی ڕەنگینی باڵندە
مێ ڕەس بۆ نێر شیر بۆ ساوا سەرنجێ بە چەن ڕێکخەرە !

هەتــا بڵێی مۆسیقارە ، هەر بەو جۆرەش ئەندازیارە
جریوەی مەل ، خشەی گەڵا ، قیڕگی مرۆف ، عوود و تارە
ڕەگ و دەمار، ماسوولکە و باڵ، جومگە و جیوڵە، ئەندام ، حەواس
لــە نێوان نێر و مێی ڕووەك هۆ هەوا و مێروو و باڵدارە

شادیی بەخشە ، مێژوو نووسە ، تاش و بەردە تۆمارەکەی
بیری قووڵ و تیژی ئەوێ ئەگەر ویستت لێی تێ بگەی
هۆی شادی‌یە یـا نەشزانێ قەڵەمبازی بەرخی ساوا
یا تۆ کاتێ کە منداڵی بە یاریی خۆت بە شا ئەکەی

ژیان بۆ بەچکەکانی خۆی یارێزەرە ، چەك پێ دەرە
لـە نینۆك و چزوو و دەنووك ، لـە باڵ و قاچ و لـە بەهرە
بەسۆزە وەك دایك ، وەك باب ، خەمخۆرە بۆ ڕۆڵـەکانی
ئـاو بەقڵمە ، خۆر بەبزە ، خاکیش بەپیت ، داڕ بەبەرە

قوتابخانەی هەرەبەرزی بێ گومانە بوونەوەرە
هەست و سۆز و ئیدراك بەخشە ، هەموودەمێ دەرس دادەرە
خۆراکی چاکی زۆر بە تام لـە گەردیلـە دروست ئەکات
بۆیـە ئەڵێم ناقیگەیە و ئوستا ، پسپۆڕ ، کیمیاگەرە

ژیان هێزە ، هێز ئەبەخشێ ، بەڵگەی ئەمەش تۆو و بەرە
ووشك و ڕەق و گچکە و سادە ، ئەخرێتە چاڵ گڵ لـە سەرە
چەکەرەی نەرم و ناسکیی ڕەقیی زەوی چۆن شەق ئەکات ؟!
هەرواش لـە دڵ ، لـە مێشك ، لە گیان دێتـە دەست و کاریگەرە

ژیان خۆی خۆشیی یان پەستیی نەزانیوە و نە ئەیزانێ
یەك بەزمـە و لێی ئەداتەوە هەموو سات و دەم و ئانێ
جیاوازیی لـە نێوانی من و تۆ و ئەم و ئەو ناکات
باڵی نازی کراوەیـە بۆ هەموو خاوەن گیانێ

ئەوەی وای بۆ ئەچێت سروشت ژیانی هێنابێتە بوون
داواکەی بێسەر و بنە دەس بەتاڵە لە بەڵگەی دوون
ژیان هۆیەکە خزمەتی مەبەستی خالقی ئەکات
گەردن کەچی ویستی ئەوە بە پێی ئەمری « کُن فیکون »

بەڵام ژیان ئەی خۆی چی‌یە ؟ ئەمەیان کەس نەیزاینوە
بێ کێشە ، بێ‌بارستایی ، تاکو ئێستا چاو نەیدیوە
کەچی ملیۆنەها ساڵە هەیشە و هەرواش ماوەتەوە
هەموو مەخلوقێ چەپکی خۆی لە گوڵزاریدا چنیوە

« برای پزیشکم »

برای پزیشکم ، خۆت چاك ئەزانی
چەندێ پیرۆزە ، پزیشکەوانیی
ئۆقرە و ئارامی هەر زۆر پێویستە
بــە تایبەت بەشی دەروونیی ، گیانیی

ئەو شێوە و ڕێیەی لەمەوبەر باو بوو
نەخۆش بێ بۆ لات ، ڕۆیی ، بە سەر چوو
ئێســتا ئەبێ تۆ بچیت بۆ لای ئەو
نەك بــە بێگاریی ، دڵشاد و خۆش ڕوو

لــە بۆڵە و ناڵە و هاواری نەخۆش
لــە کێمی زام و لــە هەڵپەی پەرۆش
بابێ دڵــگیر بی ، سۆز بگریتەوە
دەمارت هەڵسێ و کەللەت بێتە جۆش
برای پزیشکم ، پزیشکەوانیی
پێش پارێز دانان ، کەڵــکی دەرمانی
ئای چەند پێویستیی بە ووردیی هەیە
لــە نەرم و نیانیی ، لــە میهرەبانیی !

ئەم خەڵــکە هەمووی ژیر و لەش‌ساغ بێ
بێ دەرد و دژە و ووریا و گوساغ بێ
بوون و نەبوونت ئەوسا یەکسانن
کەی باخەوانە ئەوەی بێ‌باغ بێ ؟

جامی سۆزی خۆت لـە قومی دەرمان
لـە حەب و دەرزیی ، پارێز بۆ دانـان
کاریگەرترە بۆ گیانی نەخۆش
ئەمەیە فەرقی بزان و نەزان

دەردان هەمەجۆر ، زۆر و کوشندە
نەخۆشیش هەروا زۆر و زەبەندە
لەم نێوانـەشدا ئەبێ بزانیت
ئاکامی دوارۆژ بـە تۆوە بـەندە

ئێش ژانی نەیێت ساکەی ئازارە ؟
نەخۆش نەناڵێت دەی کەی بیمارە ؟
شێت ئاسایی بێ و دەس نەوەشێنێ
ئەی نیشانەیان لـە چیدا دیارە ؟!

ئەو لـە تاوی دەرد گەر هاوار نەکات
ئەم لـە ڕێشـکەی چاو پەلامار نەدات
تۆش خێرا زیز بی و دەس بەیتە توندیی
ئەنجامی ئەمە ئاخ ! بە چی ئەگات ؟

ژیان سەرانسەر ڕێك و پێکیی بێ
بێ شوێنەواری بەدیی و نیکیی بێ
توخوا پێم بڵێ بێتو وا بڕوات
ئاتاجیی بۆچی بە پزیشکیی بێ ؟

پزیشکەوانیی بــە گۆترە نابێ
ئەبێ بکەری وورد و دانا بێ
دڵیــکی ئەوێ سۆزی ، باوەڕی
بــە ئارامگرتن تەواو جۆشا بێ

تاقیکردنــەوە خولــگەی کاری بێ
سکاڵای نەخۆش بــە دەسباری بێ
نەخۆشیی ناسین پێش چارە کەوێ
پاداشدەرەوەش تەنیا « باریی » بێ

کاتێ دیم دەردان کۆ بوون لــە سەر کۆ
لــە بەر بێ تۆیی من خۆم کردە تۆ
کــە هاوکارت بــم بــە دڵســۆزانە
ئیتر بۆ ئەمکەی ڕیسوا و ڕەنجەڕۆ

تۆ گوێ نەدەیتێ و دەردیش گران بێ
ئەرکی سەرشانیش ئەمری ئاسمان بێ
منیش ببینم لــە دوورۆ سەیر کــەم
ڕاستە گیان و لەش هەردوو وێران بێ ؟!

هــەر کاتێ کــە تۆ یەك لا بوویتــەوە
بــە شوێنی کــاری خۆتا چوویتەوە
ناماقووڵیی بێ دەسخەمە کارت
هەتا ئەو ساتەی هەم دەنوویتەوە

« سڵ مەکەن »

برای ئینسانم ، خوشکی ئینسانم
گڕ و بڵێسەی ناخی وێژدانم
بەرامبەر ئێوە ، مەلایین نەزاو
بەربۆتە بیرم ، هۆشم ، گیانم

هاتن و هەوڵتـان ، ڕێبازی ژینتان
بزەی سەر لێو و فرمێسك سڕینتان
بۆ بەرزیی و نزمیی قۆناغ بڕینتـان
ستەم و تاڵیی کۆچ و فڕینتان

کەچی نازانم چۆن بتاندوێنم ؟!
بـە کام ڕستەی پڕ خەوتان بزڕێنم
چی دەستنیشان کەم بۆ چارەی دەردتان ؟!
کام ڕێی ژیانتان پێ بناسێنم ؟!
غیرەتتان بە چی و چۆن بجۆشێنم ؟!
سۆز و ژیریتان چۆن بخرۆشێنم ؟!
بڵێم ڕێی « فلان » دیارە ئێجگاریی
گومڕاتـان ئەکەم ملتان ئەشکێنم ؟!

فەرموون لـە گەرمەی ژانی ژیانا
لـە گەرمەی نالـەی جەوری جیهانا
سەر لـە زانکۆکەی « موحەممەد » بدەین
ساتێ بـە سـەر بەین لـە ژێـر قورئانا

سەیری کام زانکۆی سەر ئەم دنیایە
وەك ئەم بە یەکسان شاگردی تیایە ؟
ڕەش و سپیی و سوور ، بۆر ، هەموو ڕەنگێ
سەیر نی‌یە ؟ چونکە سروشتی وایـە
لە گشت ڕەگەز و قەوم و زمانێ
لـە هەموو چینێ بیەوێ بوانێ
بە بێ جیاوازیی چۆن ئەگرێتە خۆی !!
لـە هەموو لایەك ، کات و زەمانی !
شـا و گەدا و پیر و گەنج لـە نێر و مێ
لـە هەر لایەکی جیهانەوە بێ
چەن بەختیارانە کۆ ئەکاتەوە !
خۆشەختی ئیتر سـا چۆن لێ نەتکێ ؟
خوێندن بـە بەرزیی ، باسی فراوان
مێشـکە ، دەروونـە ، لـەشـە ، ژیریی و گیان
هاتنـە ، ژینـە ، ڕەوا ناڕەوا
چوونە ، حیسابە ، ئەنجامە و هەڵسان(١)
ووشکانی و ئـاوە ، تێکڕای گیانەوەر
دیار و نادیار ، ژیان و بەشەر
پارچە بە پارچەی لەشی بوونەوەر
بوون و ناسینی زاتی پێکهێنەر
کـام زانکۆی دنیا تـا دنیا مـاوە
بـەرنامـەی کاری وا بـەر بلاوە ؟

---

(١) قیامـــەت •

کام زانکۆ عەقڵ و دڵ و گیانی
مرۆڤی وەك ئەم وا زاخاو داوە ؟
کام زانکۆی دنیا بــە ڕاستیی و بێغەش
پشتا و پشت[2] وەك ئەم دڵ وەش و ڕووگەش
بــە دڵسۆزانە بــە بێ جیاوازیی
ئادەمیزادی گرتۆتــە باوەش ؟!
خوشکی بەنرخم ، فەرزەندی « حەوا »
تــا بپرخێنی لــە شیرین خــەوا
کــز و دەس بە سەر ، بەند و دواکەوتووی
ڕۆژگارت شەوە و هــەر وای لــە شــەوا
ئەی برای پیاو ، تا لــە خوا دوور بی
ئەبێ گورگێکی لــە خامــە سوورbی
بکوژیت ، بتکوژن ، گوم کەی ، گومت کەن
زەدەی ئەشکەنجەی وێڵیی و سوور بی
ڕاستە ، هەر باسێك هەر چەن بەهێز بێ
باس و مەبەستی هەر چەن بەهێز بێ
هەرگیزاو هەرگیز وەکو « واقیع » خۆی
ناتوانێ هەست و جووڵە و گیان خێز بێ
خوشك و براکەم ، گەر حەق پەروەرن
گەر بــە « فطرة » نەك ڕوخسار بەشەرن
بۆ ئەوەی خۆتان لــە ڕاستیی بگەن
بۆ ئەم زانکۆیە سڵ مەکەن ، وەرن

---

(٢) جیل لــە دوای جیل بەرە لــە پاش بەرە .

« ئاوا ئەژیان »

سەیری مێژوو هەر چەن ئەکەم شەرمەسار و پێی پیر ئەبم
هـەر چەن گەواهیی ئەبیسم پەست و مات و زویر ئەبم
بەر ئەبێتە گیان و لەشـم ، تەزووی کاریگەری شەرم
چ بۆ ئێسنا ، ئای کە زیز و دڵـگیر ئەبم !

لەمەو پێش من وام ئەزانی ئەم پلان و فێڵ و داوە
یەکەمجارە ، تازە بابەت ، خەڵـکی تـازە دایهێنـاوە
چینی ئافرەت ژێرچەپۆکیی ، چەوسانەوەی قەد نەدیوە
کەچی مێژوو کە دێتە گۆ ئەوەی ئەمڕۆ بەجێ مـاوە

مەرافە و هەرا و هۆریا بوو ، خوشکم ؛ ئایا تۆش ئینسانی ؟
یـان ئاژەڵێکی نەگبەتی ، بێ سۆز و هەست و گیانی ؟
مافت هەبێ عیبادەت کەی ، ئەکرێ بەهەشت تۆی تێ بچی ؟
هەر وەکو پیاو خاوەن دڵ و دەروون و عەقڵ و ویژدانی ؟

بە « باندۆرا »ی سەرچاوەی شەڕ حیساب و مامە لـە ئەکرای
بـە کەلێن و کەلەبەری هاتووچۆی شەیتان دا ئەنرای
بـە دۆزەخی پـڕ لـە بەڵا ، کانیی نەنـگ و هۆی سەرشۆڕیی
شانکزیی پیاو ، ڕیشەی تاوان ، بەناوبانگ بوو و ئەژمێررای

پیتاکێك بووی سووك و سادە بە دەس بازرگانانەوە
دەسا و دەسیان پێ ئەکردیت لەم یانە بۆ ئەو یانەوە
لەم بازاڕ بۆ ئەو بازاڕ و لەم وولات بۆ ئەوی دیکە
بەبێ هەست و خواستی خۆت بە نرخێکی هەرزانەوە

بەندەیەکی ماف زەوتکراو ، کەنیزەکێکی خزمەتکار
لە بازارا قنج ، ڕووت و قیت مۆڵیان ئەدان ، ئەهات کڕیار
سەربەستانە سەیری ئەکرد ، کامتان دڵی بیگرتایە
وەکو وولاغ ئەیدایە بەر هەم « ژنی ماڵ ، هەم کەری بار »

مافی خاوەندێتیت نەبوو ، مافی ئەوەت نەبوو فێر بی
لە میراتا ڕەوا نەبوو وەك براکەت تۆش جێگیر بی
میراتێك بووی ، یا بەشێك بووی لەو شتانەی بە جێ ئەمان
وەها باو بوو ژێر چەپۆك و بێبەش و نرخ و ئەسیر بی

کۆڕی مەی و پێڕی قومار ، لە مەیخانە کە ڕێك ئەخرا
براوە « ئێوە »ی لە جیاتی هەموو شتێ پێشکەش ئەکرا
دەوری ساقییش ، سووڕ و سەما ، ستران بێژی ، هەوەسبازیی
مەزەکردن ، خاڵگەیی ، بێتاقەتی پێ ئەسپێررا

بزەش لە لێو ، ئەسرین لە چاو ، قەدەغە بوون ، یاساغ بوون لێت !
بە کرێ ئەدرای پارە و پوولیان بێشەرمانە دەس ئەکەوت پێت !
گیانی زیندوو ، وێژدانی پاك ، ناوچاوی پاك ، گشت بە جارێ
ئێر ئەتەزن کانێ مێژوو ئا بەم جۆرە لێتان ئەدوێت

نەیان ئەهێشت ساتێ بژیت بە ئازادیی ، بێ ئاهی کاڵ !
بـە ساوایی ، بە بێ تاوان ، بە زیندوویی ئەخرانە چاڵ !
بـە گەورەییش لەگەڵ پیاوا کە ئەو ئەمرد نەیان نێژران !
ئەسووتێنران ، ئەبوونە گەرد ، دەست و پەنجە ، ئەگریجە و خاڵ !

ئـا بەو جۆرە پڕ لـە جەورە سەدان سەدە و چەرخ ئەژیان
خوشکەکانم ! ئەو شۆڕشەی مافی سەربەستیی بۆ هێنان .
نەکەن هەرگیز بەدنمەك بن ، ئاڵاکەی جوان بەرز کەنەوە
بـا یەکسانیی ، با ئازادیی باش بپۆشێت بووکی ژیان

ئەو شۆڕشەی پلە و پایەی تۆ هێنـایە ڕیزی پیـاو
بێوێنە بوو ، خودایی بوو ، لەگەڵ « فطرة » دا ڕێك ، گونجاو
دە مـەردانـە لـە سایەیدا هەنگاو بنێ و گومڕا نەیی
بـە هاژ و هوژ تەفرەت نەدەن ، خۆت نەخەیتـە گێجی گێجاو

« گلەییم لێتە »

خوشکێ ، زیز مەبە لـە باسی ڕاسیی
بۆیە ئەتدوێنم چونکە ئەساسی
دەمێکە بەنج و بێئاگا و کاسی
ئای ! ئای چەند نەنگە خاس خۆت نەناسی !

خوشکێ ، تۆ و پیاو لە نەفسێ خولقان
هەردوو پێکەوە بۆ بەهەشت بران
لـە یەك سەرچاوە هـەردوو دوێنران
کە هەڵەش ڕووی دا وەکو یەك دۆڕان

خوشکێ ، خواوەند وای ڕێکخستووە
بالات داڕێکی جوانی هەڵچووە
بەرهەمی نایاب مرۆڤـە ، مرۆڤ !
ئەم سەرزەمینەی پێ ئاوا بووە

خوشکێ ، بزانی و نەزانی وایـە
ئافرەت بەرزترین کارگەی دنیایە
بەهـ لەو کارگەیە ، بەهـ لـە بەرهەمی
ئەو بێنموونە ، ئەم بێهاوتایە !!

خوشکێ ، سنگی تۆ کانیی ژیانە
سۆز و نازی تۆ تینی جوولانە
یەکەم مامۆستای خێزان و گەلیت
بــە ڕاستی ئەرکت ، دەورت ، گرانــە

خوشکێ ، یەك بە یەك لە پێغەمبەران
شاهان ، زانایان ، چاکان ، ڕابەران
ئایا ئەزانی ڕۆڵــەی ئێوە بوون ؟!
بــەژەك و شیری ئێوە گۆش کران ؟!

خوشکێ ، ئاخۆ تۆ بەوە ئەزانی ؟
ئــەو موژدە بەرزە « ئەحمەد » درکانی ؟
کــە « بەهەشت لە ژێر پێی ئێوەی دایکە »
ئــای خودا چەندێ بــەرزی خولقانی !

خوشکێ ، چەند نەنگە خاس خۆت نەناسی
بەندەی هەوەس بی ، ڕاکەی لە ڕاسیی
پلە شانی تۆ زۆر بەرز و شکۆن
یەك سوورەی قورئان ئێوەن سەرباسی

خوشکێ ، بێج لەوەی کارگەی ئینسانی
نیوەی کۆمەڵگە ، کێڵگەی ژیانی
جێگەی متمانەش ، بــەرگی پیاوێت
نیوەی تەواوی قەڵای ئیمانی !
خوشکێ ، تەیەووری لەنگێ دنیای بەزان

هەزاران قەڵای سەربازیی ڕووخان
دەیان میللەتی تەفر و تونا کرد
کەچی بۆ دایکێک سەری دا نەوان !

خوشکێ ، بە « فطرة » پاك و بێگەردی
نەرم و نیانیت ، شەرمیینی ، مەردی
بێ نەنگ و لەکەی ، ساغ و دڵسۆزیت
گورج و چالاك و بەدەست و بردی

خوشکێ « ئاسیە »ی خێزانی « فیرعوون »
« مەریەم ، هاجەرە » یان « سارە » خاتوون
« یودا ، ئامینە ، فاتمە ، خەنساء »
ئەوانیش وەك تۆ هەموو ئافرەت بوون

خوشکێ ، یەکەم کەس بێباك و پەروا
کە خوێنی ڕێژرا ، باوەڕی هێنا
« سومەییە »ی یاسر ، (خەدیجە)ی زانا
هەر لە ئێوە بوون ، بەڵام ژیر ، دانا

خوشکێ ، « زەنیرە » هەردوو چاوی خۆی
بە ئەزیەتدان و لێدان لە دەس ڕۆی
دەستم دامێنت تۆش خۆت بناسە
خوشکم ، ها .. ئەمڕۆ « زەنیرە » ئەتۆی

خوشکم ، یەکەم پۆل ئاوارەی ڕێی دین
بەرەو (حەبەشە) کەوتە ڕێ برین
هەندێکیان وەك تۆ ئافرەت بوون ، ئافرەت
حەیفە کە ئێوەش وەك ئەوان نەژین

خوشکێ « نوسەیبە »ی پلنگی مەیدان
لەشکری چیای « ئوحود »ی بەزان
یەکێ بوو وەك تۆ ، بەس فەرقی تۆ و ئەو
بیرە ، ڕێگەیە ، جیهادە و ئیمان

خوشکێ ، شیرینی ، شیرین تر لـە قەند
سەلیقەداری ، بەرزیت ، بەهرەمەند
گـەر خۆت نەشکێنی شێری بەسامیت
سەنگەریت ، قەڵایت ، سەخت و پۆڵابەند

خوشکێ ، ئەگەر تۆ وریا و وشیار بی
بـە دڵسۆزانە پەروەردەیار بی
کۆمەڵـگە باش و هەق جێگیر ئەبێ
گەر تۆ گومڕا بی دنیاش تار ئەبێ

خوشکێ ، خاوەنی زۆر پلە و پایەی
گەنجینەی چاکەی ناو ئەم دنیایەی
دارێکی بەرزی پڕ بەر و سایەی
بۆ باوەڕداران چاکترین ئایەی

خوشکێ ، دڵـکێش و پەیکەری جوانییت
حوری سەرزەمین ، گوڵـی جیهانیت
حەیفە جوانیی و نرخ ، بەرزیی و بەهای خۆت
بـە فیڕۆیان دەی ، ڕێزیان نەزانیت

خوشکێ ، دیـاری دەمی ویـەردەی
لـە ڕێی خەباتدا درێغ نەکەردەی
مێژوو شایەتی مـەردایەتییتە
ڕێی ڕاستی خوا ئامان بەر نەدەی

خوشکێ مەردمگەل ئای هیوای پێتە !
هـەر کـە ئەبینێ ڕێی ڕاستیی ڕێتـە
دەتۆش ژیرانە هەنگاو هەڵـگرە
وەك ئێـسـتاکە بی گلەییم لێتـە

« خوایــە »

خوایە بشکێنی دوو دەس ، دە پەنجەی
بـا لـە گۆ کەوێ زمانی خامـە
هی ئەو نووسەرەی ، هی ئەو هۆنەرەی
کومڕاهیی ئافرەت ئەکاتە پیشەی
بە تەنیا باسی جوانیی ، لەش ئەکا
کیژۆلەی حەوای پێ سەرکەش ئـەکا

دەك بێ ڕەواج بێ بەرهەمی کاری
خوایــە هەڵپێچی دەزگـای گۆڤـاری
ئـەو دەروون پیسەی وێنەی ئافرەتان
بۆ خوێنـەرانی ئەکاتە دیاریی
لـە ژێر تاریکیی پەردەی هونەرا
لیتـەی لەکەیان ئەکات بـە سـەرا

خوایە گلاوێی مەبەستی دەرخەی
بەرقی سووتێنەر لـە عەددسەی دەی
ئـەو دەرهێنەرەی گیانیان ئەمرێنێ
دەزگاو دوکانی دەك سەرەو ژێر کەی
بـە ناوی شانۆ و فەننی نواندن
بزوێنەی شەرم و حەیای مراندن

زمانی ، قوڕگی داخرێت ، لاڵ بێ
گیرۆدەی ئاخ و هەناسەی کاڵ بێ
ئــەو سترانبێژەی بەیتی ئافرەتــە
دەك دەمی پیریی دەرد و سواڵ بێ
با هەر ئەو گار بێ بەو بەزم و جۆرە
نەیەت بــە بیریــا بەیت و باڵۆرە

جەرگی قرچەی بێ هەر باوکێ وا بێ
کوڕ و کچی لا لەیەك جیا بێ
ئەمیان بەند ئەکا و ئەویان بەرەڵلا
پەروەردەی کچی لا ناڕەوا بێ
لــە ژێر تەوژمی نەریت و بــاوا
کوێرانە ئەیکا بــە دەم گێجاوا

خوایــە نابووت بێ ، بێ یار و بێ کار
سووك و ڕیسوای کەی ، بێ شێو و قەرزار
ئەو بازرگانەی گیانی گەنیــوە
حەیای ئافرەتە « سلعە »ی بۆ کڕیار
وا ڕەنجی بدەی بــە ئــاوو بــادا
کە بیری کاسپیی نەیەت بــە یادا

جەرگ و هەناوی بدرێت بــە چڵــدا
دەك ڕەنجی بچێت بــە ناخی گڵدا

ئەو مامۆستایەی ڕێگەی سەربەرزیی
چینی ئافرەتی نایەت بە دڵدا
بە فەلسەفەی پووچ بیریان پڕ ئەکات
داری بەرداری ژیان زڕ ئەکات
نۆتەی ڕەشۆ بێت ، پەنجەی هەڵوەریێ
خوایە تاڵانکار ئالەتی بەرێ
ئەو مۆسیقارەی بۆ بەنجیی ئافرەت
دێتە تیپەوە و ئالەت هەڵئەگرێ
بە ئاوازەی پیس ئەیهێنێتە جۆش
بەزمی ئەبێتە هۆی شێوانی هۆش
دە با بەشی بێت کزیی ، سەرشۆڕیی
ڕێزی بە نزمیی و سووکیی بگۆڕی
ڕووڕەشی دنیا و نێو خەڵکی بکەی
قوڵایی دۆزەخ ببێتە گۆڕی
هی ئەو زانایەی ئافرەت پێشێل کا
بەرامبەر مافی خۆی گێژ و گێل کا

« خوای گەورە تۆ خودامی »

لەو کاتەدا بووکی شۆخی جوانی ژیان ئەملاوێنێ
لەو کاتەدا ئاسمانی بەخت بارانی هات ئەبارێنێ
لەو ساتەدا کۆرپەی نازدار بــە دەس مەرگۆ ئەزیرێنێ
لەو ساتەشدا رۆڵــەمردوو هاوار ئەکا و ئەقیژێنێ
خوای گەورە و پەروەردگار ! من تەنیا هەر تۆم لە یادی
لە سایەی بەزەیی تۆدا هەست ئەکەم بە بوون ، ئازادیی

لەو کاتەدا لێو پاراوە ، زەردەخەنەی لێ ئەبارێ
لەو کاتەدا دەروون و دڵ لە خۆشییدا ئەبنە شارێ
لەو ساتەدا پیکی مەینەت بە سەرما ئەدات چەند جارێ
لەو ساتەشدا گومی گۆمی بێهیوایی بێ کەنارێ
هەست و هۆشم قەت تێــك ناچێ ، پەنا نابەم بە نەفامیی
خوای گەورەی پەروەردگار ، من تەنیا هەر تۆ خودامی

لەو کاتەدا سامان ، رۆزییم ، تەپیان بەرز بێ وەك گرد و کەش
لەو کاتەدا کە لەشساغیی بۆمی ئەکاتەوە باوەش
لەو ساتەدا خۆم ئەبینم نەخۆش و گەدا و رووت و رەش
لەو ساتەشا کەوا ناحەز بە زەبوونییم ئەبێ دڵوەش
هەر بەندەتم هەتــا ئەژیم چ بە شادیی ، چ زوێریی
خوای گەورەی پەروەردگار ، من هەر تەنیا تۆم لە بیری

لەو کاتەدا کە کلیلی کامەرانییم لــە گیرفانــە
لەو کاتەدا کورسی حوکمم ئاواتی هەموو شاهانە
لەو ساتەدا بە بێتاوان ژین لێم ئەکەوێ بەهانە
لەو ساتەشا دایك و باوك و کوڕ و کچ لێم هەراسانە
باوەڕم قەت بەقەد یەك موو تێك ناچێ و هەر دامەزراوە
کەسێکە بە خوا نازانم ، خوای « بوون » لــە تۆ بەولاوە
لەو کاتەدا شیلەی شیرین هەروەکو هەنگ ئەمژم بێغەم
لەو کاتەدا غونچەی ئومێد زاری بۆم دێتە کۆ دەم دەم
لەو ساتەدا نەهەنگی مەرگ بۆمی ئەکاتەوە سەد دەم
لەو ساتەشا جەردەی گیان بۆ دڵتەنگییم فوو کا لــە شەم
پــەنــا بەر هیچ هێزێ نابەم ، بە تەنیا هەر تۆ پەنامی
خودای گەورەی پەروەردگار! من تەنیا هەر تۆ خودامی
لەو کاتەدا هەڵپەی لەزەت ژێکانی دڵ دێنێتە دەنگ
سێڵەکانی لەشم هەموو لــە خۆشییدا دێنە ئاهەنگ
لەو ساتەدا کە زیندەوان سزای زمانم ئەکات لەنگ
لەو ساتەشا پێری دەبەنگ دنیام ئەکەن بە شەوەزەنگ
تۆ هەر تۆی و منیش منم ، ناسراوەکەم ، بێسەرسامیی
بــەڵــێ خودای پەروەردگار ، من تەنیا هەر تۆ خودامی
لەو کاتەدا کە مەحەکی ژیریی و هۆشم لــە دەسدایە
لــە کاتێکا ئەزمۆنگەمە ژیانی نێو ئەم دنیایــە
لــەو ساتەدا لــە بەر مەستیی ناوی خۆمم بەبیر نایــە
لەو ساتەشا پەستم ، بێهەست ، دیدەم ئیتر نابینایــە
بە دڵ ، بە زمان ، بە کوڵ،بە گیان نەکو کوێرانە،بە ژیریی
خودا هەز ئەتۆ خودامی ، بە تەنیاش هەر تۆم لــە بیری

لەو کاتەدا دار و درەخت چرۆ ئەکا و ئەژێتەوە
لەو کاتەدا سفرەی ژیان بۆ میوانان ئەکرێتـەوە
لەو کاتەدا کە زەرد ئەبێ و خەزانە و ، بەر ئەبێتەوە
لەو سانەشا میوانێتیی بە سەر ئەچێ و ئەبڕێتەوە
پڕ بە سەرنج ، بە ووردبینیی ، ئەمە دەڵێن هەست و گیانم :
خودایە هەر تۆ خودامی و هەر تۆش بە خودا ئەزانم

لەو کاتەدا پرچی تاتای ئاوات ئەبەستم بـە دەستە
لەو کاتەدا کە ناڵەی نەی دڵ ئەکاتە خەو بە بەستە
لەو ساتەدا لێوی تەمەن زەرد و شینە ، شینی خەستە
لەو ساتەشا مەلـی هیوا باڵشکاوو بەند و پەستە
من هەر بەندەم تۆش خودامی ، سبەت پێچی پێچەوانە
خودا ، دارشتنم کزە ، چۆن کز نەبن ئەم دێرانە ؟!

لەو کاتەدا ڕاستیی باوەڕ ئەم دنیایە ئەگرێتەوە
لەو کاتەدا لە بەر نەرمیی کە هەست و سۆز ئەتوێتەوە
لەو ساتەدا خەڵك لـە دەستی ستەمکاریی ئەتلێتەوە
لەو ساتەشا دڵی نەرم وەك بەردی هەم لێ دێتەوە
بوون بە هەر جۆرێ بگۆڕێ ، گۆڕان هەرچی بێ ئەنجامی
خودای گەورەو پەروەردگار من تەنیا هەرتۆ خودامی

« باوەڕی ئەوێ »

برام ، بەختیاریی هێمنیی ئـەوێ
ئەمیش بێ باوەڕ قەت دەس ناکەوێ
گەر بۆ ژینێکی پاك پەل ئەهاوی
هەرگیز نایچێژی بێ دامەزراویی

یەکیەتییت ئەوێ برایەتیی کـە
تەرکی پێچەڕێی دژایەتیی کـە
بێ دامەزراویش بەوانە ناگەی
بار لـە هەواری ئۆخەیدا ناخەی

برام ، سەرکەوتن بە سەر دوژمنـا
بـە بێ پاڵـەوان هەرگیز نابێ ، نـا
ئەی بێ قوربانیی پاڵەوانیچی ؟
ئەمیش بێباوەڕ قەت نایەتە دی

خۆشگوزەرانیی ؛ دوورە بێ بەرهەم
بێ ڕەووشت بەرهەم هەم پیسـە و هەم کەم
ڕەووشت بێباوەڕ ناکاریگەرە
ڕمێکی تیژی هەناو کونکەرە

گەلت خۆش ئەوێ فەرموو دڵسۆز بـە
هەڵـگری بیری بەرز و پیرۆز بـە

بیر و دڵسۆزیی بێ تیشکی باوەڕ
تەنها دوو ووشەن پووچەڵ و بێ فــەڕ

گــەر گۆڕینکاریی بێ گــەردت نــەوێ
یاخۆ دەروونی بێ دەردت ئەوێ

بێ نەخشەکێشان خەیاڵی خاوە
نەخشــەی بێ باوەڕ هــەر ناتــەواوە

گەر حەز بــە حوکمی دادگەریی ئەکەی
ئــەبێ لــە یاسا و ڕێباز لا نــەدەی

یاساش بێ ویژدان خەوو خەیاڵە
ویژدان بێ باوەڕ قوتووی بەتاڵــە

باوەڕی ڕاستییش باوەڕ بــە خوایــە
ئەو خوایەی ئێمەی هێنایــە کایــە

تــا لەم باوەڕە بێ ئاگا و دوور بین
هەمیشە ئەمرین پێش ئەوەی بمرین

« هەڵفڕی .. نەمدی »

تەماشام ئەکرد کاتێ هەڵفڕی
بەنی ملوانکەی ژیانی بڕی

نابیناش نەبووم کەچی نەمبینی
پێش هەڵفرینی و پاش هەڵفڕینی

لـە بـەر دەمما بوو فڕی ، هەڵفڕی
نامەی پڕ هیوای ژیانی دڕی

گەر بڵێم نەبوو درۆ و ستەمە
بۆچ تا ئەو بوو ، بوو ؟ ئەی من بۆچ هەمە ؟

هـەیبوو ، بۆیـە بوو ، کە فڕی نەمـا
کاتێ هەڵفڕی خستی بـە دەمـا

زۆر کەس لەوێ بووین کاتێ هەڵفڕی
تەنهـا مایەوە قابلۆغی سڕی

سـەرنجیشمان دا هەموو بـە ووردیی
لەگەڵ ئەوەشدا کەسمان نەماندی

هەموو هەمانە کەچی نابینین
زۆر ئاشکرایشە کـە نابینـا نین
هـەر لـە پاڵیـا بووم کاتێ هەڵفڕی
دای لـە شەقەی باڵ ڕۆیی و تێپەڕی

بەڵام نەمدی ، نەء ، هەر چەند سەیرم کرد
هەر چەند هەوڵم دا هیچ پەیم پێ نەبرد

ئەمزانی هەیە نەمزانی چۆن بوو
کەچی لەوێش بووم کە هەڵفڕی و چوو

کە هەڵفڕی و ڕۆی ، کەوتینە ڕۆ ڕۆی
ڕۆیشتەوە بۆ لای خالقەکەی خۆی

« نازکە »

« فضیلە » • کۆرپەم ، ئەی کیژۆڵەکەم
تازە پاگرتەی نـەرم و نۆڵەکەم
ئەی گیان خاوێن ، فیترەت نەشێواو
لـە ئەندێشـە و ئێش دەروون چۆڵەکەم

ئادەی خنەت بێ ، بۆ خۆت شادیی کـە
دیق بە ناحەزی ڕێی ئـازادیی کـە

ئەی دوور لـە تاوان ، هەی ڕووخۆشەکەم
پەروەردەی باوەش ، هەی نازنۆشەکەم
ئەی دڵپـاکەکەی ساتێ قین نەدیوو
دەنگـە ناسکەکەت بێ بۆ گۆشەکەم

پێکەنە و هەر چۆن هەیە بێرە گۆ
بـا منیش ساتێ دڵخۆش بم وەك تۆ

دەمەکەی کورتە ، کۆرپـەم ، منداڵیی
تیایـا بـاڵ بگرە زۆر بـە خۆشحاڵیی
ڕۆڵـە ، دایکی ناز دەمی وازە بۆت
بمژە سەرگۆنای بێگەردی ئاڵـی

بە ئارەزووی خۆت بجووڵێ ، نـاز کـە
بە زەردەخەنە داییم لێو واز کـە

دوو ، سێ ، ساڵی تر ئەو کەیف و نـازە
ئەو پەریی بەختە کـە خەندەسازە
بە جێت ئەهێڵێ ، بێ دوعـا خوازیی
هەتا تۆش ماوی نایەتۆ تـازە
دەی ڕۆڵـە ئێسـتا شـادیی بنوێنـە
منی غەمگینیش سـاتێ بدوێنە

« فضیلە » ژیان ئەسڵەن گوڵزارە
ڕازاوەی نەخشەی پەروەردگارە
هۆی پیسیی و بەدیی کۆمەڵـگەی کوفرە
کـە بۆتـە بێشـە بۆ گورگەهارە
ڕۆڵـە ، ئێسـتا تۆ پەپوولەی ژینی
بفڕە ، بێ بۆ لام ، دەك غەم نەبینی

« باوەژندارم »

هەموو ڕومەتگەش ، گۆشتن ، نەرم و نۆڵ
بازو و قایم و زیت و گورج و گۆڵ

بە لێویانەوە شادیی خۆی ئەنوان
خۆشبەختیی ژینیان قاقا ئەیدرکان

گشت پۆشتە و پەرداخ ، ئارایش دراو
قـژ دانار دانار ، پـاك ، شانەکراو

بـە یاری کردن پێـکدا ئەورووژان
سەربەستیی سـۆز و گیانی ئەجۆشان

لـە نەرمیی دەنگ و لـە ناسکیی گەروو
کۆڵان پڕ بـە خۆی کامـەرانیی بوو

چەند خۆشە ژینی تافی منداڵیی !
گەر نەخرێ مەلی هیوای سەد باڵی

ئەویش لەولاوە چۆکی دادا بوو
لـە گۆمی غەمی خۆیا خنکا بوو

پەست و کپ و مات ، پەشێو ، غەمگین
لاواز و ڕەنگ‌زەرد ، بێ‌جووڵـە و بێ‌تین

لـە زەردیی چاویا ئازار دیار بوو
گرژیی ڕوومەتی هەمووی ئازار بوو

گۆنـا و لێو زەردەڵ ، ڕەنگ و ڕوو ژاکاو
برۆ و برژانگ کورت ، دەست و پێ قڵشاو

پێڵووی بـە زەحمەت بەرز ئەکردەوە
لێوی تۆ بەستەی نەئەبردەوە

نینۆکی شینی چڵکی تێ زا بوو
ئەم دیو و ئەو دیو دەستی ڕووشا بوو

مل و گەردن سیس ، ڕووتەڵ و چڵکن
سەر و قژ شێواو ، ڕشکن و کوڵکن

جل و بەرگی تەنگ ، کورت ، پینەکراو
یەخەی بێ قۆپچە ، سەرقۆڵی دڕاو

پێم گوت : ڕۆڵەکەم ، هەڵسە ، یاریی کە
خۆشیی ژیانـە ، تۆش بەشداریی کـە

تۆ بڵێی باوکت یان دایکت هەرگیز
ئەگەر یاریی کەی زویر بن یان زیز ؟

بـە گریانەوە ڕووی کرد بەو لاوە
« باوەژندارم دایکم نەماوە »

چەندم حەز ئەکرد لەسەر لێوانی
بزە بوومایە نەك بە میوانیی

هیوا بوومایــه بــه سەد نــازەوە
لــە ناو سینەیدا دەم بــە ڕازەوە
هەتــا ڕەهێڵەی سەختیی زستانی
پێم بگۆڕایە بــە کامەرانیی
خۆزگە سەربەستیی ، ئازادیی ئەبووم
بــە نێوچاویەوە هــەر لا نەئەچووم

« گوێی فیترە »

ئەگەر نەتبینم سەیر نییە خوایە
کەم و کورتییەکەی هی نابینایە

که ڕووی ئاوێنە ڕەنگ دایڕزێنێ
خۆر بەو ڕوشنییە هێشتا نایبینێ

ئاوێنەی گیانی منیش فەوتارە
ڕەنگی تاوانی لە ڕوو ئاڵاوە

پێوەر ، تەرازوو ، کە ناتەواو بن
گچکە و ڕەنگاویی و لار و شکا و بن
هەمیشە مایەی ئەشکەنجە و ئێشن
نە ڕاست ئەپێون ، نە ڕاست ئەکێشن
پەنجەرەکانی ژیریش تیا چوون
ڕەنگی ئارەزوو توند دایخستوون
گیانیش نەتبینی وا نەبێ نەبێ
هۆی کوێریی گیانە ئەمیش با ڕەبێ
کە بێڕنگ ئاوی تێدا ناوەستێ
یان ئاو بە ئاگر هەرگیز نایبەستێ
وای ناگەیەنێ گوایا ئاو نییە
بەڵکو نەشیاوە و بار گونجاو نییە
بەلام گوێی فیترە لە کپی ناخا
دەنگی بە نەرمیی دێت بە دەماخا

هێمن ، هەمیشە ڕای ئەچڵەکێنێ
ئەمەی پێ ئەڵێ و تێی ئەگەیەنێ :
ئاش بێ ئاشەوان لـە گەڕ ئەکەوێ
ئاشەوان نەبێ ئەی ئاش چۆن ئەبێ ؟
نابێ دروستکراو بـە بێ دروستکەر
چۆن ئەبێت ڕووداو گەر نەبێ ڕوودەر ؟
ئەی چۆن بزووتن بێ بزوێنەرە ؟
یاسا نیشانەی یاسادانەرە
لـە « نەبوون » سێبەر قەت پەیدا نابێ
گەر بۆی بپرسیت وەڵام « نـا » نابێت
بوونی من بەڵـگەی بوونی تۆی تیایـە
ئەی من چۆن ئەبووم تۆ نەبوویتایە ؟
خوایە ، کە باسی بوونی تۆ ئەکەم
زاخاوی گیانی خۆمی پێ ئەدەم
بـە بلیۆنەها کورتـە باسی وا
خودایەتیی تۆ کەم و زیاد ناکا
خوایە ، ناوی تۆ تاکە کلیلە
خوایـە ناوی تۆ تەنیا دەلیلە
قوفڵی گیانـەکەم سووك ئەکاتەوە
ڕێگەی دوور درێژ نزیك ئەخاتەوە
خوایـە ، ناوی تۆ تەنیا چرایە
ڕۆشن کاتەوە ئـا ئـەم دنیایـە
خوایـە ناوی تۆ ساتێ ئەهێنم
پێم وایـە هەردوو ژین ئەدۆڕێنم

« تاوانی مرۆڤ »

براکەم ، ستەم لـە ڕێوی مەکەن !
سەرنجی فێڵی ئادەمیزاد بـەن
لەم بوارەدا ناگات بە قولیـا
لار و خوار و پێچ ، سەرچاوەی گۆبەن

کام دڕندەی کێو وەك مرۆڤ دڕە ؟
کەی چنگی وەك ئەم بەنی دڵ بڕە ؟
لەگەڵ هاوچەشنی کەی وەك ئەم مڕە ؟
کام ڕەگەز وەك ئەم حاڵیان وا شڕە ؟

کەی بوومەلەرزە ، هەرەس ، ڕەشەبـا
کار و زیانیان ئەگاتە بۆمبا ؟؟
لـە چەند ساتێکا ملیۆنەها کەس
لـە ژیان ، لـە بوون دەر ئەکا و ئەبا !

ڕاستە کە لافاو ئەگرێت دەشت و دەر
ڕاپێچی ئەکات هەرچی بێتە بـەر
بەڵام ناگاتە هێرشی مرۆڤ
هەر کە دەستی بێ و بۆی بچێتە سـەر

بەڵـێ ، مار ، دووپشك ، پیسە ، چەپەڵـە
گازی ، چزووەکەی ژاریان لـە گەڵە
کەی وەکو مرۆڤ هەموو کارێکی
ژاراویی گیانە و مەرگی تێکـەڵە ؟

ئاگرم دیــوه کڵپه ئەسێنێ
دار و دیوار و بەرد ئەسووتێنێ
بگره لــه ئاستی چەتوونیی مرۆڤـا
لــه شەرما کڵپەی سووك بوەستێنێ

ئەڵێن : چەندەها دەرد و بەڵا هەن
بــه ملیۆنەها گیان لــه ناو ئەبەن
نــەء ، لــه تاوانی لــەناوبردندا
هەرگیزاو هەرگیز بــه مرۆڤ ناگەن

ئەو میکرۆبانەی خوراکیان جەرگه
دیاریی دەسیان مەرگه ، بەس مەرگــه
لــه چاو مرۆڤدا دەك کاریان ڕاس بێ
زمان سەبارەت تاوانی لەنگه !!

ئەڵێن پشیله پیس و سپڵەیه
بێ مەیل و وەفا و دایم دەڵەیه
من ئەم خووانەم لــه مرۆڤدا دین
ژینیی لــەمانەو ، پڕ لــه هەڵەیه

بەڵێ ، بوونی مێش نەخۆشیی نیایه
پیس ئەخوا و ئەژی ، سروشتی وایه
ئەڵێم : سەد خۆزگه تاوانی مرۆڤ
تەنیا بــه تەنیا نەخۆشیی بوایه

بێ باوەڕ بە خوا مرۆڤ شتێکە
سەرچاوەی تەنیای گشت نەگبەتێکە
قەت چاوەنواڕیی چاکەی لێ نەکەی
توخنی نەکەوی ، هەر سڵی لێکە

«مژدەی یار»

لە کێلگەی دڕکی پەستیدا کە هەمیشە جێگای من بوو
لـە چۆڵـەوانیی سەرنجدا کە شەوو ڕۆژ ڕێگای من بوو
چاوەڕێی کاروانی غەم بووم کە ئالوودەی نیگای من بوو
دەستەئەژنۆ دانیشتبووم دەمێ بوو کە کۆ گای من بوو

★ ★ ★

یادی سەرسەختیی و بەدبەختیی ، باری ناڵەبارم ئەکرد
یادی کزیی مەرد و زانا و هاوەمان و یارم ئەکرد
مەرهەمی پارچەی جگەر و کۆنە زامی یارم ئەکرد
یاد و بیری فێڵی ڕۆژ و ترسی شەوگارم ئەکرد

★ ★ ★

زۆر بـە عیشـوەو لار لەنجە ، وەك نەسیمی بەر بەیان
لێم پەیدا بوو یاری دڵسۆز ، زۆر لـە سەرخۆ ، نەرم و نیان
چۆڵیی نەجدی ئاوا کرد و شووشەی پەژارەی تێکشکان
هاتـە خەندە ، شیرین گوفتار ، پەردەکەی بێ دەنگیی دڕان :

★ ★ ★

غەم مەخۆ ، هەڵـە ، نەهاتیی لەشکری تەفر و تونایـە
سەرکەوتن ئیتر لەمەودوا بۆمەردانی ڕێی خودایە
ئاوازەی بانگی یەکگرتن لـە ناو گەنجانی گەلدایـە
ژیر و ڕۆشنبیری گەلان هەڵگری ئاڵا و چرایـە

★ ★ ★

خوێنی ئازیزانی وولات کـە ڕژا خاکی ڕەنگین کرد
بۆتە نەسرین ، لالەو و چەمەن ، دەشت و دەری سەوز و شین کرد
دۆست و دڵسۆزانی شاد و ناحەزی مات و غەمگین کـرد
بیر و گیانی هێنایە جۆش ، ژیر و وووریای فێری ژین کرد
★ ★ ★
دایك بە ذکری تاکیی خوا دێتە گۆ بۆ لایە لایە
کۆرپـەی ساواش بەو سروودە ئەها لـە شیرین خەودایە !
مامۆستاش بۆ شاگردانی ڕابەری ڕێگەی خودایـە
ئـەم بار و دۆخ و کۆڕانە ، لە ڕاستییدا جێی هیوایـە
★ ★ ★
خەڵك تێ گەیی بازاڕی ژین چەند شپرزە و پڕ هەرایە
سات بـە سات چاکتر تێ دەگات دوور لـە ڕاستیی و نابینایە
زۆر بـە ووردیی سەرنج ئەدات ، کار و پیشەی هەر سەودایە
لـە ئەنجاما کۆمەڵ کۆمەڵ ڕوو بە ڕێی راستی خودایـە
★ ★ ★
هێز و ئارامی دەروونم سەر لـە نوێ جێی گرتەوە
هەڵمەتم دا چاویم ماچ کرد ، چونکە مزگێنیی بەوە
گوتی : ئەمە جێی تۆ نیە ، بە سەر چوو چەرخو شەوە
ئێستا کاتی هەوڵ و ڕەنجە ، هەڵسەوە ، دەی پێشکەوە
★ ★ ★
خۆر بە تینە و پەیکەر لە مێو ، هەر ئەبێت بتوێتەوە
یەك ئەگرین بەهاوکاریی ڕێگەی بەسراو ئەکرێتەوە
سۆ و ئێشی زام ، جێگەی قەمچی ، گەردن کەچیی بە سەر ئەچێ
کە سەرکەوتین وەك کۆنە خەو لە یاد ئەچێ و ئەبڕێتەوە

تۆوو ئاوو خاك كه هەبن ، خۆر هەمیشە دابگیرسێ
ساڵ گونجاو و پەڵەی دا بێ ، حەیف نییە جووتیار بوەستێ ؟!
ڕێ و هۆی چاندن كه لـه بار بن ، گرانیی ئەژنۆی شكابێ
خەرمان كه وادەی شەنی بێ ، لـه برسێتیی بۆچ بترسێ ؟!

مزگێنیی یار ڕای تەكاندم ، شووشەی پەژارەی شكاندم
تین و توانای پێ دامەوە ، هەست و بیری پێ بزوواندم
دەستم دایە جووت و چاندن ، شەوم گۆڕا بە ڕۆژی ڕوون
ژیانم بە جارێك گۆڕا ، بەو مژدەی یار پێی گەیاندم

« تا گەنجیت »

خوشکەکەم ! ئێستا بەهاری ژینتە ، گەشاوەی ، گەشی
گوڵی سەدتەرزی ، ڕازاوە و بەرزی ، جوان و بۆن وەشی
زەردەواڵە و مێش ، کوللە و مێشوولـە لەپەلاسدان بۆت
گەر ووریا نەبی دووچاری لەکە و دواڕۆژی ڕەشی

★ ★ ★

سبەی پاییزە ، هەورە و تەمە و دوو ، زوقم و تەزینە
سیسیی و ژاکاویی و گەڵاڕێزانە ، کاتی وەرینە
ئەو کاتە هیچکام نایەن بـە لاتـا ، حەشات لێ ئەکەن
خوشکم ؛ ئەوانە کار و پیشەیان بەس دەسبڕینە

★ ★ ★

خوشکم ! ئەوانەی ئێستا تامەزرۆن بۆ یەك نیو نیگات
ئامادەن ببنە کۆچی قوربانیی هەنگاوی ڕێگات
گەر نەخوازەڵلا بەر دەسیان کەوی و تاسەیان بشکێنیت
بەرەڵلات ئەکەت ، دەربەس نین دۆزەخ ببێتە جێگات

★ ★ ★

خوشکم ! ئەبینی تۆ بە چاوی خۆت گوڵ و گوڵاڵـە
کامیان قەشەنگ و جوان و بۆنخۆشە ، ڕەنگین و ئاڵە
لـە سەرەتاوە چەندە تاسۆخە ، چەند بازاڕ کەرمە !
کـە ژاکا جێگەی تەنەکەی زبڵە ، سەنێر گە و چاڵە

★ ★ ★

خوشکم ! گێل مەبە ، لـە هەموو لاوە شکارە ، ڕاوە
ڕاوکەر چەتوونە ، لـە هەموو جۆرێك دانەی داناوە
بۆ ئێوەی نێچیر ، گەر ووریا نەبن زوو پێوە ئەبن
ئەو ڕێیە بـە گوڵ ڕازاوەتەوە بـە داو تـەنراوە

خوشکم ! تا گەنجیت مۆتەکەی پیریی یەخەی نەگرتووی
تـا غونچە و گوڵیت ، بـا و زوقم و سەرماتیفی نـەبردووی
ڕێگەی حەقیقەت هەم بگرەوە بەر ، هەتاکو دوێنێ
تۆ دایکی « مووسا ، عیسا ، موحەممەد ، علي ، عومەر » بووی

خوشکم ! نابینی سەدەها ئافرەت ، پیری ئۆفتادە
چۆن دەس ڕا ئەگرن ئەپاڕێنەوە ، لە کۆڵان ، جادە
بۆ پارەی نانێك سکی پێ تێر کەن ، هەر وەك تۆ گەنج بوون
بەڵام زوربەیان مەستانە ئەژیان ، بە بەزم و بادە

هەتاکو گەنج بوون ، جوان و دڵفڕێن ، تا شای تەمەن بوون
شەوچەرەی « مەلها » و « ئەستێرە » گەشی ئاسمانی فەن بوون
لای هەرزە و نەزان ، نموونەی ژین و زۆر بەهرەمەن بوون
پیریان لـێ نیشت بەرەڵلا کران ، ڕیسوا و بە پەن بوون

خوشکم بۆچ ئێستا خاوەن گوڤارێك ، نووسەری شانۆ
ڕۆژنامـە نووسێك ، تیپێکی نوواندن ، لێدەری پیانۆ
سەربەستیی خوازێ ، یان داواچیی ماف ، خۆیان تێك نادەن
بۆ ئەو پەك کەوتەی دوێنی شۆخێ بوو نازك تر لە تۆ ؟!!

خوشکم ! ئەترسم تۆ وا تێ بگەیت غایەیت ، مەبەستیت
ئێستا ئەبینی جێگەی سەرنجیت ، قیبلەی بەدمەستیت
گەر مایت و پیر بوویت ، لە دنیا گەیشتی ، بۆت دەر ئەکەوێ
یاربیەکی کاتیی و هۆیەکی سادەی تاسە و هەوەسیت

خوشکم ! ئەو چەکەی تۆ بپارێزێت ، لە دز ، لە بەدخوو
باوەڕە بە خوا ، هۆش و ژیرییتە ، نەوەك ئارەزوو
لە ژێر ڕۆشنایی تیشکی باوەڕدا بە بنچینەی
خێزان پەروەریی ، مامۆستای وەچە ، دایك و کەیبانوو

« بەرگە کەتان »

خوشکەکانم ! خۆرەکانی دەمی ڕوونی ئاسۆی ژیـان
به بەرگی بێوێنەی موسڵمانانەوە
بوونەتە گوڵاڵـەی گەشی پاراوی گوڵزاری قورئان
دەسا ئادەی بەو بەرگـە جوانانەوە
بنـە ڕابـەر و پێشڕەوی چەلەنگی کاروانی ئیمان
بە دڵـی پڕ پڕ لـە باوەڕ ، بە بەرگی جوانی شۆخ و شەنگ
بە ڕوویەکی پڕ لـە حەیای بێگەردی سپیی خۆری ڕەنگ

وەك پەپوولەی نەخشینی باغچەی بەهەشت
یان وەکو مانگی چواردە شەو لـە ناخی کپی شەوەزەنگ
بەرخۆلـەکان قوتار بکـەن لـە چنگی گورگی لەکە و نەنگ
بگۆڕن ژیانی شار ، لادێ ، دەر و دەشت
هەڵبێن بۆیان ، ڕێ ڕۆشن کەن ، سەنگی بێ دەنگ بهێننە دەنگ
بۆ کێلگەی باوەڕ ، دە بنە شەماڵ و وەشت

نیشانەی مرۆڤایەتیی ، بەڵگەی مەردایەتیی ، ئێوەن
شەهدی سپیی مێش‌نەدیوی پاکی بێگەردی ناو شووشەن
لـە بەهادا ، لـە ڕەوشتا ، لـە ئەدەبا
شەرمەزارن ، کز و مل‌کەچ ، بێ ڕەواجن ، بێجا ئەکەن
سەربەستیی خوازانی ڕۆژهەڵات و ئەورووپا
زێڕ و ئەڵماس ، بەفری کوێستان ، شەکر و نوقڵ ، چکلێت و قەن
گەنجانی سەرگەرمی مۆدێلی ئەمریکا

ئێوەن هێمای پاکیی مرۆڤ ، داوێن پۆختیی ، شەرم و حەیا
چرای شەوی ڕێگای بیابانی گومڕایی
بە کردەوە بەرزکەنەوە سەری ڕۆڵـەی ئادەم ، حەوا
بە گوڕ ، بە جۆش ، ئادەی « خەنسا » ئاسایی
هادەن دە ڕۆڵـەت ، بـا بگرێتە ئەستۆ ئەرکی دینی خوا
بەشەریەت بەجارێ بگات بەئامانج ، بـە هیوا
خوشکەکانم ! بەرگی شۆڕی پۆشتەیی و سرپۆشی ئێـوە

تایبەتمەندیی کاروانی باوەڕی ڕاستیی وا پێوە
ڕەمزی پێشکەوتنە ، هی ئینسانییەتە
نیشانەی فامـە ، هی شارستانییەتە
ئالآیـە بۆ ئەو کاروانەی کە شەو و ڕۆژ وا بە ڕێوە

بۆ زڕاندنـی خەوی قورسی مەلایین چاوی خەواڵوو
بۆ دانانی قوتابخانەی هەزاران بـەرەی داهاتوو
بۆ گرتنی سەدان کەلێن ، کەلەبەری بێ ڕێ ، بێ جێ
بۆ ڕزگاریی ڕاستەقینەی هەردوو لامان چ نێر ، چ مێ
بۆ دەوای دەردی ئەم حاڵە سەغڵەتە
بۆ سووکیی باری ئەم ژینە زەحمەتە

خوشکەکانم ! دەتان بینم ، لـە کاتێکا دەر دەکەون
« جێ نشینیی » دێتـە یادم ، دڵ ، ڕۆح ، دەروون ، تێر ئەسرەون
ئاونگی بەهار و پرشنگی خۆرەتاو
گوڵزاری ڕەنگینی قەد بەرەڵلآنەکراو

حوری باغی بەهەشت ، دێنە گلێنەی چاو
شەپۆلی ڕووی گۆمی مەنگن ، ئەستێرەی تاریکە شەون
داری ژینن ، بـە ڕەشەبا ، هەرگیزا و هەرگیز نانەون
فریا کەون هانایەتی خەڵکی خنکاو
دەست درێژ کەن بەرەو دەستی دیدەبەسراو

★ ★ ★

بەرگەکەتان پیرۆزتان بێت ، ئای کە جوانە ! دە بیپۆشن
بیسەلمێنن موسڵمانن ، خاوەنی باوەڕو هۆشن
تانە و توانج بخەنە ژێر پێتانەوە
بڕۆن بە دەم باوەڕی بە جێتانەوە
وەکو خۆری دەم بەیانی هەموو لایەك بکەن ڕۆشن
تـا ناحەزان باش تێ بگەن بێ هوودەیە « نێر ئەدۆشن »
بەش ڕزگار بین لـە نێو چنگی شێتانەوە

★ ★ ★

خوشکەکانم ! هەی ئـومێدی گرۆی مەردان ، تێـکۆشەران
کێلگەی جوانی ڕەنج و هەوڵی دوور و درێژی پێغەمبەران
گەرد و باری زۆر تۆبەستەی لێوی ووشکی خەفەتوەران
ئاودێریی کەن ، بژار بکەن ، بێننە ئەنجام
تـا وای ئەکات شەونمی شەبەقی ئیسلام
تەڕ کە ، بسڕە ، هەی پزیشکی زانای بەفام
تـا دێتە دی هیوای ڕەنجی گشت ڕەنجـەران
بـا بگۆڕێ سەرابای ژیان ، گوزەران

« بیرێ کەرەوە »

شاگوڵی جوانیی ژیانی دنیا ، هەی بەرگی پیاو
ئەی نازکێشەکەی کۆرپەی ناو بێشکە ، شەوان خەو تۆراو
ئەی بە ئارامی قەد وەڕس نەبوو ، ئەی سەرچاوەی سۆز
ساتێ بە ووردیی واقیعی ئەمڕۆت بێنەرە بەر چاو

* * *

تۆ خۆت لە خواوە دوڕڕێکی پاکی ، باریوی وەشتی
چنووری چیایت ، وەنەوشەی شیوی ، نەرگسی دەشتی
هۆی دڵئارامییت ، هێلانەی هیوایت ، مایەی سرەوتی
لەم دنیایەدا تەنیا تۆی هێمای حووری بەهەشتی

* * *

بەرز و شیرینی ، جوان و دڵڕفێن ، بەسام ، بەهادار
تۆی ئەو ئەڵقەیەی ئەکاتە خزم نەدیتووی ئەغیار
ئیتر چ پێویست بەو بەزم و ڕەزمەی کردووتە خولیات
مەردی خوا بە لەوە زیاتر خۆت مەکە ئەوگار

* * *

بیرێ کەرەوە لە واقیعی خۆت ، بیرێکی ڕۆشن
بە دوای مۆدێلا بۆچ تا ئەو ڕادە شەیدا و مەدهۆشن ؟
مۆدەی ئەمریکا و ئەوروپا تاکەی بیرتان وێران کا ؟
جێی ئاخ و ئۆفە ئەو بەرگە پیسەی ئەمڕۆ ئەیپۆشن ؟

سـەر و سنگ و مل ، قۆڵ و قاچ و قول ، هەموو ڕووت و قووت
قـژ هـەر ڕۆژ ڕەنگێ ، دە ڕەنگ ئەنوێنێ دەم و چاو و ڕووت
لـە بەر چی بۆکی ؟ مەبەستت چییە ؟ چۆن بێزار نابیت
دوانزە مانگەی ساڵ ڕەنگ تێکەڵ کردن بۆتە پیشە و خووت !

* * * *

بـە لاف و گەزاف پێشکەوتنخوازیت ، سەربەست و ڕزگار
کەچی مۆدێلباز ، لەش دانەپۆشراو ، لـە بەر دەس کڕیار
خۆتت کردۆتـە « سلعە »ی ناو بازاڕ مەگەز بە دەورا
ڕەنگە نەشزانی بەم کار و ڕەفتەت نرخت دێتە خوار ؟

* * * *

خوشکم ! بۆچ جوانیی بۆدرەیە و بۆیە ، ڕووتیی و قژ و مل ؟
نینۆکی درێژە ؟ ئەبرۆی دەسکردە ؟ یان قەڵەم و کل ؟
پانتۆڵی تەسکە ؟ سنگی بەرەڵلا ؟ یان لاقی بێ موو ؟
بەد ڕەوشتییە و لەنجەی سەرجادە ؟ یان پیلاو و جل ؟

* * * *

نـا ، نـا ، جوانیی ڕاست نەرم و نیانییە ، ڕەفتار چاکییە
کار و بەرهەمە ، خۆداپۆشین و داوێن پاکییە
خێزان پەروەریی ، مامۆستایەتیی ، بیر و سەرنجە
ڕێزی خۆ زانین ، سەربەرزیی و ژیریی ، خوداناسییە

* * * *

کـەی داوێن پاکیی ، پۆشتە و پەرداخیی ، بەها پاراستن
تۆ لـە دا هێنان ، لـە کار و زانست پێ و دەس ئەبەستن ؟
حەیا ، ڕووسووریی ، لـە گورگ خۆ لادان ، ڕێگەی هەق گرتن ؟
لـە ڕێی پێشکەوتن کەی ئەبنە کۆسپ ؟ یان بۆچ بەربەستن ؟

* * * *

خوشکم ! جوانیی لەش گەر دڵان هەموو بێنێتە لەرزە
تاسە و ئارەزوو ، هەست و لیوی ووشك بێنێتە بزە
ڕەوشتی بەرز و کرداری پاکی لـە گەڵدا نەبێت
پەیکەرێکە و بەس ، بـە ڕەواڵەت جوان ، بێ‌تینە و ووزە

* * * *

پۆچ خۆت ئەکەیتە نیچری ڕاوی ڕاوچی ویژدان
بۆچ خۆت ئەخەیتە گێج و شەپۆلی دەریای بێ‌ئامان ؟
چاوێ هەڵبێنە بێ‌کەڵك و بەکەڵك لێك جیا کەرەوە
هەم خۆت کەرەوە نازداری « حەواء » دایکەی ئینسان

* * * *

ئـەو هەموو کاتەی بـە بۆیەکاریی بـە سەری ئەبەیت
ئەو بەزم و ڕەزمەی لـە سەر زیادە تۆ ڕێکی ئەخەیت
بۆ کاری چاکە ، پەروەردەکردن ، بـە کاری بێنیت
پێی سەر بـەرز ئەبی ، ڕووسووری دنیا ، خواش ڕازی ئەکەیت

« گوایا سەربەستیت ؟ »

مەرجە ، تا ساتێ دەم کەوێ لـە گۆ
بانگی ڕزگاریی لـە منەوە بۆ تۆ
بەرز و زولاڵ بێ ، هەتـا ڕۆژێ دێت
لـە « ڕاستیی » ئەگەیت ، نابیت دەسخەڕۆ

* * * *

بەش چاو هەڵبێنی ، بیرێ کەیتەوە
بە مێشك نەك تاسە شت لێك بەیتەوە
لـە ساختە و فێڵی « ڕێوی » تێ بگەیت
نرخ و بەرزیی خۆت هەم دەس خەیتەوە

* * * *

گیز و گوڵەنگی سەما و خۆبادان
تەپڵ و موسێقای ئاهەنگی شەوان
هونەری سووو دەسکەوتی مەلهـە
نابنە هۆ و ڕێگەی رزگاریی ئینسان

* * * *

نیگای مەی‌نۆشی بەدمەستی تینوو
چەپڵە و هەلهەلەی کڵپەی ئارەزوو
فیکە و هاواری ویژدان گەنیوان
هەمووی نابێتە یەك تك ئاوەڕوو

سوراحیی و پەرداخ ، **بەزمی مەیخانە**
شەوی پەمەیی باوشی بێگانە
بـە چی سەربەستیی تیـا بـە دی ئەکرێ ؟
ساتێکە و هەوەس هـا تکی گیانـە

* * * *

مەلەی « وەرزش » یی گوێی چەم و ڕووبار
پریکە و قاقا بۆ « کەیف »ی ئەغیار
یانەی « تەعاروف » !! ئامۆشۆی « هاوڕێ »
نرخەکەی ئێوەن ، ئـا .. ئێوەی هەژار !

* * * *

پـەخشـان و ڕازی ناو نامەکاریی
ئابڕووتکانی تافی دڵـداریی
لەنجەی سەرجادە ، گەڕانی بازاڕ
چەپکێ ئازادیی نادەن بـە دیاریی

* * * *

تیشکی عـەدەسەی بەهانووی هونەر
پەیڕەویی ووتـەی ئاغای دەرهێنـەر
پەیام و وێنەی ڕووتی ناو گوڤار
تاجی بەختیاریت قـەد ناکەنە سـەر

* * * *

ئارایشدانی جل و بەرگ و لەش
یەکسانیی لار و تێکەڵیی سەرکەش
پەیژە و قۆناغن ، هۆ و ڕێگایەکن
بەرەو بەدبەختیی ڕۆژگارێکی ڕەش

هەر ڕۆژ بەرگێکە بە پێی مۆدە و باو
هەر ڕۆژ بـە ڕەنگێ ڕوومەت هەڵسواو
هـەر ڕۆژ لـە کەللەت سەدایەك گەرمە
لێت بۆتـە خەندە ئەشکی سووری چاو !!

* * * *

دیمەنت سەرپاك هەوەس بزوێنە
ڕازی سەر زارت ڕەچە شکێنە
بەسە ، واز بێنە عومری شیرینت
بۆتـە قوربانیی بـەردەم ئاوێنە

* * * *

ئاخ ! چەندێ سادە و سووك و خۆش دەستی !
چەند سەرگەردان و وێڵ و بەدمەستی !
چۆن بوویتە یاریی لـە چنگی پیاودا !
وایشی بۆ ئەچیت گوایا سەربەستیی !!

* * *

« سـگالایەتی »

هاتن ، پێیان گوت : تۆ مرۆڤێکی سەربەست ، ئازادی
ئەبێ بچێژی خۆشیی ، ڕزگاریی ، نازی خۆت بکەیت
تۆی هیوای هەمووان ، چون جنسی نەرمی ، هێلانەی شادیی
وەرە نـاو مەیدان ، وا ڕاستەبایەخ بە جوانیت بدەیت

* * * *

بۆ دەس‌هێنانی یەکسانیی ئەبێ تێکەڵی‌ی پیاو کەی
ئەوسا نابیتە نێچیری سەدان نەخۆشیی دەروون
بۆچ ئاڵۆز دەرچیت ؟ سۆز و دەمارت ئەبێ زاخاو دەی
لەم ڕێگایەوە بـە هـەزاران ساڵ هەڵیان گرت هەنگاو

* * * *

بـا مرۆڤێ بی لەش ساغ و مێشك ساف ، هەستت زیندوو و ڕوون
لـە هەموو لاوە قسەی زل قەڵەو بڵاو بووەوە
بێ ئەوەی بزانن بۆیان تەنیوون سەدان داوی ڕاو
تـا پیسیی مەبەست ، ساختە و فێڵبازیی کەوتە ڕووەوە

* * * *

دیان بوونەتە متعە و قوربانیی ئارەزووی پیـاو
لـە بار ، لـە کارگە ، لە ڕۆخ ، ڕووبارا ، یان لە چۆڵیدا
بێ ئەوەی خێزان کۆیان کاتەوە ، ئاوەروو تـکاو
تـا کەوتە هاوار ، لـە ژین تاڵییدا ، لـە کلۆڵیدا

* * * *

بــە تاقیکاریی زۆر دوور و درێژ نەك سانیی و وەختیی
خۆی بینی بۆتە گوڵێکی سیسی ژاکاوی بێ جێ
وا هەنکاو ئەنێت بۆ سەر گەردنی کێوی بەدبەختیی
هەر وەك نەفامێت پیاوان خەریکن بیخەنە ژێر پێ

* * * *

خۆشیی و بەختیاریی خێزان و ماڵی گشت لــە دەس دەرچوو
ئەوانەش دوێنێ دۆست و ئاشنای بوون لێی ناپرسنەوە
ئەی تاسە و سۆزی گەرمی دایکێتیی لێ بزر نەبوو ؟
زام و برینی ژیان و بوونی چۆن چاك ئەبنەوە ؟

* * * *

بۆتە هەڵگری جەوری پیــاوان ، ئــا •• هەڵگری زۆڵ
پەژارەی دەروون ئێجگاریی قووڵە ، سۆ ئەکات ، دێشێ
بێ کەس و غەمخۆر ، بێ دەرەتانە بەدبەخت و کڵۆڵ
مــەر خۆی بــە تەنیا هەناسەی سارد و کاڵ هەڵکێشێ

* * * *

ئەو کۆرپەی کە ئەو بەخێوی ئەکات ، کەهیوای پێ یە
سبەی ناپرسێت : بۆچ وەك منداڵان من باوکم نییە ؟
دایە پێم بڵێ ، ئۆف بیری ئەکەم ، کێیە ؟ لــە کوێیە ؟
چۆن تێی گەیەنیت ؟ بەرامبەر ڕۆڵــەی وەڵامی چییە ؟

* * * *

بەڵــێ ، وەك ئافرەت ژیانی گوم کرد ، ئەمیش ئەوی ڕۆ
پەروەردەکەریی بێ وێنە و مەزن ، دایکێکی بە سۆز
بنچینەی کۆمەڵ ، ڕیشەی خێزانی دامەزراوی ڕۆ
پیــاو هەڵنــاخات هەرگیزا و هەرگیز نــە گەورە و نە کۆز

* * * *

داخەکەم دەنگ هەستی بەوە کرد ، ها ، لە چەند لاوە
هاوار ناڵە و سکاڵایەتی ، یان دەقیژێنێ
چونکە لە جوانیی و مێیەتیی و « فطرە » ئاوەرووت کراوە
پەشیمانانە وەك تاوی باران ئەسرینی ئەڕژێنێ

* * * *

لە ڕۆژهەڵات و لە ڕۆژئاواوە ، لە ئەمریکاوە
ئەم دەنگە بەرزە لە ئافرەتەوە : هەی ڕەنجەڕۆی خۆم
پیسیی بەدخووان ، ستەمکاریان زۆری هێناوە
بۆم بۆتە قیرێك تێیدا چەقیووم ! تاکەی گیر بخۆم

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ٦٨٧ لسنة ١٩٨٥